Nicolae Sfetcu

FILOSOFIE

noţiuni de bază

Volumul 2

MultiMedia Publishing

Filosofie

Noțiuni de bază

Volumul 2

Nicolae Sfetcu

Publicat de MultiMedia Publishing

Copyright 2020 Nicolae Sfetcu

Toate drepturile rezervate.

PREVIZUALIZARE CARTE

Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau stocată într-un sistem electronic sau transmisă sub nicio formă sau prin orice mijloace electronice, mecanice, prin fotocopiere, prin înregistrare sau prin alte mijloace, fără permisiunea expresă scrisă.

Publicat de MultiMedia Publishing, Drobeta Turnu Severin, 2020, www.setthings.com/ro/editura

ISBN 978-606-033-378-4

DECLINARE DE RESPONSABILITATE: Având în vedere posibilitatea existenței erorii umane sau modificării conceptelor științifice, nici autorul, nici editorul și nicio altă parte implicată în pregătirea sau publicarea lucrării curente nu pot garanta în totalitate că toate aspectele sunt corecte, complete sau actuale, și își declină orice responsabilitate pentru orice eroare ori omisiune sau pentru rezultatele obținute din folosirea informațiilor conținute de această lucrare.

Cu excepția cazurilor specificate în această carte, nici autorul sau editorul, nici alți autori, contribuabili sau alți reprezentanți nu vor fi răspunzători pentru daunele rezultate din sau în legătură cu utilizarea acestei cărți. Aceasta este o declinare cuprinzătoare a răspunderii care se aplică tuturor daunelor de orice fel, incluzând (fără limitare) compensatorii; daune directe, indirecte sau consecvente, inclusiv pentru terțe părți.

Înțelegeți că această carte nu intenționează să înlocuiască consultarea cu un profesionist educațional, juridic sau financiar licențiat. Înainte de a o utiliza în orice mod, vă recomandăm să consultați un profesionist licențiat pentru a vă asigura că faceți ceea ce este mai bine pentru dvs.

Această carte oferă conținut referitor la subiecte educaționale. Utilizarea ei implică acceptarea acestei declinări de responsabilitate.

Cuprins

Volumul 1

1 Filosofia
- Introducere
- - Cunoașterea
- - Progresul filosofic
- Categorii
- - Metafizică
- - Epistemologia
- - Teoria valorilor
- - - Etica
- - - Estetica
- - - Filosofia politică
- - Logica, știința și matematica
- - - Logica
- - - Filosofia științei
- - Istoria filosofiei
- - Școlile filosofice
- - Filosofie aplicată
- Societate
- Profesional
- Non-profesionali
- Rolul femeilor
- Cultura populară
- 1.1 Cunoașterea
- - Definirea cunoașterii în filosofie
- - Comunicarea cunoașterii
- - Cunoașterea situată
- - Cunoașterea parțială
- - Cunoașterea științifică
- - Semnificația religioasă a cunoașterii
- - - Ca o măsură a religiozității (în sociologia religiei)
- 1.1.1 Teoria cunoașterii
- - Mediul relativ la cunoaștere
- - Originea teoriei cunoașterii
- - - Modelul lui Francis Bacon
- - - Modelul lui Karl Popper
- - Primul pas introductiv în teoria cunoașterii
- - Modelul teoretic de acces la cunoaștere
- - Crearea cunoașterii

- - Relațiile dintre mediul specific și cunoașterea
- - - Legătura dintre cunoaștere și credință
- - - - Adevărata credință justificată
- - - Legătura dintre cunoaștere și cunoștință
- - - Legătura dintre cunoaștere și informații
- - - Legătura dintre cunoaștere și tehnică
- 1.1.2 Știința cogniției
- - Principii
- - - Niveluri de analiză
- - - Caracterul interdisciplinar
- - - Știința cogniției: termenul
- 1.2 Teorii filosofice
- 1.3 Probleme filosofice
- - Estetica
- - - Esențialism
- - - Obiecte de artă
- - Filosofia limbajului
- - - Contrafactuale
- - Epistemologie
- - - Problema Gettier
- - - Problema criteriului
- - - Problema Molyneux
- - - Trilemma Münchhausen
- - - Qualia
- - Etică
- - - Norocul moral
- - - Cunoașterea morală
- - Filosofia matematicii
- - - Obiecte matematice
- - Metafizică
- - - De ce există ceva mai degrabă decât nimic
- - - Problema universalelor
- - - Principiul individualizării
- - - Paradoxul soriților
- - - Paradoxul lui Tezeu
- - - Implicații materiale
- - Filosofia minții
- - - Problema minte-corp
- - - Cogniție și inteligența artificială
- - - Problema dificilă a conștiinței
- - Filosofia științei
- - - Problema inducției
- - - Problema demarcării

- - - Realism
- - Metafilosofie
- - - Progresul filosofic
2 Istoria filosofiei
- Filosofia occidentală
- Filosofia Orientului Mijlociu
- Filosofia indiană
- - Filosofia Jain
- - Filosofia budistă
- - Filosofii hindu
- Filosofia din Asia de Est
- Filosofia africană
- Filosofia americană indigenă
- 2.1 Filosofia antică
- - Filosofia chineză
- - Filosofia greacă
- - Filosofia romană
- - Filosofia indiană
- - Filosofia iraniană
- - Filosofia evreiască
- 2.1.1 Platon
- - Influențe intelectuale asupra lui Platon
- - - Pitagora
- - - Heraclit și Parmenide
- - - Socrate
- 2.1.2 Aristotel
- - Viaţa
- 2.2 Filosofia occidentală
- - Antichitate
- - - Perioada pre-socratică
- - - Socrate
- - - Platon
- - - Aristotel
- - Evul Mediu
- - Renaşterea
- - Modernă
- - - Modernă timpuriu (secolele XVII și XVIII)
- - - Modernă târzie (sec. XIX)
- - Contemporană (secolele XX și XXI)
- - - Filosofia analitică
- - - Filosofia continentală
- - - - Existenţialism
- - - - Idealismul german

- - - - Marxismul și teoria critică
- - - - Fenomenologie și hermeneutică
- - - - Structuralism și post-structuralism
- - - Pragmatism
- - - Filosofia procesului
- - - Tomism
- - Subdiscipline filosofice occidentale
- 2.2.1 David Hume
- 2.2.2 Immanuel Kant
- - Biografie
- - - Tânăr savant
- 2.3 Filosofia orientală
- - Filosofia indiană
- - Filosofii budiști
- - Filosofii din Asia de Est
- - - China
- - - Filosofia modernă din Asia de Est
- - - - China
- - - - Japonia
- - - - Coreea de Nord
- 2.3.1 Filosofia chineză
- - Credințele timpurii
- - Prezentare generală
- - Confucianism
- - Legalism
- - Mohism
- - Taoism
- 2.4 Filosofia contemporană
- - Profesionalizarea
- - - Procesul
- - - Filosofia profesională actuală
- - Diviziunea analitic - continental
- - - Începutul diviziunii
- - - Filosofia analitică
- - - Filosofia continentală
- - În afara profesiei
3 Ramuri ale filosofiei
- 3.1 Epistemologia
- - Context și semnificație
- - Cunoașterea
- - - Cunoașterea că, cunoașterea cum și cunoașterea directă
- - - Credință
- - - Adevăr

- - - Justificare
- - - Problema lui Gettier
- - - Externalism și internalism
- - - Problema valorii
- - Dobândirea de cunoaștere
- - - Cunoaștere a priori și a posteriori
- - - Distincție analitic-sintetic
- - - Știința ca achiziție de cunoștințe
- - Problema regresului
- - - Răspuns la problema regresului
- - - Fundaționalismul
- - - Coerentismul
- - - Funderentismul
- - - Infinitism
- - Ramuri sau școli de gândire
- - - Istoric
- - - Empirism
- - - Idealism
- - - Raţionalism
- - - Constructivism
- - - Pragmatism
- - - Epistemologie naturalizată
- - - Pramana indiană
- - - Scepticism
- - Problema scepticismului
- 3.2 Filosofia limbajului
- - Istorie
- - - Filosofia antică
- - - Filosofia medievală
- - - Filosofia modernă
- - - Filosofia contemporană
- - Subiecte și sub-domenii majore
- - - Compoziție și părți
- - - Natura sensului
- - - Referinţă
- - - Mintea și limba
- - - - Înnăscut și învățat
- - - - Limba și gândul
- - - Interacțiunea socială și limba
- - Limbajul și filosofia continentală
- - Probleme în filosofia limbajului
- - - Imprecizia
- - - Problema universalului și a compoziției

- - - Natura limbajului
- - - Abordări formale versus informale
- - - Traducere și interpretare
- 3.3 Logica
- - Concepte
- - - Forma logică
- - - Semantică
- - - Inferență
- - - Sisteme logice
- - - Logică și raționalitate
- - - Concepte rivale
- - Tipuri
- - - Logica silogistică
- - - Logica propozițională
- - - Logica predicatelor
- - - Logica modală
- - - Raționament informal și dialectică
- - - Logica matematică
- - - Logica filosofică
- - - Logica computațională
- - - Logica non-clasică
- - Controverse
- - - "Este logica empirică?"
- - - Implicare: Strictă sau materială
- - - Tolerarea imposibilului
- - - Respingerea adevărului logic
- 3.3.1 Filosofia logicii
- - Adevăr
- - - Purtătorii de adevăr
- - - Adevăruri analitice, adevăr logic, valabilitate, consecință logică și implicare
- 3.3.2 Logica propozițională
- - Explicaţie
- - Istorie
- - Terminologie
- - Noțiuni de bază
- - - Închiderea sub operații
- - - Argument
- 3.3.3 Logica predicatelor
- - Introducere
- - Sintaxa
- - - Alfabetul
- - - - Simboluri logice
- - - - Simboluri non-logice

- - - Regulile formării
- - - - Termeni
- - - - Formule
- - - - Convenții notaționale
- - - Variabile libere și legate
- - Semantica
- - - Structuri de prim ordin
- - - Evaluarea valorilor de adevăr
- - - Valabilitate, satisfabilitate și consecință logică
- - - Algebrizare
- - - Teorii, modele și clase elementare de prim ordin
- - - Domenii goale
- 3.3.4 Logica modală
- - Dezvoltarea logicii modale
- - Semantica
- - - Teoria modelului
- - - Sisteme axiomatice
- - - Teoria dovezilor structurale
- - - Metode de decizie
- - Tipuri de logici modale
- - - Logica aletică
- - - Logica epistemică
- - - Logica temporală
- - - Logica deontică
- - - Logica doxastică
- - - Alte logici modale
- - Ontologia posibilității
- - Controverse
- 3.3.5 Declarații
- - Declarația ca o entitate abstractă
- 3.3.6 Dileme
- - Utilizarea dilemei în logică
- 3.4 Metafizica
- - Fundament epistemologic
- - Întrebări centrale
- - - Ontologie (ființă)
- - - Identitate și schimbare
- - - Spațiu și timp
- - - Cauzalitatea
- - - Necesitate și posibilitate
- - Întrebări periferice
- - - Cosmologie și cosmogonie
- - - Mintea și materia

- - - Determinism și liber arbitru
- - - Tipuri naturale și sociale
- - - Număr
- - - Metafizica aplicată
- - Metafizica în știință
- - Respingerea metafizicii
- - Etimologie
- - Istorie și școli de metafizică
- - - Preistorie
- - - Epoca de bronz
- - - Grecia presocratică
- - - China clasică
- - - Socrate și Platon
- - - Aristotel
- - - India clasică
- - - - Sămkhya
- - - - Vedānta
- - - Metafizica budistă
- - - Metafizica islamică
- - - Scolasticismul și Evul Mediu
- - - Raționalismul continental
- - - - Wolff
- - - Empirismul britanic
- - - Kant
- - - Filosofia modernă târzie
- - - Filosofia analitică timpurie și pozitivismul
- - - Filosofia continentală
- - - Metafizica procesului
- - - Filosofia analitică contemporană
- 3.4.1 Ontologia
- - Prezentare generală
- - - Unele întrebări fundamentale
- - - Concepte
- - - Tipuri
- - Istorie
- - - Originile
- - - - Parmenide și monismul
- - - - Pluralismul ontologic
- - - - Platon
- - Ontologia în știință
- - Alte subiecte ontologice
- - - Formațiuni ontologice
- - - Certitudine ontologică și epistemologică

- - - Corpul și mediul, care pun la îndoială semnificația ființei
- - - Ontologie și limbă
- - - Ontologie și geografia umană
- - - Realitate și actualitate
- - - Ontologie microcosmică
- - - Argumentul ontologic
- 3.4.2 Filosofia spațiului și timpului
- - Abordări antice și medievale
- - Realism și anti-realism
- - Absolutism și relaționalism
- - - Leibniz și Newton
- - - Mach
- - - Einstein
- - Convenţionalism
- - Structura spațiu-timpului
- - - Relativitatea simultaneității
- - - Invarianță vs. covarianță
- - - Cadre istorice
- - - Găuri
- - Direcția timpului
- - - Soluție de cauzalitate
- - - Soluție termodinamică
- - - Soluții legice
- - Flux temporal
- - Dualități
- - Presentismul și eternismul
- - Endurantismul și perdurantismul
- 3.4.3 Filosofia acțiunii
- 3.5 Alte ramuri ale filosofiei
- 3.5.1 Axiologia
- - Istorie
- - Probleme în studiile de comunicare
- 3.5.2 Cosmologia
- - Discipline
- - - Cosmologie fizică
- - - Cosmologia religioasă sau mitologică
- - - Cosmologia filosofică
- 3.5.3 Metafilosofia
- - Relația cu filosofia
- - Terminologie
- 3.5.3.1 Hermeneutica
- - Etimologie
- - - Etimologia populară

- - Hermeneutica filosofică
- - - Hermeneutica modernă
- - - - Schleiermacher (1768-1834)
- - - - Dilthey (1833-1911)
- - - - Heidegger (1889-1976)
- - - - Gadamer (1900-2002) și colab.
- - - - Noua hermeneutică
- - - - Hermeneutica marxistă
- - - - Hermeneutica obiectivă
- 3.6 Filosofia practică
- - Scopul filosofiei
- - - Ontologie
- - - Axiologie
- - - Epistemologie
- - Proces
- 3.7 Filosofia teoretică
4 Concepte filosofice
- 4.1 Concepte
- - Concepte în teoria reprezentării minții
- - Natura conceptelor
- - - Concepte a priori
- - - Conținutul încorporat
- - - Ontologie
- - Reprezentări mentale
- - Teorii notabile privind structura conceptelor
- - - Teoria clasică
- - - - Argumente împotriva teoriei clasice
- - - Teoria prototipului
- - - Teoria-teorie
- - Ideastezia
- - Etimologie
- 4.2 Conceptualism
- - Conceptualismul în scholasticism
- - Conceptualismul modern
- - Conceptualismul și experiența perceptuală
- 4.3 Materialism
- - Prezentare generală
- - Istorie
- - - Perioada axială
- - - Era comună
- - - Filosofia modernă
- - - Filosofia contemporană
- - - - Filosofia continentală

- - - - Filosofia analitică
- - Definirea materiei
- - Fizicalismul
- - Critici și alternative
- - - Din partea oamenilor de știință
- - - - Mecanica cuantică
- - - - Fizica digitală
- - - Opinii religioase și spirituale
- - - Obiecții filosofice
- - - - Idealisme
- - - Materialismul ca metodologie
- 4.4 Idealism
- - Definiții
- - Idealismul clasic
- - - Filosofia pre-socratică
- - - Platonismul și neoplatonismul
- - Filosofia creștină
- - Filosofia chineză
- - Idealismul subiectiv
- - Idealismul transcendental
- - Idealismul obiectiv
- - - Idealismul absolut
- - - Idealismul real
- - - Idealism pluralist
- 4.5 Realism
- - Istoria realismului metafizic
- - - Filosofia greacă antică
- - - Filosofia medievală
- - - Filosofia modernă timpurie
- - - Filosofia modernă târzie
- - - Filosofia contemporană
- 4.6 Empirism
- - Istorie
- - - Fundal
- - - Empirismul timpuriu
- - - Italia Renașterii
- - - Empirismul britanic
- - - Fenomenalism
- - - Empirismul logic
- - - Pragmatism
- 4.7 Nominalism
- - Istorie
- - - Filosofia greacă veche

- - - Filosofia medievală
- - - Filosofia modernă și contemporană
- - Problema universalelor
- - Tipuri
- - - Filosofie analitică și matematică
- - Critica originilor istorice ale termenului
- 4.8 Atomism
- - Reducționism
- - Antichitate
- - - Atomismul grecesc
- - - - Geometrie și atomi
- - - - Respingerea în aristotelianism
- - - - Atomismul antic târziu
- - - - Atomism și etică
- - - Atomismul indian
- - Evul Mediu
- - - Hinduismul medieval
- - - Budismul medieval
- - - Islamul medieval
- - - Creștinătatea medievală
- - Renașterea atomismului
- - - Corpuscularianism
- - Teoria atomică modernă
- 4.9 Monism
- - Definiții
- - Istorie
- - În filosofie
- - - Tipuri
- - - Filosofi moniști
- - - - Pre-socratici
- - - - Post-socratici
- - - - Moderni
- - - - Moniști în neuroștiințe
- 4.10 Relativism
- - Forme de relativism
- - - Relativism antropologic versus relativism filosofic
- - - Relativism descriptiv versus relativism normativ
- - Poziții înrudite și contrastante
- - Critici
- - Puncte de vedere filosofice
- - - Antichitate
- - - - Sofism
- - - - Pironism

- - - Modern
- - - - Bernard Crick
- - - - Paul Feyerabend
- - - - Thomas Kuhn
- - - - George Lakoff și Mark Johnson
- - - - Robert Nozick
- - - - Joseph Margolis
- - - - Richard Rorty
- - - - Nalin de Silva
- - - Postmodernism
- 4.11 Emergența
- - În filosofie
- - - Definiții
- - - Emergența puternică și slabă
- - - Calitate obiectivă sau subiectivă
- 4.12 Absolut
- - Încercările de formulare conceptuală
- - - Coincidentia oppositorum a lui Mircea Eliade
- - - Mysterium tremendum et fascinans al lui Rudolf Otto
- - - "Sensul elementar" al lui Lonergan
- 4.13 Argumente
- - Formal și informal
- - Tipuri standard
- - - Argumente deductive
- - - Argumente inductive
- 4.14 Enactivism
- - Aspecte filosofice
5 Școli și tradiții filosofice
- 5.1 Tradiții majore în filosofie
- 5.1.1 Filosofia analitică
- - Istorie
- - - Analiza lingvistică ideală
- - - Pozitivismul logic
- - - Analiza limbajului obișnuit
- - Conceptul analitic contemporan
- - - Filosofia minții și știința cognitivă
- - - Etica în filosofia analitică
- - - - Meta-etica
- - - - Etica normativă
- - - - Etica aplicată
- - - Filosofia analitică a religiei
- - - Filosofia politică
- - - - Liberalism

- - - - Marxism analitic
- - - - Comunitarismul
- - - Metafizica analitică
- - - Filosofia limbajului
- - - Filosofia științei
- - - Epistemologie
- - - Estetică
- 5.1.2 Filosofia continentală
- - Termenul
- - Istorie
- - Evoluții anglo-americane recente
- 5.2 Mișcări filosofice
- 5.2.1 Antichitate
- 5.2.1.1 Confucianism
- - Terminologie
- - - Cinci viziuni clasice (五 经, Wǔjīng) și confucianiste
- - Doctrine
- - - Teorie și teologie
- - - - Tiān și zeii
- - - Moralitate socială și etică
- - - - Umanitate
- - - - Rit și centrare
- - - - Loialitate
- - - - Pietatea filială
- - - Relaţii
- - - Junzi
- - - Rectificarea numelor
- - Istorie
- - Guvernare
- - Meritocrație
- - Influențe
- - - În Europa secolului al XVII-lea
- - Critici
- - - Femeile în gândirea confuciană
- 5.2.1.2 Platonism
- Filosofie
- Istorie
- - Filosofia antică
- - - Academia
- - - Academia sceptică
- - - Platonismul mediu
- - - Neoplatonism
- - Filosofia medievală

- - - Creștinismul și platonismul
- - Filosofia modernă
- - - Renaştere
- - Filosofia contemporană
- - - Platonismul modern
- - - - Analitic
- - - - Continental
- 5.2.1.2.1 Realismul platonic
- - Universale
- - - Teorii despre universale
- - - Forme
- - Particulare
- - Critici
- - - Critica inherenței
- - - Critica conceptelor fără percepție senzorială
- 5.2.1.3 Aristotelianism
- - Istorie
- - - Grecia antica
- - - Imperiul Bizantin
- - - Lumea islamică
- - - Europa de Vest
- - - Era modernă
- - - Aristotelianismul contemporan
- - Critici
- 5.2.1.4 Pitagorism
- - Istorie
- - Tradiții filosofice
- - - Akousmatikoi
- - - Ritualuri
- - Filosofie
- - - Aritmetică și numere
- - - Geometrie
- - - Muzică
- - - Armonie
- - - Cosmologie
- - - Justiţie
- - - Trup si suflet
- - - Vegetarianism
- - Filosofi femei
- - Influența asupra lui Platon și Aristotel
- - Neopitagorism
- - Influența ulterioară
- - - Creștinismul timpuriu

- - - Numerologie
- - - Matematică
- - - Evul Mediu
- - - Știința occidentală
- 5.2.1.5 Pironism
- - Origini
- - Filosofie
- - Practica
- - - Cele zece moduri ale lui Aenesidemus
- - - Cele cinci moduri ale lui Agrippa
- - Texte
- - Asemănări cu budismul
- - Influența
- 5.2.1.6 Stoicism
- - Nume
- - Obiectivele de bază
- - Istorie
- - Logica
- - - Logica propozițională
- - - Categorii
- - - Epistemologie
- - Fizică
- - Etica
- - - Doctrina „lucrurilor indiferente”
- - - Exercițiu spiritual
- - Filosofia socială
- 5.2.1.7 Cinism
- - Etimologie
- - Filosofia
- - Istoria cinismului
- - - Influențe
- - - Simbolisme
- - - Antistene
- - - Diogene de Sinope
- - - Crates din Teba
- - - Alți cinici
- - Cinismul în lumea romană
- - Cinism și creștinism
- - - Isus ca cinic evreiesc
- - - Influențe cinice asupra creștinismului timpuriu
- 5.2.2 Perioada medievală
- 5.2.2.1 Neo-confucianism
- - Originile

- - Filosofia
- - Canonul confucianist
- - Noul confucianism
- 5.2.2.2 Neoplatonism
- - Origini ale termenului
- - Originile și istoria neoplatonismului clasic
- - - Elenism
- - - Saccas
- - - Plotin
- - - Porfir
- - - Iamblichus
- - - Academii
- - Idei
- - - Unul
- - - Emanații
- - - - Demiurg sau Nous
- - - - Anima mundi
- - - - Lumea fenomenală
- - - Ierarhie cerească
- - - Rău
- - - Întoarcerea la Unul
- 5.2.2.3 Tomism
- - Filosofia tomistică
- - - Prezentare generală
- - - 24 teze tomistice
- - - - Ontologie
- - - - Cosmologie
- - - - Psihologie
- - - - Dumnezeu
- - Metafizica
- - - Predicaţia
- - - Ființa
- - - Cauzalitatea
- - - Bunătate
- - - Existența lui Dumnezeu
- - - Viziunea despre Dumnezeu
- - Antropologia
- - - Sufletul
- - - Etica
- - - Legea
- - - Liberul arbitru
- - Epistemologia
- - Impact

- - Perspective academice
- - - René Descartes
- - - G. K. Chesterton
- - Școli și interpretări recente
- - - Tomismul neo-scolastic
- - - Tomismul din Cracovia
- - - Tomismul existențial
- - - Tomismul River Forest
- - - Tomismul transcendental
- - - Tomismul Lublin
- - - Tomismul analitic
- - Critici
- 5.2.2.4 Scolastica
- - Etimologie
- - Istorie
- - - Scholastica timpurie
- - - Înalta scolastică
- - - Scolastica spaniolă
- - - Scolastica analitică
- - Metoda scolastică
- - Instruirea scolastică
- 5.3 Perioada modernă
- 5.3.1 Empirism
- - Etimologie
- - Istorie
- - - Empirismul timpuriu
- - - Italia Renașterii
- - - Empirismul britanic
- 5.3.2 Esențialism
- - În filosofie
- - - Esențialismul metafizic
- - - În etică
- 5.3.3 Existențialism
- - Etimologie
- - Aspecte definiționale și fundal
- - Concepte
- - - Existența precede esența
- - - Absurditatea
- - - Facticitatea
- - - Autenticitate
- - - Altul și Privirea
- - - Angoasa și teama
- - - Disperarea

- - Opoziția la pozitivism și raționalism
- - Religie
- - Confuzia cu nihilismul
- - Istorie
- - - Secolul al XIX-lea
- - - - Kierkegaard și Nietzsche
- - - - Dostoievski și Sartre
- - - Începutul secolului XX
- - - După al doilea război mondial
- - Influențe în afara filosofiei
- - - Artă
- - - - Film și televiziune
- - - - Literatură
- - - - Teatru
- - - Psihanaliză și psihoterapie
- - Critici
- - - Critici generale
- - - Filosofia lui Sartre
- 5.3.4 Idealismul german
- - Înțelesul idealismului
- - Istorie
- - Teoreticienii
- - - Kant
- - - Jacobi
- - - Reinhold
- - - Schulze
- - - Fichte
- - - Schelling
- - - Schleiermacher
- - - Maimon
- - - Hegel
- - Răspunsuri
- - - Neokantianism
- - - Hegelianism
- - - Schopenhauer
- - - Idealismul britanic
- - - Statele Unite
- - - Ortega y Gasset
- - - George Santayana
- - - G. E. Moore
- - - Slavoj Žižek
- - - Hannah Arendt
- 5.3.5 Logicism

- - Prezentare generală
- - Originea numelui „logicism”
- - Intenția, sau obiectivul, logismului
- - Epistemologie, ontologie și logicism
- - Neo-logicism
- 5.3.6 Pozitivismul logic
- - Originile
- - Definiții
- - Dezvoltare
- - Rădăcini
- - - Limba
- - - Logicismul
- - - Empirismul
- - Istoria timpurie
- - - Viena
- - - Berlin
- - - Rivali
- - - Export
- - Principii
- - - Decalaj analitic / sintetic
- - - Decalaj observare / teorie
- - - Semnificație cognitivă
- - - - Verificare
- - - - Confirmare
- - - - Verificare slabă
- - Filosofia științei
- - - Explicaţie
- - - Unitatea științei
- - - Reducerea teoriei
- - Critici
- - - Quine
- - - Hanson
- - - Popper
- - - Kuhn
- - - Putnam
- - Declinul
- 5.3.7 Marxism
- - Etimologie
- - Prezentare generală
- - Materialismul istoric
- - - Critica capitalismului
- - - Clase sociale
- - Revoluție, socialism și comunism

- - Marxismul clasic
- - Marxismul academic
- - Critica
- - - Critici generale
- - - Critici epistemologice și empirice
- - - Critici socialiste
- - - Critici anarhiste și libertariene
- - - Critici economice
- 5.3.8 Poststructuralism
- - Post-structuralism și structuralism
- - - Controverse
- - Istorie
- - Lucrări majore
- - - Barthes și nevoia de metalimbaj
- - - Prelegerea lui Derrida la Johns Hopkins
- 5.3.9 Pragmatism
- - Origini
- - Obiectivele de bază
- - - Anti-reificarea conceptelor și teoriilor
- - - Naturalism și anti-cartesianism
- - - Reconcilierea anti-scepticismului și a falibilismului
- - - Teoria pragmatistă a adevărului și a epistemologiei
- - În alte domenii ale filosofiei
- - - Filosofia științei
- - - Logică
- - - Metafizică
- - - Filosofia minții
- - - Etică
- - - Estetică
- - - Filosofia religiei
- - Neopragmatism
- - Moștenirea și relevanța contemporană
- - - Efecte asupra științelor sociale
- - - Efecte asupra administrației publice
- - - Efecte asupra feminismului
- - Critici
- 5.3.10 Raționalism
- - Utilizarea filosofică
- - - Teoria justificării
- - - Tezele raționalismului
- - - - Teza de intuiție/deducție
- - - - Teza cunoașterii înnăscute
- - - - Teza conceptului înnăscut

- - - - Celelalte două teze
- - Fundal
- - Istorie
- - - Filosofia raționalistă din antichitate
- - - - Pitagora (570–495 î.e.n.)
- - - - Platon (427-347 î.e.n.)
- - - - Aristotel (384-322 î.e.n.)
- - - Evul Mediu
- - - Raționalismul clasic
- - - - René Descartes (1596–1650)
- - - - Baruch Spinoza (1632–1677)
- - - - Gottfried Leibniz (1646–1716)
- - - - Immanuel Kant (1724-1804)
- - - Raționalismul contemporan
- 5.3.11 Structuralism
- - Variații
- - - Realism structural epistemic
- - - - Problema Newman
- - - - - Răspuns la problema Newman
- - - - Critici suplimentare
- - - Realism structural ontic
- - Definiția structurii
- - Structuri propuse
6 Dumnezeu (Religia)
- Concepții generale
- - Unicitatea
- - Teismul, deismul și panteismul
- - Alte concepte
- Perspective non-teiste
- - Agnosticismul și ateismul
- - Antropomorfism
- 6.1 Filosofia religiei
- - Prezentare generală
- - Teme și probleme de bază
- - - Realitatea Fundamentală
- - - - Monoteism
- - - - Concepții non-teistice
- - - Credința și rațiunea
- - - Ştiinţă
- - - Experiență religioasă
- - - - Tipuri
- - - - Perenialism vs constructivism
- 6.2 Argumentul teleologic (Argumentul designului inteligent)

- - Istorie
- - - Filosofia clasică
- - - - Socratici și pre-socratici
- - - - Platon și Aristotel
- - - - Era romană
- - - Filosofie și teologie medievală
- - - - Scriitori creștini clasici târzii
- - - - Filosofia islamică
- - - - Filosofia evreiască
- - - - Thomas Aquinas
- - - Modernitatea
- - - - Newton și Leibniz
- - - - Empirici britanici
- - - - Teologia naturală a lui Derham
- - - - Analogia ceasornicarului
- - - Adepți recenți
- - - - Argumente probabilistice
- - - - Universul bine ajustat
- - - - Știința creației și proiectarea inteligentă
- - - - Eficiența nerezonabilă a matematicii
- - - - Propunerea „a treia cale”
- - - - Întregul în interacție
- - Discuții similare în alte civilizații
- - - Hinduism
- - - Critica budistă a logicii hinduse Nyaya
- - - Confucianism
- - - Taoism
- - Critici ale argumentului teleologic
- - - Clasici
- - - David Hume
- - - Immanuel Kant
- - - Nu dovedește existența lui Dumnezeu
- - - Argumentul improbabilității
- - - Un argument greșit
- - - Percepția scopului în biologie
- - - Fideism
- - - Alte critici
- 6.3 Argumentul ajustării fine
- - Argumente filosofice
- - Design inteligent
- - Critici ale argumentului ajustării fine
- 6.4 Argumentul cauzei primare (Argumentul cosmologic)
- - Istoria

- - Versiuni ale argumentului
- - - Argumentul din contingență
- - - In esse și in fieri
- - - Argumentul cosmologic Kalām
- - - Argumentul metafizic pentru existența lui Dumnezeu
- - Critica argumentului Primei Cauze
- - - Ce este cauza Primei Cauze?
- - - Nu este o dovadă pentru un Dumnezeu teist
- - - Existența buclelor cauzale
- - - Existența lanțurilor cauzale infinite
- - - Cosmologia Big Bang
- 6.5 Argumentul ontologic
- - Clasificare
- - Dezvoltare
- - - Anselm
- - - René Descartes
- - - Baruch Spinoza
- - - Gottfried Leibniz
- - - Mulla Sadra
- - - Immanuel Kant
- - - Kurt Gödel
- - - Versiuni modale ale argumentului ontologic
- - - - Hartshorne și Malcolm
- - - - Alvin Plantinga
- - - Dictonul lui Sankara
- - - Raționament automat
- - - Alte formulări
- - Critica argumentului ontologic
- - - Gaunilo
- - - Thomas Aquinas
- - - David Hume
- - - Immanuel Kant
- - - Douglas Gasking
- - - Coerența unei ființe maxime
- - - Existența vs. esența
- 6.6 Cunoașterea, dovada și existența lui Dumnezeu
- - Poziții
- - Probleme filosofice
- - - Problema supranaturalului
- - - Natura dovezilor și argumentelor relevante
- - - Diferit de gândirea occidentală
- 6.7 Problema răului
- - Formulare și argumente detaliate

- - - Problema logică a răului
- - - Problema demonstrativă a răului
- - - Problema răului și a suferinței animalelor
- - Filosofii
- - - Epicur
- - - David Hume
- - - Gottfried Leibniz
- - - Thomas Robert Malthus
- - - Immanuel Kant
- - Corolare
- - - Problema binelui
- - - Moralitatea
- - Încercări de soluționare a problemei răului
- - - Teism sceptic
- - - - Răspunsuri „bine mai mare”
- - - - Liberul arbitru
- - - - Liberul arbitru și suferința animalelor
- - - - Raiul și liberul arbitru
- - - - Teodicul procesului
- - - Teodicul creator de suflete sau irenean
- - - - Teodicul cruciform
- - - Viața de apoi
- - - Negarea existenței răului
- - - - Răul ca absența binelui (teoria privării)
- - - Răul ca iluzie
- - - Întoarcerea meselor
- - - Motive ascunse
- - - Vieți anterioare și karma
- - - Pandeism
- - - Provocarea Dumnezeului rău
- 6.8 Liberul arbitru
- - Filosofia occidentală
- - Liberul arbitru în teologie
- - Pledoarii comune
- 6.8.1 Argumentul din liberul arbitru
- - Omnisciența și liberul arbitru
- - Argumentul din liberul arbitru pentru inexistența lui Dumnezeu
- 6.9 Argumentul din miracole
- - Critici
- - David Hume despre miracole
- - - Argumentul
- - - Critica
- 6.10 Argumentul jucătorului: Pariul lui Pascal

- - Pariul
- - Explicaţie
- - - Incapacitatea de a crede
- - - Analiza cu teoria deciziei
- - - Neînțelegerea pariului
- - Critica argumentului jucătorului
- - - Eșecul de a dovedi existența lui Dumnezeu
- - - Argumentul din revelații inconsistente
- - - Argumentul din credința neautentică
- 6.11 Credința religioasă
- - Etapele dezvoltării credinței
- - - Etapele credinței
- - Opinii religioase
- - - Credința Bahá'í
- - - Budism
- - - Creștinism
- - - - Opinii apologetice creștine
- - - - Catolicism
- - - - Biserica lui Isus Hristos a Sfinților din Zilele din Urmă (mormonii)
- - - Hinduism
- - - Islam
- - - Iudaism
- - - Sikhism
- - Validitatea epistemologică
- - - Fideism
- - - Suport
- - - Critici
- 6.12 Moartea
- - Termeni asociaţi
- - Senectutea
- - Semne de moarte biologică
- - Conceptul de moarte
- - Moartea în societate şi cultură
- 6.13 Epicureism
- - Istorie
- - Filosofie
- - Etica
- - Politica
- - Religie
- - Epistemologie
- - Tetrapharmakos
- - Critici
- 6.13.1 Hedonism

- - Istoria dezvoltării
- - - Civilizația sumeriană
- - - Egiptul antic
- - - Școli clasice din antichitate
- - - - Școala cirenaică
- - - Epicureismul
- - - Yangism
- - - Iudaism
- - - Creştinism
- - - Hinduism
- - - Utilitarism
- - - Libertinaj
- - Abordări contemporane
- - - Michel Onfray
- - - Aboliționism
- - - Dan Haybron
- - Hedonismul ca bază științifică pentru previziuni viitoare pe termen lung
- - Critici
- 6.14 Nemurirea
- - Abordări ştiinţifice
- - Abordări religioase
- - Nemurirea biologică
- - - Specii biologice nemuritoare
- - - Evoluţia îmbătrânirii
- - Speranţe privind nemurirea biologică umană
- - - Substanţe care prelungesc durata de viaţă
- - - Nemurirea tehnologică
- - - Crionica
- - - Încărcarea minţii la calculator
- - - Cibernetica
- - - Nemurirea evoluţionară
- - Puncte de vedere religioase
- - - Religia greacă antică
- - - Marii maeştri
- - - Budism
- - - Creştinism
- - Etica nemuririi
- - - Indezirabilitatea nemuririi

Volumul 2

7 Bine și rău (Etica)
- 7.1 Etica

- - Definirea eticii
- - Etica aplicată
- - - Abordarea modernă
- - Etica descriptivă
- - - Ce este etica descriptivă?
- - - Lawrence Kohlberg: Un exemplu de etică descriptivă
- - Etica normativă
- - - Teorii etice normative
- - - Forța de legătură
- - - - Motivarea moralității
- 7.1.1 Meta-etica
- - Întrebări meta-etice
- - Teoriile semantice
- - - Centralism și non-centralism
- - Ontologie morală
- - Epistemologie morală
- 7.2 Filosofia culturii
- - Discursuri moderne timpurii
- - - Romantismul german
- - - Romantismul englez
- 7.3 Filosofia mediului
- - Probleme contemporane
- - Istoria modernă
- - - Miscarea ecologică profunda
- - Mediul și evoluția
- - Ecologia umanistă (umanismul de mediu)
- - - Evoluția și relativizarea acesteia
- 7.4 Filosofia dragostei
- - Teorii actuale
- - Tradițiile occidentale
- - - Rădăcini clasice
- - - Petrarhism
- - - Scepticismul galician
- - Tradițiile orientale
- 7.5 Etica deontologică
- - Filosofii deontologice
- - - Kantianismul
- - - Teoria poruncii divine
- - - Deontologia contemporană
- - - Deontologia și consecințialismul
- 7.6 Etica creștină
- - Dezvoltare istorică
- - - Surse
- - - Noul Testament
- - - Creștinismul timpuriu
- - - Scolasticismul și tomismul

- - - Etica creștină modernă
- - Virtuți și principii
- - Critici
- 7.7 Etica kantiană
- - Rezumat
- - - Bunăvoință și îndatorire
- - - - Obligații perfecte și imperfecte
- - - Imperativul categoric
- - - - Universalizabilitate
- - - - Umanitatea ca scop în sine
- - - - Formula autonomiei
- - - - Împărăția Finală
- - Influențe asupra eticii kantiene
- - Semnificația eticii kantiene
- - - Influențați de etica kantiană
- - - - Karl Marx
- - - - Jürgen Habermas
- - - - Karl Popper
- - - - John Rawls
- - - - Jacques Lacan
- - - - Thomas Nagel
- - - Eticiștii kantieni contemporani
- - - - Onora O'Neill
- - - - Marcia Baron
- - Critici ale eticii kantiene
- - - Friedrich Schiller
- - - G. W. F. Hegel
- - - Arthur Schopenhauer
- - - Friedrich Nietzsche
- - - John Stuart Mill
- - - Jean-Paul Sartre
- - - Michel Foucault
- - - Etica virtuții
- - - Autonomie
- 7.8 Consecințialism
- - Filosofii
- - - Consecințialismul de stat
- - - Utilitarism
- - - Egoismul etic
- - - Altruismul etic
- - - Consecințialismul regulilor
- - - Consecințialismul pe două niveluri
- - - Consecințialismul motivațional
- - - Consecințialism negativ
- - - Etica teleologică
- - - Actele și omisiunile, și "doctrina actelor și omisiunilor"

- - Probleme
- - - Îndrumări de acțiune
- - - - Observatorul ideal
- - - - Observatorul real
- - - Consecințe pentru cine
- - - - Focalizat pe agent sau neutru pe agent
- - - - Focalizată pe om?
- - - Valoarea consecințelor
- - - Etica virtuții
- - - Scopul final
- - Etimologie
- - Critici
- 7.9 Utilitarism
- - Etimologie
- - Fundal istoric
- - - Filosofia chineză
- - - Filosofia occidentală
- - Utilitarismul clasic
- - - Jeremy Bentham
- - - John Stuart Mill
- - - - Plăcerile superioare și inferioare
- - - - „Dovada" lui Mill a principiului utilității
- - Evoluții din secolul XX
- - - Utilitarismul ideal
- - - Utilitarismul de acte și de reguli
- - - Utilitarismul pe două niveluri
- - - Utilitarismul de preferință
- - Mai multe tipuri de utilitarism
- - - Utilitarismul negativ
- - - Utilitarismul de motiv
- - Considerații suplimentare
- - - Fericirea medie vs. fericirea totală
- - - Motive, intenții și acțiuni
- - Utilitarismul de regulă
- - - Formularea lui Mill
- - - Utilitarismul de regulă puternic
- - - Utilitarismul de regulă slab
- - Critica utilitarismului
- - - Utilitatea cuantificării
- - - Utilitatea ignoră justiția
- - - Prezicerea consecințelor
- - - Obiecție de cerință
- - - Agregarea utilității
- - - Calcularea utilității eșuează
- - - Criticiile obligațiilor speciale
- - - Critici ale teoriei valorilor utilitariste

- - - Critici bazate pe datorie
- - - Ferma de copii
- 7.10 Teoria (etica) virtuții
- - Concepte cheie
- - Istoria virtuții
- - - „Turnura aretaică” contemporană
- - Subiecte în etica virtuții
- - - Etica virtuții ca o categorie
- - - Virtutea și politica
- - - Etica virtuții aplicate
- - - - Filosofia socială și politică
- - - - Educaţie
- - - - Asistența medicală și etica medicală
- - - - Tehnologia și virtuțile
- - Critica teoriei virtuții
- - - Subsumată în deontologie și utilitarism
- - - Utopianism și pluralism
- 7.11 Naturalism
- - Origini și istorie
- - Etimologie
- - Descriere
- - Furnizarea ipotezelor necesare științei
- - Naturalism metafizic
- - Naturalism metodologic
- - Critici ale naturalismului
- - - Alvin Plantinga
- - - Robert T. Pennock
- - - W. V. O. Quine
- - - Karl Popper
- 7.12 Relativismul moral
- - Variații
- - - Descriptiv
- - - - Meta-etic
- - - - Normativ
- - Istorie
- - Relativismul meta-etic
- - - Științific
- - - - Moralitatea și evoluția
- - - Filosofic
- - - - R. M. Hare
- - - - Walter Terence Stace
- - - - Sărăcia filosofică
- - - - Alte critici
- - - Religios
- - - - Catolicismul roman
- - - - Budismul

- - - Literar
- 7.13 Emotivism
- - Istorie
- - Susținători
- - - A. J. Ayer
- - - C. L. Stevenson
- - - - Primul model de analiză
- - - - Al doilea model de analiză
- - - - Metode de argumentare
- - Critica emotivismului
- - - Influența magnetică
- - - Realismul moral al lui Philippa Foot
- - - Utilizare standard și setare standard
8 Animale (Drepturile animalelor)
- Cogniția animalelor
- - Canonul lui Morgan
- - De la anecdote la laborator
- - Semicentenarul comportamental
- - Revoluția cognitivă
- În filosofie
- - Conceptul de animale-mașină
- - Ipoteza Gaia
- - Critica termenului "animal" și a conceptului de "viață animală"
- 8.1 Drepturile animalelor
- - Dezvoltarea istorică în Occident
- - - Statutul moral și animalele în lumea antică
- - - Secolul 17: Animalele ca automate
- - - - Legile timpurii de protecție a animalelor în Europa
- - - - René Descartes
- - - Tratarea animalelor ca datorie a omului față de sine
- - - - John Locke, Immanuel Kant
- - - Secolul al XVIII-lea: Centralitatea sentienței
- - - - Jean-Jacques Rousseau
- - - - Jeremy Bentham
- - - Secolul al XIX-lea: Apariția jus animalium
- - - - Arthur Schopenhauer
- - - - Percy Bysshe Shelley
- - - - John Stuart Mill
- - - - Charles Darwin
- - - - SPCA americană, Frances Power Cobbe, Anna Kingsford
- - - - Friedrich Nietzsche
- - - - Henry Salt
- - - Secolul XX: Mișcarea drepturilor animalelor
- - - - Dezvoltarea veganismului
- - - - Creșterea utilizării animalelor
- - - - Formarea grupului Oxford

- - - - Publicarea Animal Liberation
- - - - Subculturi și drepturile animalelor
- - - Secolul XXI: Dezvoltări
- - - - Petiții pentru Habeas Corpus
- 8.2 Animal-mașină
- - Nașterea ipotezei
- - Consecințe
- 8.3 Suferința la animale
- - Durerea la animale
- - - Experiența durerii
- - - Argumentul-prin-analogie
- - Cruzimea față de animale
- - - Definiție și puncte de vedere
- - Abordarea filosofică
- - - Istoria suferinței la animalele sălbatice
- - - Ecologia ca valoare intrinsecă
- - - Animalul sălbatic ca o reducere la absurd
- 8.4 Specism
- - Istorie
- - - Originea termenului
- - - Răspândirea ideii
- - Argumente în favoarea specismului
- - Critica specismului
- - - Comunitatea morală, argument din cazuri marginalizate
- - - "Mintea discontinuă"
- - Holocaustul animalelor
- - Centralitatea conștiinței
- 8.5 Antispecism
- - Antispecismul și religia
- - Surse teoretice și filosofice ale antispecismului
- - - Critica filosofică a termenilor „Animal” și „propriu omului”
- - Critica epistemologică
- 8.6 Au animalele drepturi?
- - Utilitarismul
- - Subiecți-ai-unei-vieți
- - Aboliționism
- - Contractarianism
- - Teoria drepturilor prima facie
- - Feminismul și drepturile animalelor
- - Transumanism
- - Critici privind drepturile animalelor
- - - R. G. Frey
- - - Carl Cohen
- - - Richard Posner
- - - Roger Scruton
- 8.7 Îndatoriri indirecte față de animale

- - Critica îndatoririi
- - - Negarea îndatoririi față de animale
- - - Drepturile animalelor
9 Politica (Filosofia politicii)
- Etimologie
- - Clasificări
- Istoria politicii de stat
- - Statul
- Sursa puterii în politică
- - Puterea din punct de vedere pragmatic
- - Autoritatea şi legitimitatea
- - - Autoritatea tradiţională
- - - Autoritatea charismatică
- - - Autoritatea legal-raţională
- - Suveranitatea
- Tematici
- - Forme de organizare politică
- - Politica globală
- - Corupția politică
- - Partide politice
- - Politica, disciplină academică
- Valori politice
- - Stânga - dreapta
- - Autoritar-libertarian
- - Critici ale spectrului politic
- 9.1 Filosofia politicii
- - Istorie
- - - Tradiții antice
- - - - India antică
- - - - China antică
- - - - Grecia antică
- - - Creștinismul medieval
- - - - Sfântul Augustin
- - - - Sfântul Toma Aquino
- - - Epoca de Aur islamistă
- - - - Ibn Khaldun
- - - Europa medievală
- - - Renașterea europeană
- - - - Niccolò Machiavelli
- - - Iluminismul european
- - - - John Locke
- - - - John Stuart Mill
- - - - Benjamin Constant
- - - - Thomas Hobbes
- - - - Jean-Jacques Rousseau
- - - Industrializarea și epoca modernă

- - - Perioada contemporană
- 9.2 Filosofia dreptului
- - Jurisprudență analitică
- - Jurisprudența normativă
- - Abordări filosofice ale problemelor juridice
- 9.3 Egalitatea socială
- - Ontologic
- - Oportunitatea
- - Condiția socială
- - Rezultate
- 9.4 Egalitatea de rezultate
- - Comparații cu concepte conexe
- - Conceptul în argumentul politic
- - Filosofia politică
- - - Conflația cu marxismul, socialismul si comunismul
- - Critica egalității de rezultate
- 9.5 Discriminarea forței de muncă
- - Definiție
- - Explicații neoclasice
- - - Înclinațiile pentru discriminare
- - - Discriminarea statistică
- - Abordarea non-neoclasică
- - - Modelul suprapopulării
- - - Modele instituționale
- - - - Piața internă a muncii
- - - - Locuri de muncă primare și secundare
- - Critica abordării neoclasice
- - Bazele teoretice ale discriminării referitoare la ocuparea forței de muncă
- - - Teorii juridice: explicate prin cazul SUA
- - - Teorii structurale
- 9.6.1 Discriminarea inversă
- - Critici ale discriminării inverse
- 9.7 Egalitatea politică: Democrația
- - Caracteristici
- - Istoria democrației
- - - Origini istorice și societăți proto-democratice
- - - - Origini antice
- - - Evul Mediu
- - - Era moderna
- - - - Perioada modernă timpurie
- - - - Secolele XVIII și XIX
- - - - Secolele XX și XXI
- - Tipuri de democrații guvernamentale
- - - Forme de bază
- - - - Direct
- - - - Reprezentativ

- - - - Parlamentar
- - - - Prezidenţial
- - - - Hibrid sau semi-direct
- - - Variante
- - - - Monarhie constituțională
- - - - Republica
- - - - Democrația liberală
- - - - Socialist
- - - - Anarhist
- - - - Sortare
- - - - Consociativ
- - - - Democrația consensului
- - - - Supranațională
- - - - Incluzivă
- - - - Politica participativă
- - - - Cosmopolită
- - - - Democrație creativă
- - - - Democrație ghidată
- - Democrația non-guvernamentală
- - Teorie
- - - Aristotel
- - - Teoria republicană timpurie
- - - Argumentare
- - - - Agregativă
- - - - Deliberativă
- - - - Radicală
- - Dezvoltare
- - Critici ale democrației
- - - Ineficiențe
- - - Regula populară ca fațadă
- - - Regula Mob
- - - Instabilitate politică
- - - Alegeri frauduloase
- - - Opoziţia
- 9.7.1 Democraţia directă
- - Mişcări contemporane pentru democraţia directă
- - Evoluţia democraţiei directe
- - - Democraţia ateniană
- - - Republica romană
- - - Elveţia
- - - Statele Unite
- - - Democrația electronică
- - Trilema reformei democratice
- 9.7.2 Democrația reprezentativă
- - Competențele reprezentanților
- - Istorie

- - Critica democrației reprezentative
- - - Soluții propuse
- 9.8 Libertatea
- - Liberul arbitru
- - Libertatea sau libertatea de acțiune personală și socială
- 9.8.1 Libertatea de acțiune
- - Filosofie
- - Politică
- - Istorie
- - - Contractul social
- - Ideologii
- - - Liberalism
- - - Libertatea republicană
- - - Socialism
- - - Marxism
- - - Anarhism
- - Premise culturale
- 9.8.2 Libertatea negativă
- - Prezentare generală
- - Istorie
- - Libertatea negativă și autoritatea: Hobbes și Locke
- 9.8.3 Libertatea pozitivă
- - Prezentare generală
- - Istorie
- - Exemple
- 9.8.4 Libertatea de exprimare
- - Originea libertății de exprimare
- - - Relația cu alte drepturi
- - Democrație și interacțiune socială
- - Limitări
- - - Internetul și societatea informațională
- - - Libertatea de informare
- - - Cenzura pe Internet
- - Istoria disidenței și a adevărului
- 9.9 Pedeapsa
- - Definiții
- - - În filosofie
- - - În psihologie
- - - În socio-biologie
- - - - Exemple împotriva pedepselor sociobiologice
- - Critica
- - - Distructivitatea gândirii și îmbunătățirea
- 9.10 Justiția retributivă
- - Scopuri
- - Istorie
- - Principii

- - - Proporționalitatea
- - Subtipuri
- - Critici
- - - Alternative
- 9.11 Teoria descurajării
- - Conceptul
- - - Proporționalitatea
- - - Reciprocitatea
- - - Credibilitatea coercitivă
- - Teoria descurajării raționale
- - - Echilibrul militar
- - - Semnalizarea și putere de negociere
- - - Reputația de soluționare
- - - Interese în joc
- - Armele nucleare și descurajarea
- - Descurajarea modernă
- - Critica teoriei descurajării
- 9.12 Protecția societății (Securitatea națională)
- - Definiții
- - Dimensiunile securității naționale
- - - Siguranța fizică
- - - Securitatea politică
- - - Securitatea economică
- - - Securitatea ecologică
- - - Securitatea energiei și a resurselor naturale
- - - Securitatea informatică
- - - Securitatea infrastructurii
- - Probleme în protecția societății (securitatea națională)
- - - Coerența abordării
- - - Securitate națională vs. transnațională
- - - Impactul asupra libertăților civile și a drepturilor omului
- 9.13 Reformism
- - Istorie
- - Critica reformismului
- 9.14 Nesupunerea civică
- - Istorie
- - Etimologie
- - Teorii
- - - Violent vs. non-violent
- - - Revoluționar vs. nerevoluționar
- - - Colectiv vs. solitar
10 Aparență și realitate (Realitatea)
- Folosirea filosofică modernă
- Științific
- Mecanic
- Grup și social

- 10.1 Realitatea
- - Concepte înrudite
- - - Viziuni și teorii ale lumii
- - Filosofia occidentală
- - - Ființa
- - - Percepţie
- - - Obiecte abstracte și matematica
- - - Proprietăți
- - - Timp si spațiu
- - - Lumi posibile
- - - Teorii ale întregului și filosofia
- - - Realitatea fenomenologică
- - - Ipoteze sceptice
- - Științe fizice
- - - Realism științific
- - - Realism și localitate în fizică
- - - Rolul observatorului în mecanica cuantică
- - - Multivers
- - - Teorii științifice despre tot
- - Tehnologie
- - - Realitatea virtuală și spațiul cibernetic
- - - „RL” în cultura internetului
- 10.2 Filosofia percepției
- - Categorii de percepție
- - Explicații filosofice ale percepției
- - Reprezentarea spațială
- 10.3 Realismul naiv (direct)
- - Prezentare generală
- - Realism naiv și științific sau realism direct și indirect
- - - Realismul și fizică cuantică
- - Realitate virtuală și realism
- 10.4 Argumentul iluziei
- - Argumentul iluziei, critica realismului direct
- - Critica argumentului iluziei
- 10.5 Argumentul visului
- - Rezumat
- - Paradoxul lui Hutton
- - Simularea realității
- - Discuție critică
- 10.6 Halucinația
- 10.7 Memoria
- - Neuroștiințe cognitive
- 10.8 Cogito, ergo sum
- - În scrierile lui Descartes
- - - Discurs asupra metodei
- - - Meditații metafizice

- - - Principiile filosofiei
- - - Căutarea adevărului
- - - Alte forme
- - Interpretare
- - Predecesori
- - Critici
- - - Utilizarea lui „eu”
- - - Kierkegaard
- - - Williams
- - - Heidegger
- - - John Macmurray
- 10.9 Realismul reprezentativ (indirect)
- - Istorie
- - Critica realismului indirect (reprezentativ)
- - Teoria adverbială
- 10.10 Fenomenologia
- - Prezentare generală
- - Prezentare istorică a utilizării termenului
- - Varietăți de fenomenologie
- - Concepte
- - - Intenționalitatea
- - - Intuiţia
- - - Dovada
- - - Noesis și noema
- - - Empatia și intersubiectivitatea
- - - Lumea vieții
- - Investigații logice a lui Husserl (1900/1901)
- - Transcendentalismul de după Idei (1913)
- - Realism
- - Existenţialism
- - Gândirea orientală
- - Abordări la tehnologie
- - - Heidegger
- - - Dreyfus
- 10.11 Fenomenalism
- - Critici
- 10.12 Cauzalitate
- - Concept
- - - Metafizică
- - - - Ontologie
- - - - Epistemologie
- - - - Semnificație geometrică
- - - - Voliția
- - - Cauze necesare și suficiente
- - - Contrastat cu condiționale
- - - Cauza discutabilă

- - Teorii
- - - Teorii contrafactuale
- - - Cauză probabilistică
- - - Calculul cauzal
- - - Învățarea structurii
- - - Teoriile derivării
- - - Teoriile manipulării
- - - Teoriile proceselor
- - Istorie
- - - Filosofia hindusă
- - - Filosofia budistă
- - - Baha'i
- - - Filosofia occidentală
- - - - Aristoteliană
- - - Evul Mediu
- - - - După Evul Mediu
- - Realismul cauzal
11 Știința (Filosofia științei)
- Ce este ştiinţa?
- Ramuri ale științei
- - Științele naturii
- - Stiinţele sociale
- - Științele formale
- Cercetarea științifică
- - Metode științifice
- - - Matematica și științele formale
- - Filosofia ştiinţei
- - - Certitudine și știință
- - - Pseudoştiință, știință marginală, și știință falsă
- Comunitatea științifică
- - Ramuri și domenii
- - Instituţii
- - Literatura
- Practica științifică
- - Cercetarea fundamentală și aplicată
- - Cercetarea în practică
- - Impactul practic al cercetării științifice
- - Femeile în știință
- - Politica științei
- - Perspectivele media
- - Utilizarea politică
- - Știința și publicul
- Clasificarea ştiinţelor
- 11.1 Filosofia științei
- - Introducere
- - - Definirea științei

- - - Explicația științifică
- - - Justificarea științei
- - - Observație inseparabilă de teorie
- - - Scopul științei
- - - Valori și știință
- - Istoria
- - - Pre-modernă
- - - Modernă
- - - Pozitivismul logic
- - - Thomas Kuhn
- - Abordări curente
- - - Ipoteze axiomatice
- - - Coerentism
- - - Orice e bun
- - - Sociologia cunoașterii științifice
- - - Filosofia continentală
- - Alte subiecte
- - - Reductionism
- - - Responsabilitatea socială
- 11.2 Metode științifice
- - Prezentare generală
- - - Procesul
- - - - Formularea unei întrebări
- - - - Ipoteza
- - - - Predicția
- - - - Testarea
- - - - Analiza
- - - Exemplu ADN-ului
- - - Alte componente
- - - - Replicarea
- - - - Examinarea externă
- - - - Înregistrarea și partajarea datelor
- - Investigații științifice
- - - Proprietățile cercetării științifice
- - - Credințe și prejudecăți
- - - Logica argumentării științifice
- - Elementele metodelor ştiinţifice idealizate
- - Elemente ale metodei științifice
- - - Caracterizări
- - - Incertitudine
- - - Definire
- - - Caracterizări ale ADN
- - - Un alt exemplu: precesiunea lui Mercur
- - Aspecte ale metodelor ştiinţifice
- - - Observaţia
- - - Ipoteza

- - - Predicţia
- - - Verificarea
- - - Evaluarea
- - Comunicarea și comunitatea
- - - Evaluarea colegială (inter pares)
- - - Documentarea și replicarea
- - - Arhivarea
- - - Partajarea datelor
- - - Limitări
- - - Dimensiunile practicii
- - Filosofia și sociologia științei
- - - Rolul hazardului în descoperire
- - Relația cu matematica
- - - Relația cu statistica
- - - Alte aspecte ale metodelor ştiinţifice
- 11.3 Raţionamentul inductiv
- - Raționamentul inductiv vs. raționamentul deductiv
- - Istorie
- - - Filosofia antică
- - - Filosofia modernă timpurie
- - - Filosofia modernă târzie
- - - Filosofia contemporană
- - - - Bertrand Russell
- - - - Gilbert Harman
- - Critici
- - - Prejudecăţi
- - Tipuri de raționament inductiv
- - - Generalizare
- - - Silogismul statistic
- - - Inducția simplă
- - - Argumentul din analogie
- - - Inferența cauzală
- - - Predicția
- - - Inferența bayesiană
- - - Inferența inductivă
- 11.3.1 Problema inducției
- - Formularea problemei
- - - Originile antice și timpurii moderne
- - - David Hume
- - - Noua ghicitoare a lui Nelson Goodman a inducției
- - Interpretări notabile
- - - Hume
- - - David Stove și Donald Williams
- - - Karl Popper
- 11.4 Falsificabilitatea
- - Prezentare generală

- - Falsificarea naivă
- - - Două tipuri de declarații: observaționale și categorice
- - - Inferența categorică inductivă
- - - - Falsificarea deductivă
- - Falsificaționism
- - Criteriul de demarcare
- - - Verificaționism
- - - Utilizarea în instanțe judecătorești
- - Critici ale falsificaționismului
- - - Filosofi contemporani
- - - Kuhn și Lakatos
- - - Feyerabend
- - - Sokal și Bricmont
- - - Economie
- - - Evoluție
- - - Creaționismul biblic
- - - Istoricism
- - - Matematică
- - Citate
- 11.5 Filosofia educației
- - Filosofii ale educației
- - - Idealism
- - - - Platon (424/423 î.e.n. - 348/347 î.e.n.)
- - - - Immanuel Kant (1724-1804)
- - - Realism
- - - - Aristotel (384 î.e.n. - 322 î.e.n.)
- - - - Ibn Sina (980 - 1037)
- - - - Ibn Tufail (1105 - 1185)
- - - - John Locke (1632–1704)
- - - - Jean-Jacques Rousseau (1712–1778)
- - - - Harry S. Broudy (1905–1998)
- - - Scolastica
- - - - John Milton (1608–1674)
- - - Pragmatism
- - - - John Dewey (1859–1952)
- - - - William Heard Kilpatrick 1871–1965)
- - - - Noddings Nel (1929–)
- - - Existenţialism
- - - Teoria critică
- - - - Paulo Freire (1921–1997)
- - Filosofii normative ale educației
- - - Perenialism
- - - - Allan Bloom (1930–1992)
- - - Educație clasică
- - - - Charlotte Mason (1842–1923)
- - - Esențialism

- - - - William Chandler Bagley (1874–1946)
- - - Reconstituționism social și pedagogie critică
- - - - Maria Montessori (1870–1952)
- - - Waldorf
- - - - Rudolf Steiner (1861–1925)
- - - Educație democratică
- - - - A. S. Neill (1883–1973)
- - - Progresivism
- - - - John Dewey (1859–1952)
- - - - Jean Piaget (1896–1980)
- - - - Jerome Bruner (1915–2016)
- - - Neșcolarizarea
- - - - John Holt
- - - Educație contemplativă
- 11.6 Filosofia istoriei
- - Tipuri
- - Istoria pre-modernă
- - Istorie ciclică și liniară
- - Istoria durabilă
- - Concepte
- - - Filosofia cronologiei
- - - Filosofia cauzalității
- - - Filosofia neutralității
- - Teorii operative
- - - Abordări teleologice
- - - Georg Wilhelm Friedrich Hegel
- - - Thomas Carlyle
- - - Evoluționismul social
- - Teorii contextuale
- - - Karl Marx
- - - Michel Foucault
- - Alte abordări
- - - Istoria narativă
- - - Nayef Al-Rodhan
- - Educație și propagandă
- 11.7 Filosofia matematicii
- - Istorie
- - - Filosofia contemporană
- - Teme majore
- - - Realism matematic
- - - Antirealism matematic
- - Școli contemporane de gândire
- - - Artistic
- - - Platonism
- - - Matematicism
- - Logicism

- - - Formalism
- - - Convenţionalism
- - - Intuiționism
- - - - Constructivism
- - - - Finitism
- - - Structuralism
- - - Teoriile minții întruchipate
- - - - Realismul aristotelic
- - - - Psihologism
- - - - Empirism
- - - Ficționalism
- - - Constructivism social
- - - Dincolo de școlile tradiționale
- - - - Eficiența nerezonabilă
- - - - Cele două sensuri ale lui Popper ale enunțurilor numerice
- - - - Filosofia limbajului
- - Argumente
- - - Argumentul indispensabil pentru realism
- - - Argumentul epistemic împotriva realismului
- - Estetică
- 11.8 Scientism
- - Definiții
- - Relevanța în dezbaterile despre știință și religie
- - Filosofia științei
- - Retorica științei
- - Religie și filosofie
- - Raționalizarea și modernitatea
12 Mintea (Filosofia minții)
- Definiții
- Facultățile mentale
- Conținutul mental
- - Memetica
- Relația cu creierul
- Mințile ne-umane
- - Inteligența animalelor
- - Inteligența artificială
- 12.1 Filosofia minții
- - Problema minte-corp
- - Soluții duale pentru problema minte-corp
- - - Argumente pentru dualism
- - - Dualismul interacționist
- - - Alte forme de dualism
- - - - Paralelismul psihofizic
- - - - Ocazionalism
- - - - Dualismul proprietății
- - - - Teoria aspectului dual

- - - - Dualismul experimental
- - - - Hilomorfism
- - Soluții moniste la problema minte-corp
- - - Monisme fizice
- - - - Behaviorism
- - - - Teoria identității
- - - - Funcționalism
- - - - Fizicalism nereductiv
- - - - Emergentism slab
- - - - Materialismul eliminativ
- - Misterianism
- - Critica lingvistică a problemei minte-corp
- - Naturalismul și problemele sale
- - - Qualia
- - - Intenționalitatea
- - Filosofia percepției
- - Filosofia minții și știința
- - - Neurobiologie
- - - Informatică
- - - Psihologie
- - - Știința cognitivă
- - Filosofia minții în tradiția continentală
- - Subiecte legate de filosofia minții
- - - Liberul arbitru
- - - Sinele
- 12.2 Filosofia psihologiei
- 12.3 Problema minte-corp
- - Interacțiunea minte-corp și cauzalitatea mentală
- - Corelații neuronale
- - - Neurobiologie și neurofilosofie
- - - Excitație și conținut
- - Fundal istoric
- - - Buddha
- - - Platon
- - - Aristotel
- - - Influențe ale religiilor monoteiste orientale
- - - Toma Aquino
- - - Descartes
- - - Kant
- - - Huxley
- - - Whitehead
- - - Popper
- - - Searle
- 12.4 Zombi
- - Tipuri de zombi
- - Argumentele zombi

- - Răspunsuri
- - Experimente de gândire conexe
- 12.5 Dualismul minte-corp
- - Tipuri
- - - Dualismul substanței sau dualismul cartezian
- - - Dualismul proprietății
- - - Epifenomenalism
- - - Dualismul predicatelor
- - Viziuni dualiste ale cauzalității mentale
- - - Interacționism
- - - Fizicalism non-reductiv
- - - Epifenomenalism
- - - Paralelism
- - - Ocazionalism
- - - Kantianism
- - Evoluția istorică
- - - Platon și Aristotel
- - - De la neoplatonism la scolasticism
- - - Descartes și discipolii săi
- - - Formulări recente
- - Argumentele pentru dualism
- - - Argumentul subiectiv
- - - Argumentul zombi
- - - Argumentul științelor speciale
- - - Argumentul din identitatea personală
- - - Argumentul din rațiune
- - Argumentele împotriva dualismului
- - - Argumente din interacțiunea cauzală
- - - - Replici
- - - Argumentul din fizică
- - - - Replici
- - - Argumentul din afectarea creierului
- - - Argumentul din dezvoltarea biologică
- - - Argumentul din neuroștiință
- - - Argumentul din simplitate
- 12.5.1 Dualism fără interacțiune (Paralelism psihofizic)
- - Istorie
- - - Malebranche
- - - Spinoza
- - - Leibniz
- 12.6 Fizicalism
- - Definiția fizicului
- - - Definiții bazate pe supervenientă
- - - Fizicalismul de realizare
- - - Fizicalismul token
- - Reducționism și emergentism

- - - Reducționism
- - - Emergentism
- - Fizicalism a priori versus a posteriori
- - Alte puncte de vedere
- - - Fizicalismul strawsonian
- 12.7 Teoria identității minte-creier
- - Fundal
- - Versiuni ale teoriei identității de tip
- - - U. T. Place
- - - Feigl și Smart
- - Critica teoriei identității minte-creier
- - - Realizabilitate multiplă
- - - Qualia
- 12.7.1 Teoria identității ocurențelor - Monismul anomal
- - Prezentare generală
- - Argumentul clasic al lui Davidson pentru monismul anomal
- - Interacțiunea cauzală
- - Caracterul nomologic al cauzalității
- - - Legi stricte
- - - Justificarea cauză-lege
- - Anomalismul mentalului
- - - Normativitate
- - - Holism
- - Rezolvarea contradicției
- - Critica monismului anomal
- 12.8 Behaviorism
- - Varietăți
- - - Behaviorism radical
- - Inovații experimentale și conceptuale
- - Relația cu limbajul
- - Educație
- - Condiționarea operantă
- - Condiționarea respondentului
- - În filosofie
- - - Legea efectului și condiționarea urmei
- - - Behaviorism molecular versus behaviorism molar
- - - Behaviorismul teoretic
- - Analiza și cultura comportamentului
- - Informatică comportamentală și calcul comportament
- - Critici și limitări
- 12.9 Funcționalism
- - Realizabilitate multiplă
- - Tipuri
- - - Funcționismul mașină-stare
- - - Psiho-funcționalism
- - - Funcționalismul analitic

- - - Funcționalismul homuncular
- - - Funcționalism mecanic
- - Fizicalismul
- - Critica funcționalismului
- - - Creierul Chinei
- - - Camera chinezească
- - - Spectru inversat
- - - Pământul geamăn
- - - Holism de semnificație
- - - Argumente de trivialitate
- 12.10 Problema altor minți (Solipsism)
- - Versiuni
- - - Solipsismul metafizic
- - - Solipsismul epistemologic
- - - Solipsismul metodologic
- - Ideile principale
- - Istorie
- - - Gorgias
- - - Descartes
- - - Berkeley
- - Relația cu alte idei
- - - Idealism și materialism
- - - Dualismul cartezian
- - - Filosofia lui Schopenhauer
- - - Idealism
- - - Raţionalism
- - - Zombi filosofic
- - - Falsifiabilitate și testabilitate
- - - Minimalism
- - - Solipsismul la copiii mici
- - - Hinduism
- - - - Advaita Vedanta
- - - - Samkhya și Yoga
- - - Budism
- 12.11 Argumentul din analogie
- - Structura
- - Analiza argumentelor din analogie
- - - Puterea unei analogii
- - Contraargumente
- - - Falsa analogie
- - - - Exemple
13 Arta (Estetica)
- Definiţii
- Domenii ale artei în evoluţia culturală
- Forme, genuri, mediu, şi stiluri
- Aptitudini şi meşteşuguri

- Scop
- - Funcții nemotivate
- - Funcții motivate
- Controverse
- Teorie
- - Apariția modernismului
- - Noua critică și „eroarea intenționată”
- - „Virajul lingvistic” și dezbaterea sa
- Disputele de clasificare
- - Judecata de valoare
- 13.1 Arte
- - Definiții
- - Istorie
- - - Clasificări
- 13.2 Estetica
- - Estetica si filosofia artei
- - Judecata estetică, universalitatea și etica
- - - Judecata estetică
- - - - Factorii implicați în judecata estetică
- - - Universalii esteticii
- - - Etica esteticii
- - Forme derivate ale esteticii
- - - Estetica post-modernă și psihanaliza
- - - Estetica recentă
- - - Estetica și știința
- - - Adevărul în frumusețe și matematică
- - - Abordări computationale
- - - Estetica evolutivă
- - - Estetica aplicată
- - Critici
- 13.2.1 Estetica aplicată
- - Arhitectura si design interior
- - Arta digitală
- - Educație și științe sociale
- - Design vestimentar
- - Film, televiziune și video
- - Gastronomie
- - Umor
- - Design industrial
- - Tehnologia informației
- - Design peisagistic
- - Literatură
- - Hărți
- - Marketing
- - Matematică
- - Muzică

- - Neuroestetica
- - Artele interpretative
- - Artele bidimensionale și plastice
- - Viața urbană
- - Web design
- - - Cele mai bune practici pentru proiectarea site-urilor estetice
- - - Estetica și credibilitatea proiectării site-urilor web
- 13.3 Asemănarea familială
- - Contextul filosofic
- - Terminologie
- - Aplicații notabile
- - Critica asemănării familiale
- 13.4 Teoria formei semnificative
- - Critici ale teoriei formei semnificative
- 13.5 Idealismul în artă
- 13.6 Teoria instituțională a artei
- 13.7 Arta evolutivă
- - Procesul
- - Redarea non-fotorealistă
- 13.8 Critica artei
- - Definiție
- - Metodologie
- - Istorie
- - - Originile
- 13.9 Reprezentația artistică
- - Arte vizuale, arta reprezentației, reprezentația artistică
- 13.10 Interpretarea estetică
- - Scopuri ale interpretării
- - Unul sau mulți
- - Interpretarea cu destinație
- 13.11 Autenticitatea
- - Autenticitatea provenienței
- - Autenticitate culturală
- - Autenticitatea performanței
- - Autenticitatea expresiei
- - Autenticitatea experienței
- 13.12 Interpretarea documentată istoric
- - Instrumente timpurii
- - - Clavecin
- - - Fortepiano
- - - Viola da gamba
- - - Flaut dulce
- - Cântat
- - Schema
- - Recuperarea practicilor timpurii de interpretare
- - - Interpretarea notației muzicale

- - - Muzica mecanică
- - - Reglare și înălțime
- - - Dovezi iconografice
- - Critica interpretării documentată istoric
- 13.13 Valoarea artistică și falsificarea
- - Obscenitate și merit literar
- - Falsul
- - - Arta documentară
- - Contrafacerea
- - Kitsch

7 Bine și rău (Etica)

7.1 Etica

Etica sau filosofia morală este o ramură a filosofiei care implică sistematizarea, apărarea și recomandarea conceptelor de comportament corect și greșit. Termenul *etică* derivă din greaca antică ἠθικός (*ethikos*), din ἦθος (*ethos*), adică "obicei, tradiție". Ramura axiologiei filosofiei cuprinde sub-ramurile eticii și esteticii, fiecare implicată în valori.

Etica încearcă să rezolve problemele moralității umane prin definirea unor concepte precum bine și rău, corect și greșit, virtute și viciu, justiție și criminalitate. Ca domeniu de cercetare intelectuală, filosofia morală este, de asemenea, legată de domeniile psihologiei morale, eticii descriptive și teoriei valorii.

Trei domenii majore de studiu în cadrul eticii recunoscute astăzi sunt:

1. Meta-etica, abordând semnificația teoretică și referința propozițiilor morale și modul în care valorile lor de adevăr (dacă există) pot fi determinate
2. Etica normativă, abordând mijloacele practice de determinare a unui curs moral de acțiune
3. Etica aplicată, abordând ceea ce este obligat (sau este permis) pentru o persoană într-o anumită situație sau într-un anumit domeniu de acțiune.

Definirea eticii

Rushworth Kidder afirmă că "definițiile standard ale eticii au inclus de obicei expresii precum "știința caracterului uman ideal" sau "știința datoriei morale". Richard William Paul și Linda Elder definesc etica ca fiind "un set de concepte și principii care ne ghidează pentru a determina ce comportament ajută sau dăunează creaturilor simțitoare". Dicționarul de filosofie Cambridge afirmă că cuvântul "etică" este "utilizat în mod interschimbabil cu 'moralitatea'... și uneori este folosit mai restrictiv pentru a înțelege principiile morale ale unei anumite tradiții, grupuri sau persoane". Paul și Elder afirmă că majoritatea oamenilor confundă etica cu comportamentul în conformitate cu convențiile sociale, credințele religioase și legea, și nu tratează etica ca fiind un concept autonom.

Cuvântul *etică* se referă la mai multe lucruri. Se poate referi la etica filosofică sau la filosofia morală - un proiect care încearcă să folosească rațiunea pentru a răspunde la diferite tipuri de întrebări etice. Așa cum scrie filosoful englez Bernard Williams, încercând să explice filosofia morală: "Ceea ce face ca o investigație să fie filosofică este o generalizare reflectivă și un stil de argumentare care pretinde a fi rațional convingător". Williams descrie conținutul acestui domeniu de cercetare ca răspuns la întrebarea foarte largă, "cum ar trebui să trăiești". De asemenea, etica se referă la o abilitate umană comună de a gândi probleme etice care nu sunt specifice filosofiei. Așa cum bioeticianul Larry Churchill a scris: "Etica, înțeleasă ca fiind capacitatea de a gândi critic despre valorile morale și de a ne îndrepta acțiunile în termenii unor astfel de valori, este o capacitate umană generică". Etica poate fi, de asemenea, utilizată pentru a descrie propriile principii sau obiceiuri idiosincratice ale unei anumite persoane.

Etica aplicată

Etica aplicată se referă la aplicarea practică a considerentelor morale. Este etica în ceea ce privește acțiunile din lumea reală și considerațiile lor morale în domeniile vieții private și publice, ale profesiilor, sănătății, tehnologiei, dreptului și conducerii. De exemplu, comunitatea bioetică este preocupată de identificarea abordării corecte a problemelor morale din științele vieții, cum ar fi eutanasia, alocarea resurselor rare de sănătate sau utilizarea embrionilor umani în cercetare. Etica în domeniul mediului se referă la aspecte ecologice, cum ar fi responsabilitatea guvernului și a companiilor de a curăța poluarea. Etica în afaceri include întrebări cu privire la obligațiile sau obligația "avertizorilor" față de publicul larg sau loialitatea față de angajatorii lor. Etica aplicată se deosebește de etica normativă, care se referă la standardele pentru comportamentul corect și greșit și de meta-etică, care se referă la natura proprietăților etice, a afirmațiilor, atitudinilor și judecăților.

Abordarea modernă

O mare parte din etica aplicată se referă la trei teorii:

1. *Utilitarismul*, în care consecințele practice ale diferitelor politici sunt evaluate pe baza ipotezei că politica corectă va fi cea care duce la cea mai mare fericire. Principalele evoluții ale teoriei au venit de la Jeremy Bentham și John Stuart Mill, care au distins între un act și o moralitate utilitaristă. Mai târziu, evoluțiile au ajustat teoria, în special Henry Sidgwick, care a introdus ideea de motiv sau intenție în moralitate, și Peter Singer care a introdus ideea de preferință în luarea deciziilor morale.
2. *Etica deontologică*, noțiuni bazate pe "reguli", și anume că există o obligație de a efectua acțiunea "corectă", indiferent de consecințele reale (reprezentate de noțiunea de imperativ categoric a lui Immanuel Kant, care era centrul teoriei etice a lui Kant bazat pe datorie). O altă teorie fundamentală deontologică este Legea Naturală, dezvoltată puternic de către Thomas Aquinas și o parte importantă a învățăturii Bisericii Catolice asupra Moralității.
3. *Etica virtuții*, derivată din noțiunile lui Aristotel și Confucius, care afirmă că acțiunea potrivită va fi cea aleasă de un agent adecvat "virtuos".

O abordare modernă care încearcă să depășească împărțirea aparent imposibilă între deontologie și utilitarism (a cărui divizare este cauzată de opusul unei viziuni morale absolute și relativiste) este raționamentul bazat pe caz, cunoscut și sub numele de *cazuistică*. Cauistica nu începe cu teoria, ci cu faptele imediate ale unui caz real și concret. În timp ce cazuistica folosește teoria etică, ea nu consideră teoria etică drept cea mai importantă caracteristică a raționamentului moral. Cazuiștii, precum Albert Jonsen și Stephen Toulmin (*The Abuse of Casuistry*, 1988), contestă paradigma tradițională a eticii aplicate. În loc să pornim de la teorie și să aplicăm teoria într-un anumit caz, cazuiștii încep cu singurul caz în sine și apoi se întreabă ce trăsături semnificative din punct de vedere moral (inclusiv teorii și considerații practice) ar trebui luate în considerare pentru cazul respectiv. În observațiile lor cu privire la comitetele de etică medicală, Jonsen și Toulmin notează că un consens privind cauzele morale deosebit de problematice apare adesea când participanții se concentrează mai degrabă pe faptele cazului decât pe ideologie sau teorie. Astfel, un rabin, un preot catolic și un agnostic ar putea să fie de acord că, în acest caz, cea mai bună abordare este aceea de a reține îngrijirile medicale extraordinare, în timp ce nu sunt

de acord cu motivele care susțin pozițiile lor individuale. Concentrându-se pe cazuri și nu pe teorie, cei implicați în dezbateri morale măresc posibilitatea de a ajunge la un acord.

Etica descriptivă

Etica descriptivă, cunoscută și sub numele de **etică comparativă**, este studiul credințelor oamenilor despre moralitate. Ea contrastează cu etica prescriptivă sau normativă, care este studiul teoriilor etice care prescriu modul în care oamenii ar trebui să acționeze, și cu meta-etica, care este domeniul care se referă la termenii și teoriile etice. Următoarele exemple de întrebări care ar putea fi luate în considerare în fiecare domeniu ilustrează diferențele dintre domenii:

- Etica descriptivă: Ce cred oamenii că este drept?
- Meta-etică: Ce înseamnă "drept"?
- Etica normativă (prescriptivă): Cum ar trebui să acționeze oamenii?
- Etica aplicată: Cum obținem cunoștințele morale și le punem în practică?

Ce este etica descriptivă?

Etica descriptivă este o formă de cercetare empirică a atitudinilor indivizilor sau grupurilor de oameni. Cu alte cuvinte, aceasta este partea eticii filosofice sau generale care implică observarea procesului decizional moral cu scopul de a descrie fenomenul. Cei care lucrează la etica descriptivă urmăresc să descopere credințele oamenilor cu privire la astfel de lucruri, cum ar fi valorile, care acțiuni sunt corecte și greșite, și care caracteristici ale agenților morali sunt virtuoase. Etica descriptivă poate, de asemenea, să investigheze idealurile etice ale oamenilor sau ce acțiuni recompensează sau pedepsesc societățile în drept sau în politică. Ceea ce trebuie remarcat este că cultura este generațională și nu statică. Prin urmare, o nouă generație va veni cu propriul set de morale și care se va califica a fi etica sa. Etica descriptivă va încerca, prin urmare, să supravegheze dacă etica își păstrează locul.

Deoarece etica descriptivă implică investigații empirice, este un domeniu care este de obicei investigat de cei care lucrează în domeniile biologiei evolutive, psihologiei, sociologiei sau antropologiei. Informațiile care provin din etica descriptivă sunt totuși folosite și în argumentele filosofice.

Teoria valorii poate fi fie normativă, fie descriptivă, dar este de obicei descriptivă.

Lawrence Kohlberg: Un exemplu de etică descriptivă

Lawrence Kohlberg este un exemplu al unui psiholog care lucrează la etica descriptivă. Într-un studiu, de exemplu, Kohlberg a chestionat un grup de băieți despre ce ar fi o acțiune corectă sau greșită pentru un om care se confruntă cu o dilemă morală (în mod specific, dilema Heinz): ar trebui să fure un drog pentru a-și salva soția sau să se abțină de la furt, chiar dacă asta ar duce la moartea soției sale? Preocuparea lui Kohlberg nu era alegerea pe care o făcuseră băieții, ci raționamentul moral care se afla în spatele deciziilor lor. După ce a realizat o serie de studii conexe, Kohlberg a conceput o teorie cu privire la dezvoltarea raționamentului moral uman care urma să reflecte raționamentul moral pe care participanții la studiul său l-au realizat. Cercetarea

lui Kohlberg poate fi clasificată drept etică descriptivă în măsura în care descrie dezvoltarea morală reală a ființelor umane. Dacă, dimpotrivă, avea ca scop descrierea modului în care oamenii ar trebui să se dezvolte moral, teoria sa ar fi implicat etică prescriptivă.

Etica normativă

Etica normativă este studiul acțiunii etice. Este ramura eticii filosofice care investighează ansamblul de întrebări care apar atunci când luăm în considerare modul în care cineva trebuie să acționeze, moral vorbind.

Etica normativă este distinctă de metaetica, deoarece examinează standardele pentru corectitudinea și incorectitudinea acțiunilor, în timp ce metaetica studiază sensul limbajului moral și metafizica faptelor morale; și este diferită de etica aplicată, întrucât prima este preocupată mai mult de „cine ar trebui să fie" decât de etica unei probleme specifice (cum ar fi, de ex., dacă, sau când, avortul este acceptabil).

Etica normativă este, de asemenea, distinctă de etica descriptivă, deoarece aceasta din urmă este o investigație empirică a credințelor morale ale oamenilor. În acest context, etica normativă este uneori numită prescriptivă, mai degrabă decât descriptivă. Cu toate acestea, pe anumite versiuni ale viziunii metaetice numite realism moral, faptele morale sunt descriptive și prescriptive în același timp.

Majoritatea teoriilor morale tradiționale se bazează pe principii care determină dacă o acțiune este corectă sau greșită. Teoriile clasice în această linie includ utilitarismul, kantianismul și unele forme de contractarism. Aceste teorii au oferit în principal utilizarea principiilor morale generale pentru rezolvarea deciziilor morale dificile.

Teorii etice normative

Există dezacorduri cu privire la ceea ce oferă forță etică unei acțiuni, reguli sau dispoziții. Există trei puncte de vedere concurente cu privire la modul în care ar trebui să se răspundă la întrebările morale, împreună cu pozițiile hibride care combină unele elemente ale fiecăruia. Etica virtuții se concentrează asupra caracterului celor care acționează, în timp ce atât etica deontologică, cât și consecințialismul se concentrează pe statutul acțiunii, al regulii sau al dispoziției în sine. Ultimele două concepții ale eticii apar în diferite forme.

- *Etica virtuții,* susținută de Aristotel, cu unele aspecte susținute de Sfântul Thomas Aquino, se concentrează pe caracterul inerent al unei persoane, mai degrabă decât pe acțiuni specifice. În ultima jumătate de secol a existat o renaștere semnificativă a eticii virtuții, prin activitatea unor filosofi precum G. E. M. Anscombe, Philippa Foot, Alasdair Macintyre, Mortimer J. Adler, Jacques Maritain, Yves Simon și Rosalind Hursthouse.
- *Deontologia* susține că deciziile ar trebui luate luând în considerare factorii îndatoririlor și drepturilor cuiva. Câteva teorii deontologice includ:
    - *Imperativul categoric* al lui Immanuel Kant, care înrădăcinează moralitatea în capacitatea rațională a umanității și afirmă anumite legi morale inviolabile.
    - *Contractualismul* lui John Rawls, care susține că actele morale sunt cele la care am fi cu toții de acord dacă am fi nepărtinitori.

    - Teoriile *drepturilor naturale*, cum ar fi John Locke sau Robert Nozick, care susțin că ființele umane au drepturi absolute și naturale.
- *Consecințialismul* (teleologia) susține că moralitatea unei acțiuni este dependentă de rezultatul acțiunii. Teoriile consecinționaliste, care diferă în ceea ce consideră a fi valoros (axiologie), includ:
    - *Utilitarismul*, care susține că o acțiune este corectă dacă duce la cea mai mare fericire pentru cel mai mare număr de oameni. (Notă: Înainte de inventarea termenului „consecințialism" de Anscombe în 1958 și adoptarea termenului respectiv în literatura care a urmat, „utilitarism" a fost termenul generic pentru consecințialism, referindu-se la toate teoriile care au promovat maximizarea oricărei forme de utilitate, nu doar cele care au promovat maximizarea fericirii.)
    - *Consecințialismul de stat* sau consecvențialismul mohist, care susține că o acțiune este corectă dacă duce la bunăstarea statului, prin ordine, bogăție materială și creștere a populației.
    - *Egoismul*, convingerea că persoana morală este persoana interesată de sine, consideră că o acțiune este corectă dacă maximizează binele pentru sine.
    - *Etica situațională*, care susține că acțiunea corectă este cea care creează cel mai iubit rezultat și că iubirea ar trebui să fie întotdeauna obiectivul nostru.
    - *Intelectualismul*, care afirmă că cea mai bună acțiune este cea care favorizează și promovează cel mai bine cunoașterea.
    - *Welfarismul*, care susține că cea mai bună acțiune este cea care crește cel mai mult fericirea sau bunăstarea economică.
    - *Utilitarismul preferențial*, care susține că cea mai bună acțiune este cea care duce la satisfacția preferințelor cele mai generale.
- *Etica grijii* sau *etica relațională*, fondată de teoreticieni feminiști, în special Carol Gilligan, susține că moralitatea apare din experiențele de empatie și compasiune. Acesta subliniază importanța interdependenței și relațiilor în atingerea obiectivelor etice.
- *Etica pragmatică* este dificil de clasificat pe deplin în oricare dintre cele patru concepte precedente. Aceasta susține că corectitudinea morală evoluează în mod similar cu cunoștințele științifice: social pe parcursul multor vieți. Astfel, ar trebui să acordăm prioritate reformei sociale asupra preocupărilor cu consecințe, virtuți sau datorii individuale (deși acestea pot fi preocupări demne, cu condiția ca reforma socială să fie abordată și ea). Charles Sanders Peirce, William James și John Dewey, sunt cunoscuți drept fondatorii pragmatismului.
- *Etica rolului* se bazează pe conceptul de roluri de familie.

Forța de legătură

Poate fi neclar ce înseamnă să spui că o persoană „ar trebui să facă X pentru că este moral, indiferent dacă îi place sau nu". Moralitatea se presupune uneori că are un fel de forță de legătură specială asupra comportamentului, dar unii filosofi consideră că, folosită în acest fel, cuvântul „ar trebui" pare să atribuie greșit puteri magice moralității. De exemplu, G. E. M. Anscombe se îngrijorează că „ar trebui" a devenit „un cuvânt al unei simple forțe mesmerice". Eticologul britanic Philippa Foot afirmă că moralitatea nu pare să aibă vreo forță de legătură specială și explică faptul că oamenii se comportă moral doar atunci când sunt motivați de alți factori.

"Dacă un om este amoral, poate nega faptul că are vreun motiv pentru oricare cerere morală. Desigur, s-ar putea să greșească, iar viața lui, precum și viața altora poate fi cel mai trist stricată de egoismul său. Dar nu aceasta este pretins de cei care cred că pot rezolva problema printr-o utilizare emfatică a „trebuinței". Argumentul meu este că se bazează pe o iluzie, ca și cum ar

încerca să ofere moralei „trebuie” o forță magică.”
—Pilippa Foot

Foot spune „Oamenii vorbesc, de exemplu, despre „forța de legătură” a moralității, dar nu este clar ce înseamnă asta dacă nu că ne simțim incapabili să scăpăm.” Ideea este că, în fața unei oportunități de a fura o carte pentru că putem scăpa, obligația morală în sine nu are puterea de a ne opri decât dacă *simțim* o obligație. Prin urmare, moralitatea nu poate avea nicio forță obligatorie dincolo de motivațiile umane obișnuite, iar oamenii trebuie să fie motivați să se comporte moral. Atunci, se pune întrebarea: ce rol joacă rațiunea în motivarea comportamentului moral?

Motivarea moralității

Perspectiva imperativă categorică sugerează că rațiunea adecvată conduce întotdeauna la un comportament moral particular. După cum am menționat mai sus, Foot crede în schimb că oamenii sunt de fapt motivați de dorințe. Din acest punct de vedere, un motiv adecvat permite oamenilor să descopere acțiuni prin care obțin ceea ce doresc (adică imperative ipotetice) - nu neapărat acțiuni care sunt morale.

Structura și motivația socială pot face ca moralitatea să fie obligatorie într-un anumit sens, dar numai pentru că face ca normele morale să se simtă inevitabile, conform lui Foot. John Stuart Mill adaugă că presiunile externe, pentru a-i mulțumi pe alții, de exemplu, influențează, de asemenea, această forță de legătură pe care el o numește „conștiința” umană. Mill spune că oamenii trebuie mai întâi să motiveze ceea ce este moral, apoi să încerce să alinieze sentimentele conștiinței noastre cu rațiunea noastră. În același timp, Mill spune că un bun sistem moral (în cazul său, utilitarismul) apelează în cele din urmă la aspecte ale naturii umane - care, ele însele, trebuie alimentate în timpul creșterii. Mill explică:

”Această bază fermă este cea a sentimentelor sociale ale omenirii; dorința de a fi în unitate cu semenii noștri, care este deja un principiu puternic în natura umană și, din fericire, unul dintre cele care tind să devină mai puternice, chiar și fără inculcare expresă, din influențele evoluției civilizației.”

Mill consideră, astfel, că este important să apreciem că este vorba despre sentimente care determină un comportament moral, dar și că este posibil să nu fie prezente la unii oameni (de ex., la psihopați). Mill continuă să descrie factorii care ajută la asigurarea dezvoltării unei conștiințe și a comportamentului lor moral, iar gânditori precum Joseph Daleiden descriu modul în care societățile pot folosi știința pentru a înțelege cum să facă oamenii mai susceptibili de a fi buni.

.....

8 Animale (Drepturile animalelor)

(Cimpanzeul comun poate folosi unelte. Cel din imagine utilizează un băț pentru a ajunge la mâncare.)

Animalele sunt organisme eucariote multicelulare care formează regnul biologică *Animalia*. Cu câteva excepții, animalele consumă material organice, respiră oxigen, sunt capabile să se miște, să se reproducă sexual și să se dezvolte din celule, blastulele, în timpul evoluției embrionare. Peste 1,5 milioane de specii de animale vii au fost descrise - din care circa 1 milion sunt insecte - dar s-a estimat că există peste 7 milioane de specii de animale în total. Animalele variază în lungime de la 8,5 milionimi de metru până la 33,6 metri, și au interacțiuni complexe între ele și cu mediile lor, formând rețele complexe de hrană. Studiul animalelor se numește *zoologie*.

Cele mai multe specii de animale vii se găsesc în *Bilateria*, un taxon de animale cu simetrie bilaterală. Bilateria include protostomii - în care se găsesc mai multe grupe de nevertebrate, cum ar fi nematodele, artropodele și moluștele - și deuterostomii, care conțin echinodermele și chordatele (inclusiv vertebratele). Formele de viață interpretate ca animale timpurii au fost prezente în biota Ediacaran a Precambrianului târziu. Multe încrengături ale animalelor moderne s-au stabilit în istoria fosilelor ca specii marine în timpul exploziei Cambrian care a început în urmă cu 542 milioane de ani. Au fost identificate 6.331 grupe de gene comune tuturor animalelor

vii; acestea ar fi putut să apară dintr-un singur strămoș comun care a trăit acum 650 de milioane de ani.

Aristotel a împărțit animalele în cele cu sânge și cele fără. Carl Linnaeus a creat prima clasificare biologică ierarhică pentru animale în 1758 în *Systema Naturae*, pe care Jean-Baptiste Lamarck a extins-o în 14 încrengături până în 1809. În 1874, Ernst Haeckel a împărțit regnul animal în *Metazoare* multicelulare (acum sinonim cu Animalia) și *Protozoare*, organismele cu o singură celulă nu mai sunt considerate animale. În epoca modernă, clasificarea biologică a animalelor se bazează pe tehnici avansate, cum ar fi filogenetica moleculară, care sunt eficiente în demonstrarea relațiilor evolutive dintre taxonomia animalelor.

Cogniția animalelor

Cogniția animalelor descrie capacitățile mentale ale animalelor ne-umane și studiul acestor capacități. Domeniul este dezvoltat din psihologia comparativă, inclusiv studiul condiționării și învățării animalelor. De asemenea, a fost puternic influențat de cercetarea în domeniul etiologiei, al ecologiei comportamentale și al psihologiei evolutive și, prin urmare, uneori este folosită și denumirea alternativă de *etologie cognitivă*. Multe comportamente asociate cu termenul de *inteligență animală* sunt, de asemenea, subsumate în cadrul cunoașterii animalelor.

Cercetătorii au examinat cogniția animalelor la mamifere (în special primate, cetacee, elefanți, câini, pisici, porci, cai, vite, ratoni și rozătoare), păsări (inclusiv papagali, păsări de curte, corvide și porumbei), reptile (șopârle și șerpi) și nevertebrate (inclusiv cefalopode, păianjeni și insecte).

Canonul lui Morgan

Înființat de psihologul britanic C. Lloyd Morgan din secolul al XIX-lea, Canonul lui Morgan rămâne un precept fundamental al psihologiei comparative (la animale). În forma sa dezvoltată, acesta prevede că:

Activitatea animală nu va fi în niciun caz interpretată în termeni de procese psihologice mai înalte dacă poate fi interpretată în mod corect în termeni de procese care se situează mai jos pe scara evoluției și dezvoltării psihologice.

Cu alte cuvinte, Morgan credea că abordările antropomorfe ale comportamentului animalelor erau eronate și că oamenii ar trebui să considere comportamentul ca fiind, de exemplu, rațional, intenționat sau afectuos, doar dacă nu există altă explicație în ceea ce privește comportamentele formelor de viață mai primitive pe care nu le atribuim acestei facultăți.

De la anecdote la laborator

Comportamentul animalelor non-umane a captivat imaginația umană din antichitate și, de-a lungul secolelor, mulți scriitori au speculat despre mintea animalelor sau despre absența lor. Speculațiile despre inteligența animalelor au intrat treptat în studiul științific, după ce Darwin a plasat oamenii și animalele într-un continuum, deși abordarea lui Darwin în mare măsură anecdotică asupra subiectului nu va trece mai târziu în domeniul științific. Nemulțumit de

metoda anecdotală a lui Darwin și a protejatului lui J. G. Romanes, E. L. Thorndike a adus comportamentul animalelor în laborator pentru o examinare obiectivă. Observațiile atentate ale lui Thorndike asupra evadării pisicilor, câinilor și puilor din cutiile de puzzle l-au determinat să concluzioneze că ceea ce pare nui observator uman naiv ca fiind un comportament inteligent poate fi strict atribuit asociațiilor simple. Potrivit lui Thorndike, folosind Canonul lui Morgan, inferența rațiunii, intuiției sau conștiinței animalelor este inutilă și înșelătoare. În aproximativ același timp, I. P. Pavlov și-a început studiile seminale asupra reflexelor condiționate la câini. Pavlov a abandonat repede încercările de a deduce procesele mentale canine; astfel de încercări, a spus el, au dus doar la dezacord și confuzie. El a fost totuși dispus să propună procese fiziologice nevăzute care să-i explice observațiile.

Semicentenarul comportamental

Lucrările lui Thorndike, Pavlov și, puțin mai târziu, a comportamentului John B. Watson, a stabilit direcția multor cercetări asupra comportamentului animalelor pentru mai mult de o jumătate de secol. În acest timp s-au înregistrat progrese considerabile în înțelegerea asociațiilor simple; în special, în jurul anului 1930, diferențele dintre condiționarea instrumentală (sau operantă) a lui Thorndike și condiționarea clasică (sau pavloviană) a lui Pavlov au fost clarificate, mai întâi de Miller și Kanorski și apoi de B. F. Skinner. Au urmat multe experimente privind condiționarea; acestea au generat câteva teorii complexe, dar au făcut puțin sau deloc referire la procesele mentale care intervin. Probabil cea mai explicită respingere a ideii conform căreia comportamentele mentale controlează comportamentul a fost behaviorismul radical al lui Skinner. Această viziune urmărește să explice comportamentul, inclusiv "evenimentele private", cum ar fi imaginile mintale, numai prin referire la contingentele de mediu care afectează omul sau animalul.

În ciuda orientării predominant comportamentaliste a cercetării înainte de 1960, respingerea proceselor psihice la animale nu a fost universală în acei ani. Excepțiile care au influențat au inclus, de exemplu, Wolfgang Köhler și cimpanzeii lui și Edward Tolman, a căror hartă cognitivă propusă a fost o contribuție semnificativă la cercetarea cognitivă ulterioară atât la oameni cât și la animale.

Revoluția cognitivă

Începând cu anul 1960, o "revoluție cognitivă" în cercetarea asupra oamenilor a stimulat treptat o transformare similară a cercetării animalelor. Inferența față de procesele care nu sunt direct observate a devenit acceptabilă și apoi obișnuită. Un susținător important al acestei schimbări în gândire a fost Donald O. Hebb, care a susținut că "mintea" este pur și simplu un nume pentru procesele din cap care controlează comportamentul complex și că este atât necesar cât și posibil să deducem acele procese din comportament. Animalele au ajuns să fie văzute ca "agenți care caută țeluri care dobândesc, stochează, recuperează și procesează intern informații la multe niveluri de complexitate cognitivă".

În filosofie

Filosofia antică a lăsat moștenire viziunea sa a animalelor plecând de la o problematică a omului în lume: stoicii au o viziune dogmatică și antropocentrică a animalului, pe când academicienii au o vedere holisitică, plasând istoria generală a animalelor și oamenilor în cadrul istoriei mai largi a biosferei.

Conceptul de animale-mașină

Filosoful francez René Descartes (1596-1650) este dualist, distingând în mod clar două forme de realitate: gândul (sufletul) și extensia (materia). Animalul, care nu are suflet, este, prin urmare, doar o "mașină", un automat perfecționat. Aceasta este teoria animal-mașină. Această teorie, demarcându-se de viziunea lui Montaigne (1533-1592) despre lumea animală și respingând nominalismul lui hiperbolic, a fost atacată, Descartes fiind acuzat de ”idealism periculos”.

Filosoful francez Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) vede de asemenea în fiecare animal, inclusiv pe om, ca o "mașină ingenioasă". Dar el distinge omul de animal prin aceea că ”numai natura face totul în cazul sălbăticiunilor, în schimb omul concurează cu proprii semeni, ca agent liber.” Diferența se datorează aici gândirii și capacității de inițiativă și libertate a Omului.

Critica dualismului radical a apelat la teoria continuismului conform căreia animalele posedă reminiscențe (proto-limbaj, proto-cultură, urme de conștiință sau de suflet) a ceea ce omul posedă din plin. Astfel, în această perspectivă spiritualistă filosofică, omul este un animal nu numai printre celelalte, ci și ca celelalte. Un punct de vedere materialist și evoluționist al acestui continuism susține, din contra, teza singularității umane a lui Ian Tattersall, că animalele nu sunt nici raționale, nici înzestrate cu conștiință.

Ipoteza Gaia

Ipoteza Gaia, propusă de ecologistul englez James Lovelock în 1970, dar evocată și de alți oameni de știință înaintea lui (precum geologul Eduard Suess în 1875, care emite conceptul de biosferă, teoretizat în 1926 de către mineralogul Vladimir Vernadsky) consideră toate lucrurile vii de pe Pământ ca formând un fel vast super-organism (pe care el l-a numit Gaia după numele zeiței primordiale din mitologia greacă personificând Pământul), realizând autoreglarea componentelor sale pentru susținerea continuității vieții și a unei anumite stabilități a climei.

Critica termenului "animal" și a conceptului de "viață animală"

Termenul „animal“, la singular, este respins de filosoful francez Jacques Derrida în generalitatea sa, - pentru că este o „simplificare conceptuală“, văzută ca un prim gest de „represiune violentă“ împotriva animalelor de către oameni, și că astfel se face o ruptură totală între umanitate și animalitate, și o grupare în mod egal nejustificată între animale și între specii de animale.

Fenomenologia animalității propune conceptul de „existență animală“ pentru a depăși dualismul existențialist între „viața animală“ și „existența umană“, în măsura în care subiectivitatea nu este confundată cu conștiința reflexivă.

Noțiunea de animalitate a fost adesea folosită ca fundal de marile religii sau în politică, dar curentele de gândire sugerează că ar fi mai bine să se recunoască și să se țină cont de animalitatea prezentă în fiecare om, ceea ce ar pune sub semnul întrebării statutul omului și al frontierei animalitate/umanitate (există o „animalitate transcendentală“, se întreabă Depraz (1995)), pentru a putea legitima anumite forme de violență? După Brels (2012) nu poate fi acceptată fără consecințe etico-juridice.

8.1 Drepturile animalelor

(Al 23-lea Tirthankara, Parshwanatha, a reînviat jainismul și ahimsa în secolul al IX-lea î.e.n., ceea ce a dus la mișcarea radicală a drepturilor animalelor în Asia de Sud. https://en.wikipedia.org/wiki/File:India,_madhya_pradesh,_jina_parshvanatha_dalla_temp%C3%A8esta,_600-700.JPG)

Drepturile animalelor este ideea conform căreia unele sau toate animalele care nu sunt umane au dreptul la propriilor lor vieți, și intereselor lor cele mai de bază - cum ar fi nevoia de a evita suferința - ar trebui să li se acorde aceeași atenție ca și intereselor similare ale ființe umane.

Avocații acestor drepturi se opun atribuției valorii morale și protecțiilor fundamentale numai pe baza aderării la specii - o idee cunoscută din 1970 ca *specisisism*, când termenul a fost inventat de Richard D. Ryder - argumentând că este un prejudiciu la fel de irațional ca oricare altul. Ei susțin că animalele nu ar trebui să fie privite ca proprietăți sau folosite ca alimente, îmbrăcăminte, subiecte de cercetare, divertisment sau animale de povară. Multe tradiții culturale din întreaga lume, cum ar fi jainismul, taoismul, hinduismul, budismul și animismul, acordă, de asemenea, anumite forme de drepturi animalelor.

În paralel cu dezbaterea despre drepturile morale, *legea animalelor* este în prezent predată pe scară largă în școlile de drept din America de Nord, iar câțiva cercetători legali proeminenți susțin extinderea drepturilor legale fundamentale și a statutului de persoană la cel puțin unele animale. Animalele cel mai adesea considerate în argumente pentru statutul de persoană sunt bonobii și cimpanzeii. Acest lucru este susținut de către unii academicieni în domeniul drepturilor animalelor, deoarece ar trece prin bariera speciilor, dar criticat de alții, deoarece precizează valoarea morală pe baza complexității mentale, mai degrabă decât doat pe sentiență.

Criticii drepturilor animalelor susțin că animalele non-umane nu sunt în măsură să încheie un contract social și, prin urmare, nu pot fi posesori de drepturi, o viziune rezumată de filosoful Roger Scruton, care scrie că doar oamenii au îndatoriri și, prin urmare, numai oamenii au drepturi. Un alt argument, asociat tradiției utilitarianismului, este acela că animalele pot fi folosite ca resurse, atâta timp cât nu există suferințe inutile; ele pot avea un statut moral, dar sunt inferioare în ceea ce privește statutul ființelor umane și oricăror interese care ar putea fi astfel violate, deși ceea ce contează ca suferință "necesară" sau un sacrificiu legitim al intereselor variază considerabil. Anumite forme de activism pentru drepturile animalelor, precum cele pentru distrugerea fermelor de blană și a laboratoarelor de animale promovate de către Frontul de Eliberare a Animalelor, au atras critici, inclusiv din interiorul mișcării drepturilor animalelor în sine, și au determinat reacția Congresului SUA la adoptarea de legi care permit ca aceste activități să fie urmărite ca terorism.

...

9 Politica (Filosofia politicii)

Politica (din limba greacă: Politiká: *Politika*, definind "treburile orașelor") este procesul de luare a deciziilor care se aplică membrilor unui grup. Mai restrâns, se referă la realizarea și exercitarea pozițiilor de guvernare - controlul organizat asupra unei comunități umane, în special a unui stat. În plus, politica este studiul sau practica distribuției puterii și a resurselor într-o anumită comunitate (aceasta este, de obicei, o populație organizată ierarhic), precum și relațiile dintre comunități. Acest proces s-a observat în toate interacţiile între grupurile umane, inclusiv îm instituţii corporative, academice şi religioase. Ea constă din "relaţii sociale implicând autoritatea sau puterea" şi se referă la reglementări ale unităţilor politice, şi la metode şi tactici folosite pentru a formula şi aplica politica.

În majoritatea țărilor, oamenii au format formațiuni politice pentru a-și prezenta ideile. Există de obicei dezacorduri între oamenii din cadrul unui partid, dar aceștia lucrează împreună pentru că simt că sunt de acord cu destule alte lucruri și că vor avea mai multă putere dacă se vor uni. Aceștia sunt de acord să adopte aceeași poziție în multe aspecte și sunt de acord să susțină aceleași schimbări aduse legii și să accepte aceeași lideri. Alegerile sunt de obicei o competiție între diferite părți.

Politica este un cuvânt cu multe fațete. Are un set de semnificații destul de specifice, care sunt descriptive și nonjudgmentale (cum ar fi "arta sau știința guvernării" și "principiile politice"), dar pot și adesea poartă un înțeles negativ strâns legat de acestea ("activități politice caracterizate prin practici viclene și deseori necinstite"). Sentimentul negativ al politicii, așa cum se vede din fraza "jocuri politice", de exemplu, a fost folosit de prin 1853, când abolиționistul Wendell Phillips a declarat: "Nu facem jocuri politice; anti-sclavia este o chestiune serioasă pentru noi."

O varietate de metode sunt folosite în politică, care includ promovarea sau forțarea propriilor opinii politice în rândul oamenilor, negocierea cu alte subiecte politice, elaborarea de legi și exercitarea forței, inclusiv războiul împotriva adversarilor. Politica este exercitată pe o gamă largă de nivele sociale, de la clanuri și triburi ale societăților tradiționale, prin administrații locale moderne, companii și instituții până la state suverane, la nivel internațional.

Se spune adesea că politica este legată de putere. Un sistem politic este un cadru care definește metode politice acceptabile într-o anumită societate. Istoria gîndirii politice poate fi trasată în antichitatea timpurie, cu lucrări seminale precum *Republica* lui Platon, *Politica* lui Aristotel și lucrările lui Confucius.

Ştiinţa politică (studiile politice) este studiul comportamentului politic, şi examinează preluarea şi aplicarea puterii. Arii conexe ale acestui studiu includ filosofia politică, care caută raţionamente în politică şi un sens etic pentru comportamentul public, şi administraţia publică, care se ocupă cu practicile guvernării.

Etimologie

Cuvântul vine de la același cuvânt grecesc din care provine și titlul cărții lui Aristotel *Politica* (Πολιτικά, *Politika*); *politika* înseamnă "treburile orașelor". *Politica* provine din limba franceză a sec. 14-17, *politique*, care la rândul său, vine din latina *politicus*, care este latinizarea cuvântului grec πολιτικός (*politikos*), care înseamnă, printre altele, "al, sau pentru cetățeni" , "civil", "civic", "aparținând statului", compus din πολίτης (*polites*), "cetățean" și πόλις (*polis*), "oraș".

Clasificări

Politica formală se referă la funcționarea unui sistem constituțional de guvernare și instituții și proceduri definite public. Partidele politice, politica publică sau discuțiile despre război și afacerile externe ar intra în categoria politicii oficiale. Mulți oameni văd politica formală ca ceva în afara lor, dar aceasta îi poate afecta în continuare în viața de zi cu zi.

Politica semi-formală este politica în asociațiile guvernamentale, cum ar fi asociațiile de vecinătate sau cele ale studenților, în care uniunile studențești sunt adesea importante.

Politica informală este înțeleasă ca formarea de alianțe, exercitarea de putere și protejarea și avansarea de anumite idei sau obiective. În general, aceasta include orice lucru care afectează viața de zi cu zi, cum ar fi modul în care un birou sau o gospodărie este gestionată sau cum o persoană sau un grup exercită influență asupra altor persoane. Politica informală este de obicei înțeleasă ca politică de zi cu zi, de aici ideea că "politica este peste tot".

Istoria politicii de stat

Istoria politicii se reflectă în originea, dezvoltarea și economia instituțiilor guvernamentale.

Statul

Originea statului se găsește în dezvoltarea artei războiului. Din punct de vedere istoric, toate comunitățile politice de tipul modern își datorează existența războaielor de succes.

Regii, împărații și alte tipuri de monarhi în multe țări, inclusiv China și Japonia, au fost considerați divini. Din instituțiile care guvernau statele, cea a regatului era în prim plan, până când Revoluția Americană a pus capăt "dreptului divin al regilor". Cu toate acestea, monarhia se numără printre cele mai îndelungate instituții politice, datând încă din 2100 î.e.n. în Sumeria până în secolul XX e.n. în Monarhia Britanică. Regatul devine o instituție prin instituția monarhiei ereditare.

Regele adesea, chiar și în monarhiile absolute, au guvernat regatele cu ajutorul unui grup de consilieri de elită, un consiliu fără de care nu putea să mențină puterea. Pe măsură ce acești consilieri și alții în afara monarhiei au negociat pentru putere, au apărut monarhiile constituționale, care ar putea fi considerate germenii guvernelor constituționale.

Cei mai mari dintre subordonații regelui, preoții și conducătorii din Anglia și Scoția, ducii și conții de pe continent, au avut mereu un loc asigurat de drept în consiliu. Un cuceritor pornește războiului asupra celor învinși pentru răzbunare sau pentru jaf, dar o împărăție stabilă stabilește un tribut. Una dintre funcțiile consiliului este de a completa în permanență avuția regelui. Alta este satisfacerea serviciului militar și stabilirea de domnii de către rege pentru a îndeplini sarcina de colectare a taxelor și recrutarea soldaților.

Sursa puterii în politică

Puterea din punct de vedere pragmatic

Maxima lui Samuel Gompers, parafrazară adesea ca "Premiază prietenii şi pedepseşte duşmanii" (*Gompers, Samuel, "Men of Labor! Be Up and Doing," editorial, American Federationist, May 1906, p. 319*), se referă la două din cele cinci tipuri de putere recunoscute de psihologii sociali: **puterea stimulativă** (puterea de a premia) şi **puterea coercitivă** (puterea de a pedepsi). Celelalte trei puteri derivă din acestea.

Puterea legitimităţii, puterea unui poliţist sau a celui care ia decizii, este puterea dată de unei persoane de o autoritate recunoscută pentru a impune standarde comportamentale. Puterea legitimităţii este similară puterii coercitive prin aceea că o comportare inacceptabilă este pedepsită mai mult sau mai puţin direct.

Puterea deciziei este deţinută de persoane în virtutea unor aptitudini sau atitudini. Îndeplinirea dorinţei de a se simţi la fel ca o celebritate sau un erou este premiul pentru obedienţă. Acesta este un exemplu de putere stimulativă în care o persoană se autopremiază.

Puterea expertului derivă din educaţie şi experienţă. De notat că puterea expertului este condiţională circumstanţelor.

Autoritatea şi legitimitatea

Autoritatea în sensul politic este diferită de puterea politică prin aceea că implică legitimitatea şi acceptanţa; ea presupune că persoana sau statul care exercită puterea are dreptul să procedeze astfel (*"Authority" at the Stanford Encyclopedia of Philosophy*). Legitimitatea este un atribut al guvernării câştigat prin dobândirea şi aplicarea puterii conform unor standarde şi principii recunoscute şi acceptate.

Max Weber a identificat trei surse de legitimitate pentru autoritate, cunoscute drept clasificarea tripartită a autorităţii (*Weber, Max, Politics as a Vocation*). El a propus trei raţiuni pentru care oamenii urmează dispoziţiile celor care le dau:

Autoritatea tradiţională

Autoritatea tradiţională este acceptată întrucât ea continuă şi sprijină prezervarea valorilor existenţe. Weber a numit-o "autoritatea eternului ieri". Sicietăţile patriarhale (şi mai rar şi cele matriarhale) au acceptat monarhia ereditară în care autoritatea era dată de descendenţii fostului

lider. Urmaţii s-au supus acestei autorităţi pentru că "aşa am procedat dintotdeauna". Un exemplu de autoritarism tradiţional este monarhia absolută.

Autoritatea charismatică

Autoritatea charismatică este definită de Weber ca "devoţiunea faţă de o sanctitate excepţională, un erou sau o persoană cu un caracter exemplar, şi faţă de setul de norme sau ordine ale acestei persoane". Iisus Hristos este considerat un exemplu de lider religios charismatic.

Autoritatea legal-raţională

Autoritatea legal-raţională are drept de constrângere în virtutea postului pe care îl deţine. Weber a identificat "reglementări create în mod raţional" drept caracteristica principalî a acestei forme de autoritate. Democraţiile moderne sunt exemple de regimuri legal-raţionale. Oamenii se supun în general autorităţii legal-raţionale întrucât îşi dau seama că este spre binele lor şi al societăţii.

Suveranitatea

Suveranitatea este dreptul gubernului de a exercita un control asupra sferelor sale de influenţă fără alte interferenţe externe.

Tematici

(Activismul este o formă de politică. https://en.wikipedia.org/wiki/File:2017.07.26_Protest_Trans_Military_Ban,_White_House,_Washington_DC_USA_7646_(36056769341).jpg)

Forme de organizare politică

Există multe *forme de organizare politică*, inclusiv state, organizații neguvernamentale (ONG) și organizații internaționale, cum ar fi Organizația Națiunilor Unite. Statele sunt forma instituțională predominantă a guvernării politice, unde un stat este înțeles ca o instituție și un guvern este înțeles ca regimul la putere.

Potrivit lui Aristotel, statele sunt clasificate în monarhii, aristocrații, timocrații, democrații, oligarhii și tiranii. Datorită modificărilor din istoria politicii, această clasificare a fost abandonată.

Toate statele sunt varietăți ale unei singure forme organizaționale, statul suveran. Toate marile puteri ale lumii moderne guvernează pe principiul suveranității. Puterea suverană poate fi atribuită unui individ ca într-un guvern autocratic, sau poate fi atribuită unui grup ca într-un guvern constituțional. Constituțiile sunt documente scrise care specifică și limitează puterile diferitelor ramuri ale guvernului. Deși constituția este un document scris, există și o constituție nescrisă. Constituția nescrisă este continuu scrisă de către ramura legislativă a guvernului; acesta este doar unul dintre acele cazuri în care natura circumstanțelor determină forma de guvernare care este cea mai potrivită. Anglia a stabilit moda constituțiilor scrise în timpul războiului civil, dar după restaurare a abandonat-o pentru a fi preluată mai târziu de coloniile americane după emanciparea lor și apoi de Franța după Revoluție și restul Europei, inclusiv coloniile europene.

Există multe forme de guvernare. O formă este un guvern central puternic, la fel ca în Franța și China. O altă formă este administrația locală, cum ar fi diviziile vechi din Anglia, care sunt relativ mai slabe, dar mai puțin birocratice. Aceste două forme au ajutat la modelarea practicii guvernului federal, mai întâi în Elveția, apoi în Statele Unite în 1776, în Canada în 1867, în Germania în 1871 și în 1901 în Australia. Statele federale au introdus noul principiu de acord sau contract. Comparativ cu o federație, o confederație are un sistem mai dispersat de putere judiciară. În războiul civil american, argumentul Statelor Confederate potrivit căruia un stat putea să se desprindă de Uniune nu a rezistat în fața puterii guvernului federal.

Potrivit profesorului A. V. Dicey în *Introducere în studiul legii constituției*, trăsăturile esențiale ale unei constituții federale sunt: a) o constituție supremă scrisă pentru a preveni conflictele dintre jurisdicțiile autorităților federale și ale statului; b) o distribuție a puterii între guvernele federale și de stat; și c) un tribunal suprem atribuit puterii de a interpreta Constituția și de a aplica legea terenului rămânând independent atât de ramura executivă, cât și de cea legislativă.

Politica globală

Politicile globale includ diferite practici de globalizare politică în legătură cu problemele puterii sociale: de la modelele globale de guvernare la problemele globalizării conflictelor. Secolul al XX-lea a fost martorul rezultatelor a două războaie mondiale și nu numai creșterea și decăderea celui de-al Treilea Reich, ci și creșterea și descreșterea relativă a comunismului. Dezvoltarea bombei atomice a permis Statelor Unite un sfârșit mai rapid în conflictul din Japonia în al doilea război mondial. Ulterior, bomba cu hidrogen a devenit ultima armă de distrugere în masă.

Politica globală se referă, de asemenea, la creșterea organizațiilor globale și internaționale. Organizația Națiunilor Unite a servit drept forum pentru pace într-o lume amenințată de războiul nuclear: "Invenția armelor nucleare și spațiale a făcut ca războiul să fie inacceptabil ca instrument pentru atingerea scopurilor politice". Deși un holocaust nuclear final este radical nedorit pentru om, "șantajul nuclear" intră în discuție nu numai ăn privința problemei păcii mondiale, ci și a suveranității naționale. Într-o duminică din 1962, lumea a reușit să evite războiul nuclear în timpul crizei de rachete cubaneze din octombrie.

Potrivit profesorului de științe politice Paul James, politica globală este afectată de *valori*: normele drepturilor omului, ideile dezvoltării umane și credințele cum ar fi cosmopolitismul cu privire la modul în care ar trebui să ne raportăm la fiecare:

”Cosmopolitanismul poate fi definit ca o politică globală care, în primul rând, proiectează o socialitate a angajamentului politic comun între toate ființele umane de pe glob și, în al doilea rând, sugerează că această socialitate ar trebui să fie privilegiată din punct de vedere etic sau organizatoric față de alte forme de socialitate.”

Corupția politică

William Pitt cel Bătrân, vorbind în fața Casei Lorzilor britanice, 9 ianuarie 1770, a observat: "Puterea nelimitată este capabilă să corupă mințile celor care o posedă". Acest lucru a fost reluat mai repede de John Dalberg-Acton peste un secol mai târziu: "Puterea tinde să corupă, iar puterea absolută corupe absolut".

Corupția politică este utilizarea puterilor legiferate de către funcționarii guvernamentali pentru câștiguri private nelegitime. Folosirea abuzivă a puterii guvernamentale în alte scopuri, cum ar fi represiunea adversarilor politici și brutalitatea generală a poliției, nu este considerată corupție politică. Nici nu sunt acte ilegale cele ale persoanelor private sau corporațiilor care nu sunt direct implicate în guvernare. Un act ilegal al unui funcționar constituie corupție politică numai dacă actul este direct legat de îndatoririle și / sau puterea oficială a acestuia.

Formele de corupție variază, dar includ corupția, extorcarea, cronismul, nepotismul, patronajul, grefa și delapidarea. În timp ce corupția poate facilita întreprinderi infracționale, cum ar fi traficul de droguri, spălarea banilor și traficul, nu este limitată la aceste activități. Activitățile care constituie corupția ilegală diferă în funcție de țară sau jurisdicție. De exemplu, anumite practici de finanțare politică care sunt legale într-un loc pot fi ilegale în altul. În unele cazuri, oficialii guvernamentali au competențe largi sau slab definite, ceea ce face dificilă distincția între acțiunile legale și cele ilegale. Pe plan mondial, numai mita se estimează că implică peste 1 trilioane de dolari anual. O stare de corupție politică nerestricționată este cunoscută drept o kleptocrație, care în mod literal înseamnă "domnie prin hoție".

Partide politice

Un *partid politic* este o organizație politică care încearcă în mod obișnuit să obțină și să mențină puterea politică în guvern, de obicei prin participarea la campanii electorale, acțiuni educaționale

sau acțiuni de protest. Părțile adesea adoptă o ideologie sau o viziune exprimate de o platformă scrisă cu obiective specifice, formând o coaliție între interese diferite.

Politica, disciplină academică

Știința politică, studiul politicii, examinează dobândirea și aplicarea puterii. Politicianul Harold Lasswell a definit politica drept "cine primește ce, când și cum". Domeniile conexe de studiu includ filosofia politică, care caută o rațiune pentru politică și o etică a comportamentului public, precum și examinarea condițiilor prealabile pentru formarea comunităților politice; economia politică, care încearcă să dezvolte înțelegerea relațiilor dintre politică și economie și guvernarea celor două; și administrația publică, care examinează practicile de guvernare. Filosoful Charles Blattberg, care a definit politica ca "răspunzând conflictului cu dialogul", oferă un cont care distinge filosofiile politice de ideologiile politice.

Valori politice

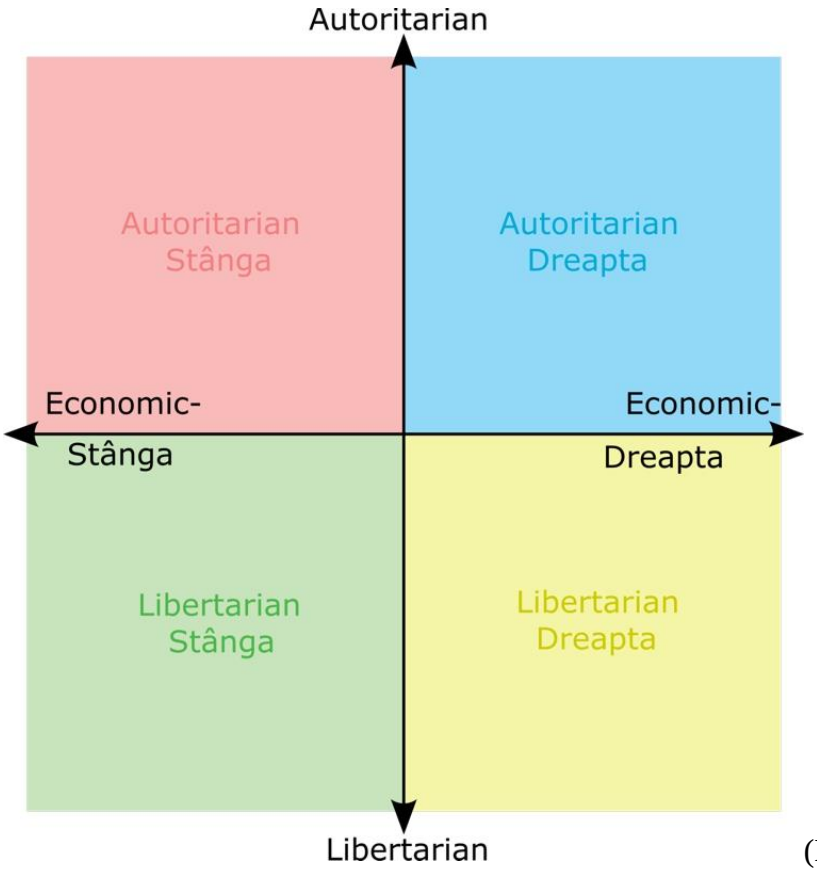

(Diagrama compasului politic cu două axe, cu o axă socio-economică orizontală și o axă socio-culturală verticală, și culori politice reprezentative ideologic, un exemplu pentru un model frecvent utilizat al spectrului politic)

...

10 Aparență și realitate (Realitatea)

Un **fenomen** (greacă: φαινόμενον, *phainómenon*, din verbul *phainein*, a arăta, a străluci, a apărea, a manifesta sau a se manifesta) este orice lucru care se manifestă. Fenomenele sunt adesea, dar nu întotdeauna, înțelese ca "lucruri care apar" sau "experiențe" pentru o ființă care simte, sau în principiu pot fi așa.

Termenul a intrat în uzul filosofiei moderne prin Immanuel Kant, care l-a contrastat cu *noumenon*. Spre deosebire de un fenomen, un noumenon nu poate fi observat direct. Kant a fost puternic influențat de Gottfried Wilhelm Leibniz în această parte a filosofiei sale, în care fenomenul și noumenon servesc ca termeni tehnici interdependenți. Cu mult înainte de aceasta, filosoful antic pirronist Sextus Empiricus a folosit de asemenea fenomen și noumenon ca termeni tehnici interdependenți.

(Fenomene din camera cu ceață. Oamenii de știință folosesc fenomene pentru a rafina unele ipoteze si, uneori, pentru a respinge o teorie.
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Cloud_chamber_bionerd.jpg)

Folosirea filosofică modernă

În utilizarea filosofică modernă, termenul "fenomene" a ajuns să însemne "ceea ce este experimentat este baza realității". În *Disertația inaugurală, despre forma și principiile lumii sensibile și inteligibile* (1770), Kant teoreticizează faptul că mintea umană este limitată la lumea logică și astfel poate interpreta și înțelege doar evenimentele în funcție de apariția lor fizică. El a scris că oamenii pot deduce numai la fel de mult ca simțurile lor, dar nu pot să experimenteze obiectul propriu-zis. Astfel, termenul *fenomen* se referă la orice incident care merită cercetare și investigații, în special evenimente care sunt deosebit de neobișnuite sau de o importanță distinctivă. Potrivit enciclopediei Columbia, "filosofii moderni au folosit "fenomen" pentru a desemna ceea ce este reținut înainte ca judecata să fie aplicată". Acest lucru nu poate fi posibil dacă observarea include presupoziții teoretice.

Științific

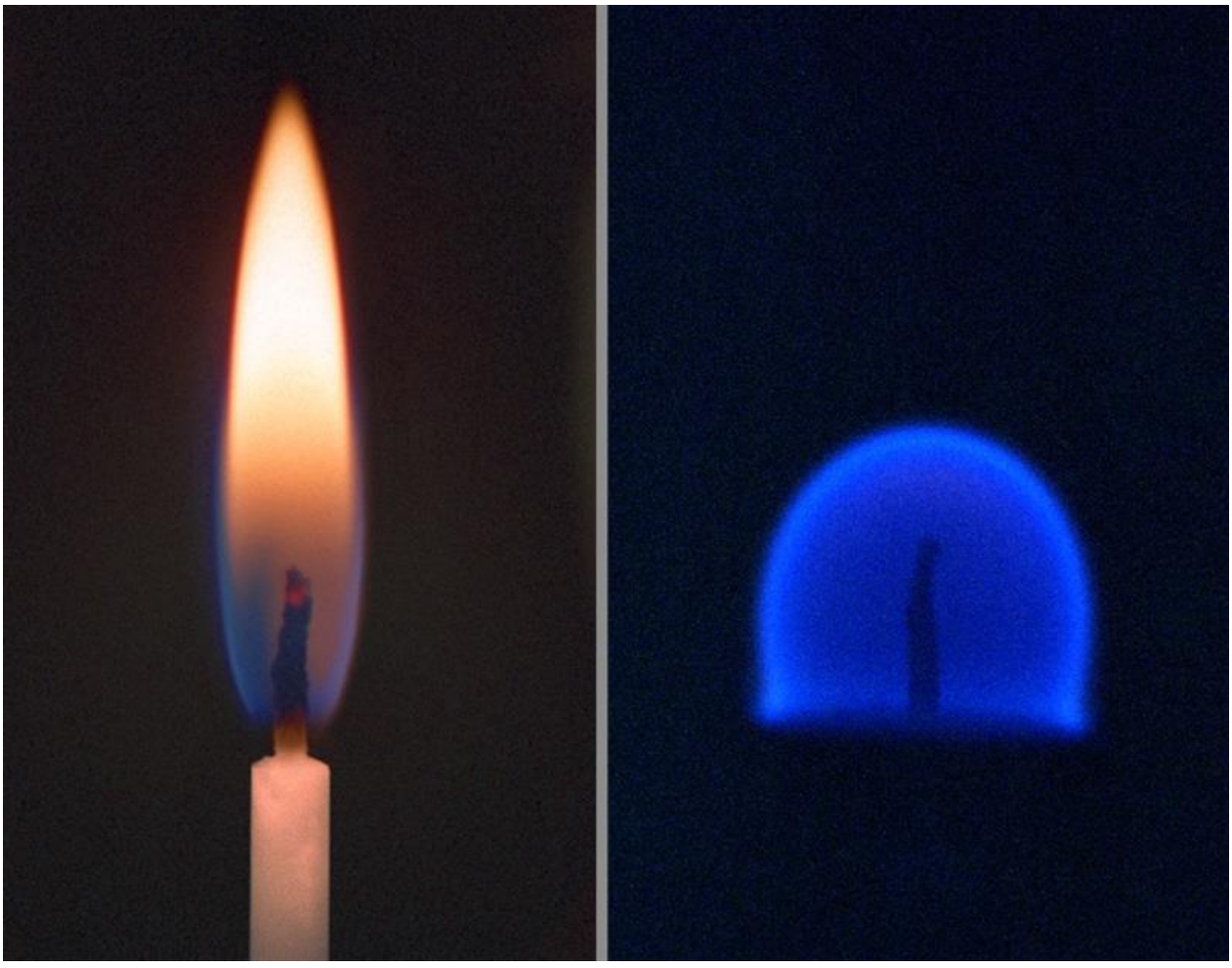

(Comparație între o flacără de lumânare pe Pământ (stânga) și într-un mediu de microgravitație, cum ar fi cel descoperit pe Stația Spațială Internațională (dreapta). Se observă același fenomen de arsură, dar se observă și fenomene de formă și colorare diferite.)

În utilizarea științifică, un fenomen este orice eveniment care este observabil, oricât de comun ar fi acesta, chiar dacă necesită utilizarea instrumentelor de observare, înregistrare sau compilare a datelor care îl privesc. De exemplu, în fizică, un fenomen poate fi descris de un sistem de informație legat de materie, energie sau spațiu, cum ar fi observațiile lui Isaac Newton despre orbita și gravitația lunii, sau observațiile lui Galileo Galilei despre mișcarea unui pendul.

Un alt exemplu de fenomene științifice poate fi găsit în experiența senzațiilor membrului fantomă. Această apariție, senzația de simț în membrele amputate, este raportată la peste 70% din persoanele amputate. Deși membrul nu mai este prezent, aceștia raportează încă senzații. Acesta este un eveniment extraordinar care sfidează logica tipică și a fost o sursă de multă curiozitate în domeniul medical și fiziologic.

(Arderea unui chibrit este o ocurență sau eveniment observabil și, prin urmare, un fenomen. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Streichholz.jpg)

Mecanic

Un fenomen mecanic este un fenomen fizic asociat cu echilibrul sau mișcarea obiectelor.

Câteva exemple sunt pendulul lui Newton, motoarele și pendulurile duble.

Grup și social

Fenomenele de grup se referă la comportamentul unui anumit grup de entități individuale, de obicei organisme și mai ales persoane. Comportamentul indivizilor se schimbă adesea într-un context de grup în diferite moduri și un grup poate avea propriile comportamente care nu sunt posibile pentru un individ din cauza mentalității de grup.

Fenomenele sociale se aplică în mod special organismelor și oamenilor în care acele stări subiective sunt implicite în termen. Atitudinile și evenimentele specifice unui grup pot avea efecte dincolo de grup și fie pot fi adaptate de societatea mai largă, fie văzute ca aberante, fiind pedepsite sau evitate.

10.1 Realitatea

Realitatea este suma sau agregatul a tot ce este real sau existent, spre deosebire de ceea ce este doar imaginar. Termenul este de asemenea folosit pentru a se referi la starea ontologică a lucrurilor, indicând existența lor. În termeni fizici, realitatea este totalitatea universului, cunoscută și necunoscută. Întrebările filosofice despre natura realității sau a existenței sau a ființei sunt considerate de domeniul ontologiei, care este o ramură majoră a metafizicii în tradiția filosofică occidentală. Întrebările ontologice apar de asemenea în diverse ramuri ale filosofiei, inclusiv filosofia științei, filosofia religiei, filosofia matematicii și logica filosofică. Acestea includ întrebări cu privire la faptul dacă numai obiectele fizice sunt reale (fizicismul), dacă realitatea este fundamental imaterială (de ex., idealismul), dacă există entități ipotetice neobservabile prevăzute de teorii științifice, dacă există Dumnezeu, dacă există numere și alte obiecte abstracte; dacă exista lumi posibile.

Concepte înrudite

Viziuni și teorii ale lumii

O utilizare comună colocvială pe care ar avea-o *realitatea* este cea de "percepții, credințe și atitudini față de realitate", ca în "Realitatea mea nu este realitatea voastră". Acest lucru este adesea folosit doar ca un colocvialism care indică faptul că părțile într-o discuție sunt de acord sau ar trebui să fie de acord să nu aprofundeze exagerat concepții profund diferite despre ceea ce este real. De exemplu, într-o discuție religioasă între prieteni, s-ar putea spune (folosind umorul): "S-ar putea să nu fiți de acord, dar în realitatea mea, toată lumea merge în rai".

Realitatea poate fi definită într-un mod care să o conecteze la viziuni asupra lumii sau părți ale acestora (cadre conceptuale): Realitatea este totalitatea lucrurilor, structurilor (reale și conceptuale), evenimentelor (trecute și prezente) și a fenomenelor, fie observabile, fie nu. Este ceea ce o viziune asupra lumii (fie că se bazează pe experiența umană individuală sau comună) în cele din urmă încearcă să o descrie.

Anumite idei din fizică, filosofie, sociologie, critică literară și alte domenii formează teorii diferite ale realității. O astfel de convingere este că pur și simplu nu există nici o realitate dincolo de percepțiile sau convingerile pe care le avem despre realitate. Astfel de atitudini sunt rezumate

în declarația populară: "Percepția este realitatea" sau "Viața este modul în care percepeți realitatea" sau "Realitatea este ceea ce puteți să îndepărtați" (Robert Anton Wilson), și ele indică antirealismul - opinia că nu există o realitate obiectivă, fie că este recunoscută explicit sau nu.

Multe dintre conceptele de știință și filosofie sunt deseori definite cultural și social. Această idee a fost elaborată de Thomas Kuhn în cartea sa "*Structura revoluțiilor științifice*" (1962). *Construcția socială a realității*, o carte despre sociologia cunoașterii, scrisă de Peter L. Berger și Thomas Luckmann, a fost publicată în 1966. Acesta a explicat modul în care cunoașterea este dobândită și utilizată pentru înțelegerea realității. Din toate realitățile, realitatea vieții de zi cu zi este cea mai importantă, deoarece conștiința noastră ne cere să fim complet conștienți și atenți la experiența vieții cotidiene.

Filosofia occidentală

Filosofia abordează două aspecte diferite ale subiectului realității: natura realității în sine și relația dintre minte (precum și limba și cultura) și realitate.

Pe de o parte, *ontologia* este studiul existenței, iar tema centrală a domeniului este exprimată, în mod diferit, din punct de vedere al ființei, existența, "ce este", și realitatea. Sarcina în ontologie este aceea de a descrie cele mai generale categorii de realitate și modul în care acestea sunt interdependente. Unii filosofi trasează o distincție între realitate și existență. De fapt, mulți filosofi analiști tind să evite termenul "real" și "realitate" în discutarea problemelor ontologice. Dar pentru cei care ar trata "este real" în același mod în care tratează "există", una dintre întrebările principale ale filosofiei analitice a fost dacă existența (sau realitatea) este o proprietate a obiectelor. A fost susținută pe scară largă de către filosofii analiști că nu este deloc o proprietate, deși această părere a pierdut un anumit teren în ultimele decenii.

Pe de altă parte, în special în discuțiile despre obiectivitate care se regăsesc atât în metafizică, cât și în epistemologie, discuțiile filosofice despre "realitate" se referă adesea la modurile în care realitatea *depinde* sau nu în vreun fel *de* (sau, pentru a folosi jargonul la modă , "este construită" din) factori mentali și culturali, cum ar fi percepții, credințe și alte stări mentale, precum și artefacte culturale, cum ar fi religiile și mișcările politice, până la noțiunea vagă de viziune culturală globală comună sau *Weltanschauung*.

Opinia că există o realitate independentă de orice convingeri, percepții etc. se numește *realism*. Mai exact, filosofii vorbesc despre "realismul *despre*" un anumit lucru, cum ar fi realismul despre universali sau realismul despre lumea exterioară. În general, unde se poate identifica orice clasă de obiect, a cărui existență sau caracteristici esențiale nu se bazează pe percepții, convingeri, limbaj sau orice alt artifact uman, se poate vorbi despre "realismul" acelui obiect.

De asemenea, se poate vorbi despre *anti-realism* pentru aceleași obiecte. Antirealismul este ultimul dintr-o serie lungă de termeni pentru opiniile opuse realismului. Poate că prima a fost *idealismul*, așa numită deoarece realitatea se spunea a fi în minte sau un produs al ideilor noastre. Idealismul berkeleyan este punctul de vedere, propus de empiricul irlandez George Berkeley, că obiectele de percepție sunt de fapt idei în minte. În această perspectivă, ar fi tentat să spunem că realitatea este o "construcție mentală"; acest lucru nu este însă destul de precis, deoarece, în

opinia lui Berkeley, ideile perceptuale sunt create și coordonate de Dumnezeu. Până în secolul al XX-lea, viziuni asemănătoare cu cele ale lui Berkeley au fost numite *fenomenalism*. Fenomenalismul diferă de idealismul Berkeleyan, în primul rând prin faptul că Berkeley credea că mințile sau sufletele nu sunt simple idei, și nici făcute din idei, în timp ce varietățile de fenomenalism, cum ar fi cel pe care îl susține Russell, au tendința de a merge mai departe pentru a spune că mintea însăși este pur și simplu o colecție de percepții, amintiri etc., și că nu există minți sau suflete în afara acestor evenimente mentale. În cele din urmă, anti-realismul a devenit un termen la modă pentru orice viziune care a susținut că existența unui obiect depinde de minte sau de obiecte culturale. Opinia conform căreia așa-numita lume externă este într-adevăr un artifact social sau cultural, numită *constructivism social*, este o varietate de antirealism. *Relativismul cultural* este punctul de vedere că problemele sociale precum moralitatea nu sunt absolute, ci cel puțin parțial artefacte culturale.

O teorie a corespondenței despre cunoașterea a ceea ce există presupune că cunoașterea adevărată a realității reprezintă corespondența exactă a afirmațiilor și imaginilor realității cu realitatea actuală pe care declarațiile sau imaginile încearcă să o reprezinte. De exemplu, metoda științifică poate verifica dacă o afirmație este adevărată pe baza dovezii observabile că există ceva. Mulți oameni pot să se îndrepte spre Munții Stâncoși și să spună că această zonă montană există și continuă să existe chiar dacă nimeni nu o observă sau nu face declarații despre ea.

Ființa

Natura ființei este un subiect peren în metafizică. De exemplu, Parmenide a afirmat că realitatea era o singură Ființă neschimbătoare, în timp ce Heraclit a scris că toate lucrurile curg. Filosoful din secolul XX, Heidegger, credea că filosofii anteriori au pierdut din vedere problema Ființei (Ființa qua) în favoarea întrebărilor despre existențe (lucruri existente), astfel încât era nevoie de o revenire la abordarea parmenidiană. Un catalog ontologic este o încercare de a enumera elementele constitutive fundamentale ale realității. Întrebarea dacă existența este sau nu un predicat a fost discutată încă din perioada modernă timpurie, nu mai puțin în legătură cu argumentul ontologic pentru existența lui Dumnezeu. Existența, că ceva este, a fost contrastată cu esența, întrebarea despre ce este ceva. Întrucât existența fără esență pare necompletă, ea a fost asociată cu neantul de filosofi precum Hegel. Nihilismul reprezintă o viziune extrem de negativă asupra ființei, iar absolutul una pozitivă.

Percepție

Problema realismului direct sau „naiv”, spre deosebire de realismul indirect sau „reprezentativ”, apare în filosofia percepției și a minții în afara dezbaterii asupra naturii experienței conștiente; întrebarea epistemologică dacă lumea pe care o vedem în jurul nostru este lumea în sine sau doar o copie perceptivă internă a acelei lumi generate de procesele neuronale din creierul nostru. Realismul naiv este cunoscut ca realism direct atunci când este dezvoltat pentru a contracara realismul indirect sau reprezentativ, cunoscut și sub denumirea de dualism epistemologic, poziția filosofică conform căreia experiența noastră conștientă nu este a lumii reale ci a unei reprezentări interne, o replică în realitatea virtuală în miniatură a lumii.

Timothy Leary a inventat influentul termen Reality Tunnel (tunelul realității), prin care el înseamnă un fel de realism reprezentativ. Teoria afirmă că, cu un set subconștient de filtre mentale formate din credințe și experiențe, fiecare individ interpretează în mod diferit aceeași lume, de aceea „Adevărul este în ochiul privitorului". Ideile sale au influențat activitatea prietenului său Robert Anton Wilson.

Obiecte abstracte și matematica

Statutul entităților abstracte, în special numerele, este un subiect de discuție în matematică.

În filosofia matematicii, cea mai cunoscută formă de realism despre numere este realismul platonic, care le conferă existență abstractă, imaterială. Alte forme de realism identifică matematica cu universul fizic concret.

Abordările anti-realiste includ formalismul și ficționalismul.

Unele abordări sunt selectiv realiste cu privire la unele obiecte matematice, dar nu la altele. Finitismul respinge cantitățile infinite. Ultrafinitismul acceptă cantități finite până la o anumită cantitate. Constructivismul și intuiționismul sunt realiste în legătură cu obiectele care pot fi construite explicit, dar resping utilizarea principiului mijlocului exclus pentru a demonstra existența prin *reductio ad absurdum*.

Dezbaterea tradițională s-a concentrat pe existența unui domeniu abstract (imaterial, inteligibil) de numere, *pe lângă* lumea fizică (sensibilă, concretă). O dezvoltare recentă este ipoteza universului matematic, teoria conform căreia există doar o lume matematică, lumea finită, cea fizică fiind o iluzie în ea.

O formă extremă de realism despre matematică este ipoteza multiversului matematic avansată de Max Tegmark. Singurul postulat al lui Tegmark este: *Toate structurile care există matematic există, de asemenea, fizic*. Aceasta este, în sensul că „în acele [lumi] suficient de complexe pentru a conține substructuri conștiente de sine [ele] se vor percepe în mod subiectiv ca fiind existente într-o lume „reală" fizică". Ipoteza sugerează că lumile corespunzătoare diferitelor seturi de condiții inițiale, constante fizice sau ecuații cu totul diferite ar trebui considerate reale. Teoria poate fi considerată o formă a platonismului prin faptul că prezintă existența unor entități matematice, dar poate fi considerată și un monism matematic prin faptul că neagă că există orice, cu excepția obiectelor matematice.

...

11 Știința (Filosofia științei)

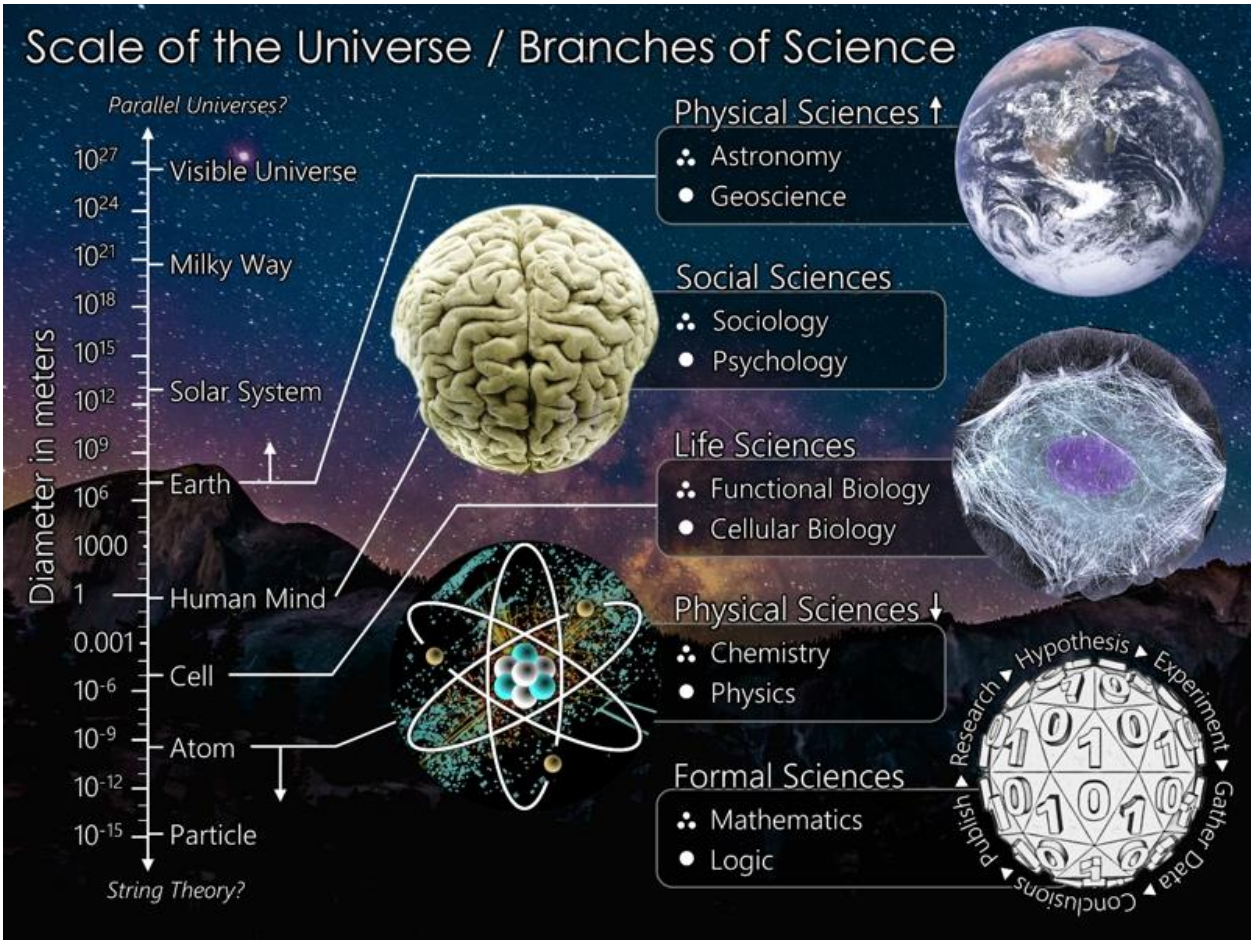

(Scara universului mapată la ramurile științei și ierarhia științei. https://en.wikipedia.org/wiki/File:The_Scientific_Universe.png)

Ştiinţa (din lat. *scientia* = cunoaştere) se poate referi la:

- Investigarea sau studiul naturii prin observaţie şi raţionament
- Suma tuturor cunoştinţelor acumulate în urma acestei cercetări
- *Matematica*, studiile cantităţilor şi ordinilor, sunt denumite deseori ştiinţă sau ştiinţe, însă rezultatele cercetării matematice, cunoscute ca teoreme, sunt obţinute din derivaţii logice care presupun mai degrabă sisteme axiomatice decât o combinaţie între observaţie şi raţionament. Multe metode matematice au o utilitate fundamentală în ştiinţele empirice, ale căror fructe sunt ipotezele şi teoriile.

Majoritatea oamenilor de ştiinţă consideră că investigaţia ştiinţifică este cea care corespunde metodei ştiinţifice, un proces al cărui scop este evaluarea cunoştinţelor empirice. În sens mai larg, cuvântul ştiinţă deseori descrie orice domeniu de studiu sistematic sau cunoştinţele căpătate în urma acestui studiu. Acest articol se concentrează pe definiţia cu sens mai restrâns.

Domeniile ştiinţifice se clasifică de-a lungul a două mari dimensiuni:

- Experimentul, căutarea unei informaţii rapid disponibile, versus teorie, dezvoltare de modele care explică ceea ce se observă.
- Ştiinţele naturale, studiul naturii, versus ştiinţele sociale, studiul comportamentului uman şi al societăţii.

Ce este ştiinţa?

Există diferite înţelesuri ale "ştiinţei".

Potrivit empirismului, teoriile ştiinţifice sunt obiective, verificabile empiric, şi sunt predicţii ale rezultatelor empirice care pot fi confirmate sau infirmate prin falsificabilitate.

În contrast cu aceasta, realismul ştiinţific defineşte ştiinţa în termeni ontologici: ştiinţa încearcă să identifice fenomene şi entităţi, forţele care le cauzează, mecanismele prin care ele exercită aceste forţe, şi sursele acelor forţe în sensul structuriilor interne ale acestor fenomene şi entităţi.

Chiar şi în tradiţia empirică, trebuie să fim atenţi asupra faptului că predicţia se referă la rezultatul unui experiment sau studiu, mai degrabă decât a prezice viitorul. De exemplu, afirmaţia "un paleontolog poate face predicţii în legătură cu descoperirea unui anume tip de dinozaur" corespunde folosirii empirice a predicţiei. Pe de altă parte, ştiinţe ca geologia şi meteorologia nu trebuie neapărat să fie capabile să facă predicţii exacte despre cutremure sau vreme pentru ca să poată fi considerate drept ştiinţe. Filosoful empiric Karl Popper a afirmat că unele confirmări ale ipotezelor sunt imposibile şi prin urmare ipotezele ştiinţifice pot fi doar falsificate.

Pozitivismul, o formă a empirismului, vede ştiinţa, aşa cum aceasta este definită de empirism, ca mijloc de a regla afacerile umane. Datorită afilierii lor strânse, termenii "pozitivism" şi "empirism" sunt deseori folosiţi ca sinonime. Iată însă ce li se reproşează:

- Willard Van Orman Quine a demonstrat imposibilitatea unui limbaj de observare independent de teorie, aşa că noţiunea însăşi de a testa teoriile prin experimente este problematică.

- Observaţiile sunt întotdeauna "încărcate cu teorii". Thomas Kuhn a afirmat că ştiinţa întotdeauna implică "paradigme", seturi de ipoteze, reguli, practici etc. şi că trecerea de la o paradigmă la alta de obicei nu presupune verificarea sau falsificarea teoriilor ştiinţifice. Mai mult, în contrast cu modelul empiric, este de părere că ştiinţa nu a evoluat în mod istoric, ca acumulare continuă de date.

Ştiinţa îi ajută pe oameni să afle mai mult despre vieţile lor şi contribuie la dezvoltarea societăţii.

Ramuri ale științei

Știința modernă este în mod obișnuit împărțită în trei ramuri majore: științe naturale, științe sociale și științe formale. Fiecare dintre aceste ramuri cuprinde diverse discipline științifice specializate, dar care se suprapun, și de cele mai multe ori posedă propriile nomenclaturi și expertize. Atât științele naturale cât și cele sociale sunt științe empirice, deoarece cunoștințele lor

se bazează pe observații empirice și pot fi testate pentru valabilitatea lor de către alți cercetători care lucrează în aceleași condiții.

Există, de asemenea, discipline strâns legate care folosesc știința, cum ar fi ingineria și medicina.

Științele naturii

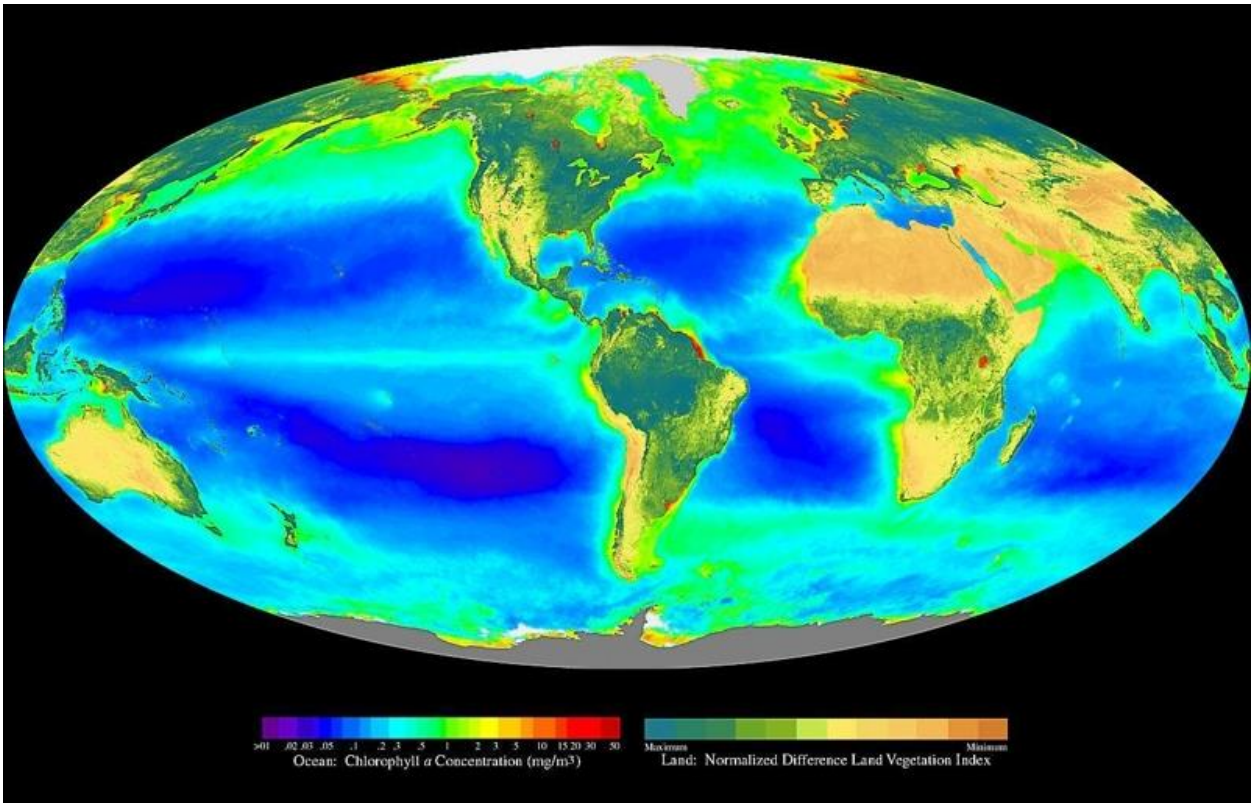

(Compozit de culoare falsă a abundenței globale oceanice și terestre fotoautotrofice, creat prin proiectul SeaWiFS, NASA / Goddard Space Flight Center și ORBIMAGE).

Științele naturale sunt preocupate de descrierea, predicția și înțelegerea fenomenelor naturale pe baza dovezilor empirice din observație și experimentare. Acestea poate fi împărțite în două ramuri principale: științele vieții (sau știința biologică) și științele fizice. Științele fizice sunt împărțite în ramuri, incluzând fizica, chimia, astronomia și știința pământului. Aceste două ramuri pot fi împărțite în mai multe discipline mai specializate. Științele naturale moderne sunt succesorii filosofiei naturale care a început în Grecia antică. Galileo, Descartes, Bacon și Newton au dezbătut beneficiile utilizării unor abordări mai matematice și mai experimentale într-un mod metodic. Totuși, perspectivele filosofice, presupunerile și presupozițiile, adesea trecute cu vederea, rămân necesare în științele naturii. Colectarea sistematică a datelor, incluzând știința descoperirii, a reușit în istoria naturală, care a apărut în secolul al XVI-lea prin descrierea și clasificarea plantelor, animalelor, mineralelor și așa mai departe. Astăzi, "istoria naturală" sugerează descrieri observaționale destinate publicului larg.

Stiinţele sociale

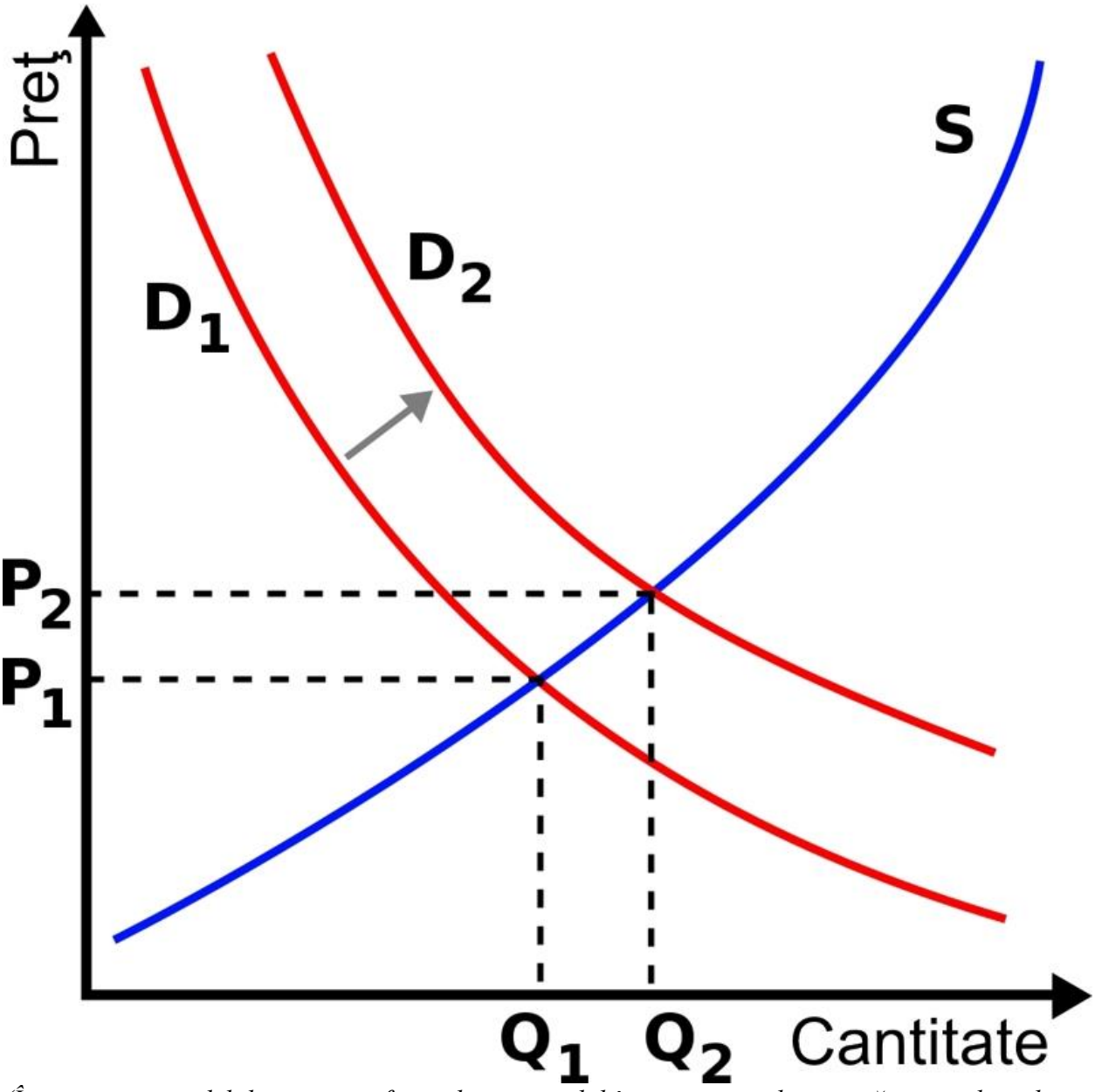

(În economie, modelul cererii și ofertei descrie modul în care prețurile variază ca rezultat al unui echilibru între disponibilitatea și cererea produsului.
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Supply-demand-right-shift-demand.svg)

Științele sociale sunt preocupate de societate și de relațiile dintre indivizi în cadrul unei societăți. Au numeroase ramuri care includ, dar nu se limitează la, antropologie, arheologie, studii de comunicare, economie, istorie, geografie umană, jurisprudență, lingvistică, științe politice, psihologie, sănătate publică și sociologie. În științele sociale se pot adopta diverse teorii filosofice pentru a studia oamenii și societatea. De exemplu, cercetătorii sociali pozitivi folosesc metode asemănătoare cu cele ale științelor naturale ca instrumente de înțelegere a societății, și definesc astfel știința în sensul său modern mai strict. În schimb, cercetătorii sociali interpretivi

pot folosi critica socială sau interpretarea simbolică, în loc să construiască teorii falsificabile empiric, tratând astfel știința în sensul său mai larg. În practica academică modernă, cercetătorii sunt adesea eclectici, folosind mai multe metodologii (de exemplu, prin combinarea cercetării cantitative și calitative). Termenul de "cercetare socială" a dobândit, de asemenea, un grad de autonomie, pe măsură ce practicanții din diferite discipline împărtășesc scopurile și metodele sale.

Științele formale

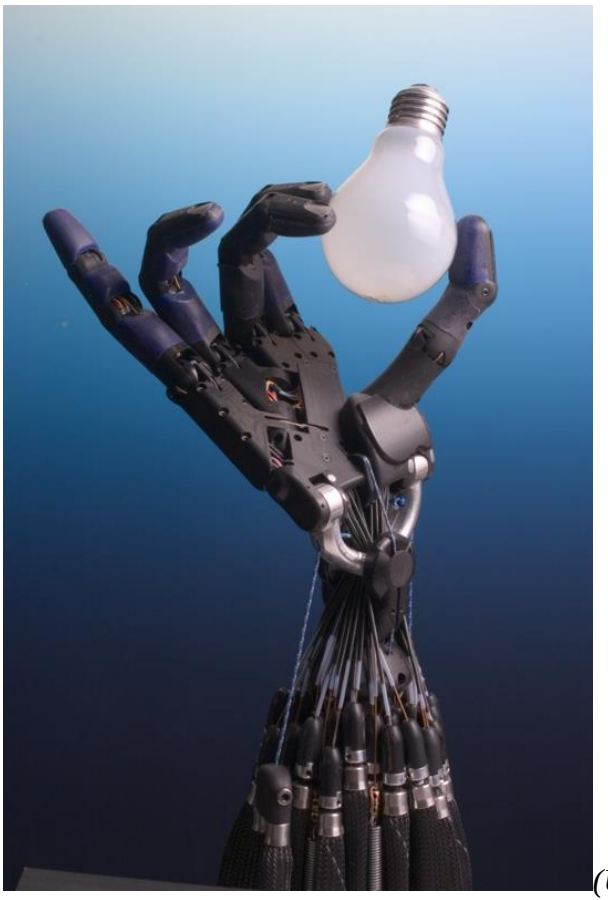
(Un robot humanoid. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Shadow_Hand_Bulb_large.jpg)

Științele formale sunt implicate în studiul sistemelor formale. Acestea includ matematica, teoria sistemelor, robotica şi informatica teoretică. Științele formale împărtășesc asemănările cu celelalte două ramuri bazându-se pe studiul obiectiv, atent și sistematic al unei arii de cunoaștere. Cu toate acestea, ştiințele formale sunt diferite de științele empirice, deoarece se bazează exclusiv pe raționamentele deductive, fără a fi nevoie de dovezi empirice pentru a verifica conceptele lor abstracte. Științele formale sunt, prin urmare, discipline *a priori* și, din acest motiv, există dezacord cu privire la faptul dacă acestea constituie de fapt științe. Cu toate acestea, științele formale joacă un rol important în științele empirice. Calculul, de exemplu, a fost inițial inventat pentru a înțelege mișcarea în fizică. Științele fizice și sociale care se bazează în mare măsură pe aplicațiile matematice includ fizica matematică, chimia matematică, biologia matematică, finanțele matematice și economia matematică.

Cercetarea științifică

Metode științifice

Metoda științifică urmărește să explice în mod obiectiv evenimentele naturii într-un mod reproductibil. Un experiment sau o ipoteză de gândire explicativă este prezentată ca explicație folosind principii cum ar fi parsimonia (cunoscută și ca "Briciul lui Occam") și, în general, se așteaptă să caute consilienț - potrivire bună cu alte fapte acceptate legate de fenomen. Această nouă explicație este folosită pentru a face predicții falsificabile care pot fi testate prin experiment sau observare. Predicțiile trebuie să fie afișate înainte de a se solicita un experiment sau o observație de confirmare, ca dovadă a faptului că nu a avut loc nicio modificare. Contestarea unei predicții este o dovadă a progresului. Acest lucru se realizează parțial prin observarea fenomenelor naturale, dar și prin experimentarea care încearcă să simuleze evenimentele naturale în condiții controlate adecvate disciplinei (în științele observaționale, cum ar fi astronomia sau geologia, o observație previzionată ar putea înlocui un experiment controlat). Experimentarea este deosebit de importantă în știință pentru a ajuta la stabilirea relațiilor de cauzalitate (pentru a evita eroarea de corelație).

Atunci când o ipoteză se dovedește nesatisfăcătoare, aceasta este fie modificată, fie aruncată. Dacă ipoteza a supraviețuit testelor, ea poate fi adoptată în cadrul unei teorii științifice, un model logic, auto-consecvent sau cadru pentru descrierea comportamentului anumitor fenomene naturale. O teorie descrie în mod tipic comportamentul multor seturi mai largi de fenomene decât o ipoteză; de obicei, un număr mare de ipoteze pot fi legate logic împreună de o singură teorie. Astfel, o teorie este o ipoteză care explică diverse alte ipoteze. În acest sens, teoriile sunt formulate în conformitate cu cele mai multe dintre aceleași principii științifice ca și ipotezele. Pe lângă testarea ipotezelor, oamenii de știință pot genera, de asemenea, un model, o încercare de a descrie sau exp0lica fenomenul în termeni de reprezentare logică, fizică sau matematică și de a genera noi ipoteze care pot fi testate, pe baza unor fenomene observabile.

În timp ce efectuează experimente pentru a testa ipotezele, oamenii de știință ar putea avea o preferință pentru un rezultat față de altul, deci este important să se asigure că știința ca întreg poate elimina această părtinire. Acest lucru poate fi realizat printr-un design experimental atent, transparență și un proces aprofundat de evaluare reciprocă a rezultatelor experimentale, precum și orice concluzii. După ce rezultatele experimentului sunt anunțate sau publicate, este o practică obișnuită ca cercetătorii independenți să verifice în mod dublu cum a fost efectuată cercetarea și să urmărească prin efectuarea de experimente similare pentru a determina cât de fiabile ar putea fi rezultatele. Luată în totalitate, metoda științifică permite o rezolvare extrem de creativă a problemelor, reducând în același timp efectele negative ale subiectivității din partea utilizatorilor săi (în special părtinirea confirmării).

Matematica și științele formale

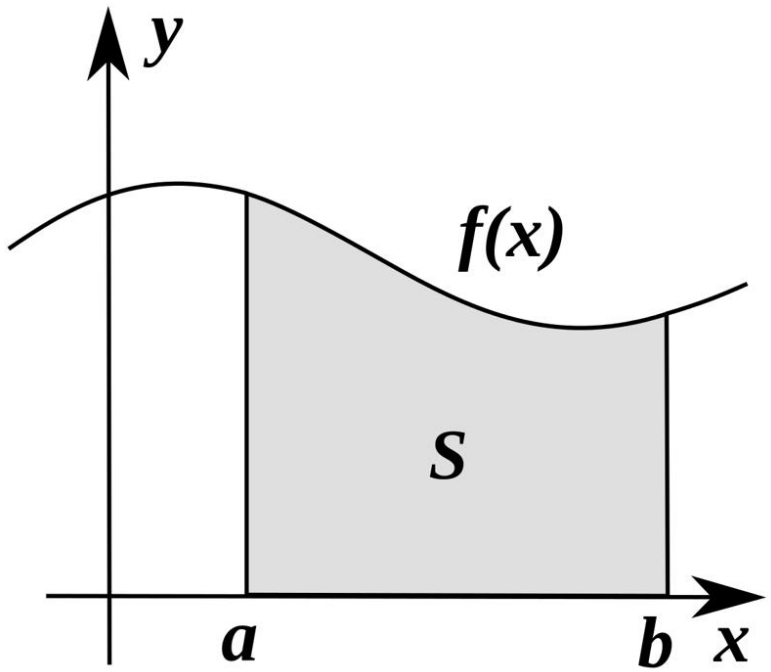

(Calculul, matematica schimbării continue, stă la baza multor științe.
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Integral_as_region_under_curve.svg)

Matematica este esențială pentru științe. O funcție importantă a matematicii în știință este rolul pe care îl joacă în exprimarea modelelor științifice. Observarea și colectarea măsurătorilor, precum și ipoteza și prezicerea necesită adesea o utilizare extensivă a matematicii. De exemplu, aritmetica, algebra, geometria, trigonometria și calculul sunt toate esențiale pentru fizică. Practic fiecare ramură a matematicii are aplicații în știință, inclusiv în domenii "pure", cum ar fi teoria numărului și topologia.

Metodele statistice, care sunt tehnici matematice pentru sintetizarea și analizarea datelor, permit oamenilor de știință să evalueze nivelul de fiabilitate și variația rezultatelor experimentale. Analiza statistică joacă un rol fundamental în multe domenii ale științelor naturii și ale științelor sociale.

Știința computațională aplică puterea de calcul pentru a simula situațiile din lumea reală, permițând o mai bună înțelegere a problemelor științifice decât se poate obține doar prin matematica formală. Potrivit Societății pentru Matematică Industrială și Aplicată, calculul este acum la fel de important ca teoria și experimentul în avansarea cunoștințelor științifice.

Alte științe formale includ teoria informațiilor, teoria sistemelor, teoria deciziei și lingvistica teoretică. Astfel de științe implică studiul sistemelor abstracte bine definite și depind foarte mult de matematică. Ele nu implică proceduri empirice, rezultatele lor sunt derivate logic din definițiile lor și sunt analitice în natură.

Părți ale științelor naturale și sociale care se bazează pe rezultate empirice, dar care depind în mare măsură de dezvoltarea matematică includ finanțele matematice, fizica matematică, chimia matematică, biologia matematică și economia matematică.

Dacă matematica însăși este clasificată în mod corespunzător ca știință, a fost o chestiune de dezbatere. Unii gânditori văd matematicienii ca oameni de știință, considerând experimentele fizice ca dovezi neesențiale sau dovezile matematice ca fiind echivalente cu experimentele. Alții nu consideră matematica o știință, deoarece nu necesită un test experimental al teoriilor și ipotezelor sale. Teoremele și formulele matematice sunt obținute prin derivări logice care presupun sisteme axiomatice, mai degrabă decât o combinație de observație empirică și raționament logic care a devenit cunoscută ca metodă științifică. În general, matematica este clasificată drept știință formală, în timp ce științele naturale și sociale sunt clasificate drept științe empirice.

Filosofia ştiinţei

Oamenii de ştiinţă activi iau de obicei un set de *ipoteze de bază* care sunt necesare pentru a justifica metoda științifică:

1. că există o realitate obiectivă împărtășită de toți observatorii raționali;
2. că această realitate obiectiv este guvernat de legi naturale;
3. că aceste legi pot fi descoperite prin intermediul observării sistematice și experimentare.

Filosofia științei caută o înțelegere profundă a ceea ce înseamnă aceste ipoteze care stau la bază, și dacă acestea sunt valabile.

Credința că teoriile științifice ar trebui și chiar reprezintă realitatea metafizică este cunoscută sub numele de *realism*. Acesta poate fi în contrast cu *anti-realismul*, de părere că succesul științei nu depinde de exactitatea în privinţa entităților neobservabile, cum ar fi electronii. O formă de anti-realism este *idealismul*, credința că mintea sau conştiinţa este esența cea mai de bază, și că fiecare minte generează propria sa realitate. Într-o viziune asupra lumii idealiste, ceea ce este valabil pentru o minte nu trebuie să fie valabil și pentru alte minți.

Există diferite școli de gândire în filosofia științei. Cea mai populară este *empirismul,* care susține că cunoașterea este creată printr-un procedeu care implică observație și că teoriile științifice sunt rezultatul generalizărilor unor astfel de observații. Empirismul cuprinde în general *inductivismul*, o poziție care încearcă să explice modul în care teoriile generale pot fi justificate de numărul finit de observaţii pe care oamenii le pot face, și prin urmare valoarea finită de dovezi empirice disponibile pentru a confirma teoriile științifice. Acest lucru este necesar deoarece numărul de predicții pe care aceste teorii le fac este infinit, ceea ce înseamnă că nu ele poate fi cunoscute din valori finite de elemente de probă folosind doar logica deductivă. Multe versiuni ale empirismului există, cele predominante fiind *bayesianismul* și *metoda ipotetico-deductivă*.

...

12 Mintea (Filosofia minții)

Mintea este un set de facultăți cognitive, incluzând conștiința, percepția, gândirea, judecata, limbajul și memoria. Este de obicei definită ca fiind facultatea gândurilor și conștiinței unei entități. Aceasta deține putere de imaginație, recunoaștere și apreciere, și este responsabilă pentru procesarea sentimentelor și a emoțiilor, rezultând atitudini și acțiuni.

Există o lungă tradiție în filosofie, religie, psihologie și știința cognitivă despre ceea ce constituie o minte și care sunt proprietățile sale distinctive.

O întrebare deschisă cu privire la natura minții este *problema minte-corp*, care investighează relația dintre minte și creierul fizic și sistemul nervos. Punctele de vedere mai vechi au inclus dualismul și idealismul, care au considerat mintea oarecum non-fizică. Vederile moderne se concentrează adesea asupra fizicismului și funcționalismului, care susțin că mintea este aproape identică cu creierul sau poate fi redusă la fenomene fizice, cum ar fi activitatea neuronală, deși dualismul și idealismul continuă să aibă mulți suporteri. O altă întrebare se referă la tipurile de ființe care sunt capabile să aibă minte. De exemplu, dacă mintea este exclusivă pentru oameni, sau o au și unele sau toate animalele, sau toate lucrurile vii, sau dacă este o caracteristică strict definibilă sau poate fi și o proprietate a unor tipuri de mașini create de om.

Oricare ar fi natura sa, s-a căzut în general de acord că mintea este ceea ce permite unei ființe să aibă conștiință subiectivă și intenționalitate față de mediul său, să perceapă și să răspundă la stimuli cu un fel de agent, și să aibă conștiință, inclusiv gândire și sentimente.

Conceptul de minte este înțeles în multe moduri diferite de multe tradiții culturale și religioase diferite. Unii văd mintea ca pe o proprietate exclusivă pentru oameni, în timp ce alții atribuie proprietățile minții entităților non-vii (de exemplu panpsihismul și animismul), animalelor și zeităților. Unele dintre cele mai vechi speculații înregistrate au asociat mintea (uneori descrisă ca fiind identică cu sufletul sau cu spiritul) teoriilor privind viața de după moarte și ordinea cosmologică și naturală, de exemplu în doctrinele lui Zoroaster, Buddha, Platon, Aristotel și alți greci, indieni și, mai târziu, filosofi europeni islamici și medievali.

Filosofii importanți ai minții sunt Plato, Descartes, Leibniz, Locke, Berkeley, Hume, Kant, Hegel, Schopenhauer, Searle, Dennett, Fodor, Nagel și Chalmers. Psihologi precum Freud și James, precum și oameni de știință din informatică, precum Turing și Putnam, au dezvoltat teorii influente despre natura minții. Se explorează posibilitatea minții ne-umane în domeniul inteligenței artificiale, în care se lucrează îndeaproape cu cibernetica și teoria informațiilor pentru a înțelege modurile în care prelucrarea informațiilor de către mașinile nonbiologice este comparabilă sau diferită de fenomenele mentale din mintea umană.

Mintea este de asemenea prezentată ca fluxul de conștiință unde impresiile sensibile și fenomenele mentale se schimbă în mod constant.

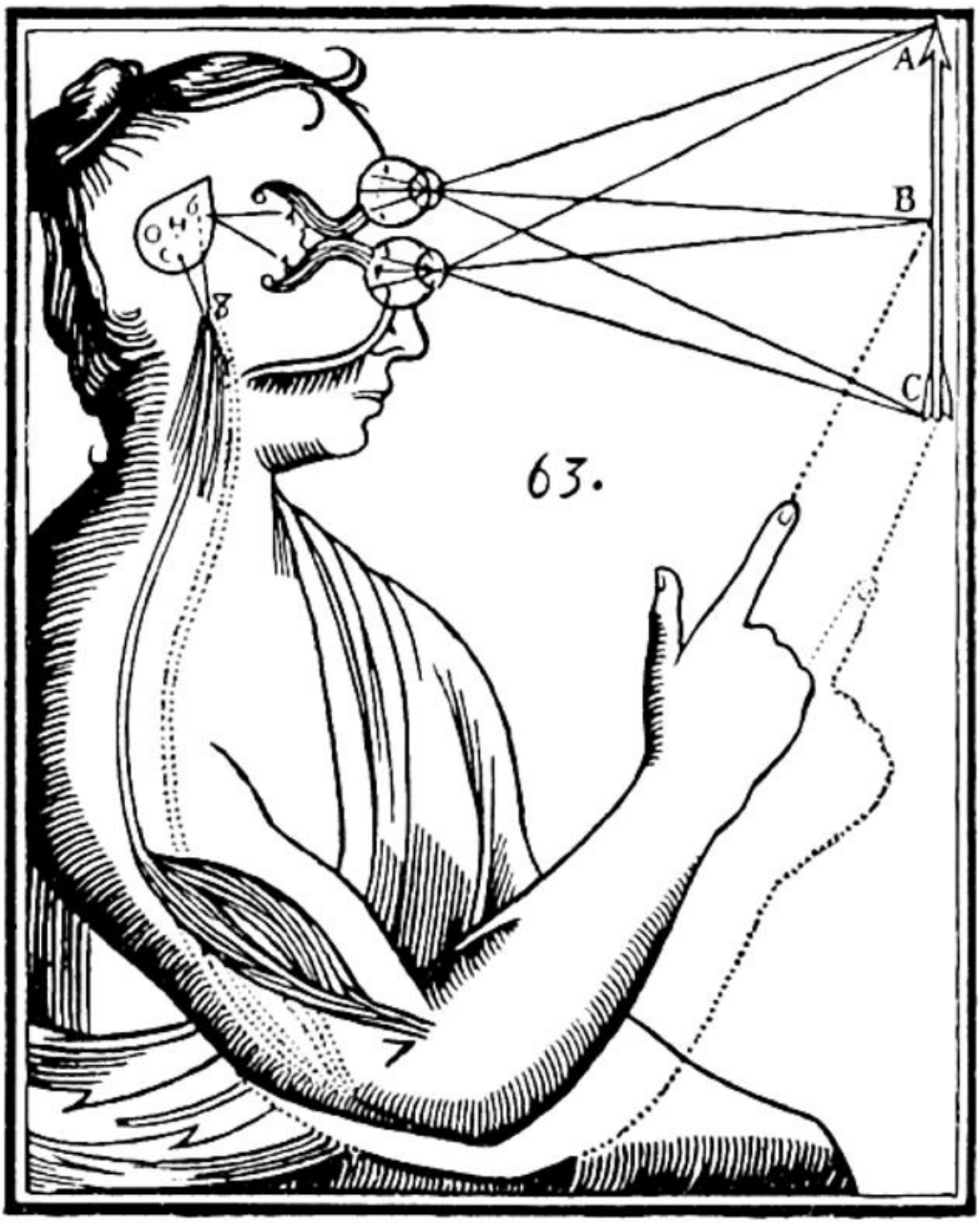

(Ilustrarea lui René Descartes a dualismului minte-corp. Descartes credea că intrările sunt transmise de organele senzoriale la epifiza creierului și de acolo la spiritul imaterial.)

Definiții

Atributele care alcătuiesc mintea sunt intens discutate. Unii psihologi susțin că doar funcțiile intelectuale "superioare" constituie mintea, în special rațiunea și memoria. În această perspectivă, emoțiile - dragostea, ura, teama și bucuria - sunt mai *primitive* sau subiective în natură și trebuie văzute ca fiind diferite de mintea ca atare. Alții susțin că diferitele stări raționale și emoționale nu pot fi atât de separate, încât sunt de aceeași natură și origine și, prin urmare, ar trebui să fie considerate ca parte a minții.

În uzul popular, mintea este frecvent sinonimă cu *gândirea*: conversația privată cu noi înșine pe care o purtăm "în interiorul capului nostru". Unul dintre atributele cheie ale minții în acest sens este că este o sferă privată la care nu are acces nimeni altul decât proprietarul. Nimeni altcineva nu ne poate "cunoaște mintea". Se poate interpreta doar ceea ce comunicăm conștient sau inconștient.

Facultățile mentale

În general vorbind, *facultățile mentale* sunt diferitele funcții ale minții sau lucrurile pe care mintea le poate "face".

Gândirea este un act mental care permite oamenilor să înțeleagă lucrurile în lume și să le reprezinte și să le interpreteze în moduri semnificative sau care corespund nevoilor, atașamentelor, obiectivelor, angajamentelor, planurilor, scopurilor, dorințelor etc. Gândirea implică medierea simbolică sau semiotică a ideilor sau a datelor, ca atunci când formăm concepte, ne implicăm în rezolvarea problemelor, raționamente și luarea deciziilor. Cuvintele care se referă la concepte și procese similare includ deliberarea, cunoașterea, ideea, discursul și imaginația.

Gândirea este uneori descrisă ca o funcție "superioară" cognitivă, iar analiza proceselor de gândire este o parte a psihologiei cognitive. Este, de asemenea, strâns legată de capacitatea noastră de a crea și utiliza instrumente; să înțelegem cauza și efectul; să recunoaștem tiparele semnificative; să înțelegem și să descoperim contexte unice de experiență sau activitate; și să răspundem lumii într-un mod semnificativ.

Memoria este capacitatea de a păstra, reține și ulterior a reda cunoștințe, informații sau experiență. Deși memoria a fost în mod tradițional o temă persistentă în filosofie, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, studiul memoriei a apărut, de asemenea, ca subiect de cercetare în paradigmele psihologiei cognitive. În ultimele decenii, a devenit unul dintre pilonii unei noi ramuri a științei numită neuroștiință cognitivă, o îmbinare între psihologia cognitivă și neurologie.

Imaginația este activitatea de a genera sau a evoca noi situații, imagini, idei sau alte calități în minte. Este o activitate caracteristic subiectivă, mai degrabă decât o experiență directă sau pasivă. Termenul este folosit tehnic în psihologie pentru procesul de revigorare în percepțiile minții a obiectelor anterior date în percepția simțurilor. Deoarece această utilizare a termenului este în conflict cu cea a limbajului obișnuit, unii psihologi au preferat să descrie acest proces

drept "imagistică" sau "imagerie" sau să vorbească despre ea ca fiind "reproductivă", spre deosebire de imaginația "productivă" sau "constructivă". Lucrurile imaginate se spune că sunt văzute cu "ochiul minții". Printre numeroasele funcții practice ale imaginației se numără abilitatea de a proiecta posibile viitoruri (sau istorii), de a "vedea" lucrurile din perspectiva altora și de a schimba modul în care este perceput ceva, inclusiv de a lua decizii de a răspunde la sau de a adopta ceea ce este imaginat.

Conștiința la mamifere (aceasta include și oamenii) este un aspect al minții, despre care se crede că cuprinde calități precum subiectivitatea, simțirea și abilitatea de a percepe relația dintre sine și mediul înconjurător. Este un subiect de cercetare în filosofia minții, psihologiei, neuroștiinței și științei cognitive. Unii filosofi împart conștiința într-o conștiință fenomenală, care este experiența subiectivă în sine, și accesul la conștiință, care se referă la disponibilitatea globală a informațiilor pentru sistemele de procesare din creier. Conștiința fenomenală are multe calități experimentate, deseori denumite *qualia*. Conștiința fenomenală este, de obicei, conștiința *a* ceva sau *despre* ceva, o proprietate cunoscută ca intenționalitate în filosofia minții.

Conținutul mental

Conținutul mental este acele elemente despre care se crede că sunt "în" minte și capabile să se formeze și să fie manipulate de procese și capacități mentale. Exemplele includ gânduri, concepte, amintiri, emoții, percepții și intenții. Teoriile filosofice ale conținutului mental includ internalismul, externalismul, reprezentaționismul și intenționalitatea.

Memetica

Memetica este o teorie a conținutului mental bazată pe o analogie cu evoluția darwiniană, care a fost creată de Richard Dawkins și Douglas Hofstadter în anii 1980. Este un model evolutiv al transferului de informații culturale. O *meme*, analogă unei gene, este o idee, o credință, un model de comportament ("etc.") "găzduit" în una sau mai multe minți individuale și care se poate reproduce din minte în minte. Astfel, ceea ce altfel ar fi privit ca un individ care influențează pe altul să adopte o credință, este văzut memetic ca o meme care se auto-reproduce.

Relația cu creierul

La animale, *creierul* sau *encefalonul*, este centrul de control al sistemului nervos central, responsabil pentru gândire. La majoritatea animalelor, creierul este situat în cap, protejat de craniu și aproape de aparatul senzorial primar de vedere, auz, echilibru, gust și olfacție. În timp ce toate vertebratele au creier, majoritatea nevertebratelor au fie un creier centralizat, fie colecții de ganglioni individuali. Animalele primitive, cum ar fi bureții, nu au deloc creier. Creierul poate fi extrem de complex. De exemplu, creierul uman conține aproximativ 86 de miliarde de neuroni, fiecare legat de până la 10.000 de alți neuroni.

Înțelegerea relației dintre creier și minte - problema minte-corp este una din problemele centrale ale istoriei filosofiei - este o problemă provocatoare atât filosofică, cât și științifică. Există trei mari școli filosofice de gândire cu privire la răspuns: dualismul, materialismul și idealismul. *Dualismul* susține că mintea există independent de creier; *materialismul* susține că fenomenele

mentale sunt identice cu fenomenele neuronale; *idealismul* susține că există doar fenomene mentale.

În cea mai mare parte a istoriei, mulți filosofi au descoperit că este de neconceput că cunoașterea ar putea fi implementată de o substanță fizică, cum ar fi țesutul cerebral (adică neuroni și sinapse). Descartes, care a gândit extensiv despre relațiile minte-creier, a găsit posibil să explice reflexele și alte comportamente simple în termeni mecanici, deși nu credea că gândul complex și limbajul în particular ar putea fi explicat doar prin referire la creierul fizic.

Cele mai clare dovezi științifice despre o relație puternică între materia creierului fizic și minte este impactul modificărilor fizice ale creierului asupra minții, cum ar fi leziunile traumatice ale creierului și consumul de droguri psihoactive. Filosoful Patricia Churchland notează că această interacțiune medicament-minte indică o legătură intimă între creier și minte.

Pe lângă întrebările filosofice, relația dintre minte și creier implică o serie de întrebări științifice, inclusiv înțelegerea relației dintre activitatea mentală și activitatea creierului, mecanismele exacte prin care medicamentele influențează cunoașterea, și corelațiile neuronale ale conștiinței.

Abordările teoretice pentru a explica modul în care mintea apare din creier includ conexionismul, computaționalismul și creierul bayesian.

Mințile ne-umane

Inteligența animalelor

Cogniția animală, sau *etologia cognitivă*, este titlul acordat unei abordări moderne a capacităților mentale ale animalelor. S-a dezvoltat din psihologia comparativă, dar a fost puternic influențată și de abordarea etologiei, ecologiei comportamentale și psihologiei evolutive. O mare parte din ceea ce a fost considerat sub denumirea de "inteligență animală" este considerat acum sub această titulatură. Învățarea limbajului animal, încercarea de a discerne sau de a înțelege gradul în care cunoașterea animalelor poate fi dezvăluită de studiul legat de lingvistică, a fost un subiect controversat printre lingviștii cognitivi.

Inteligența artificială

În 1950, Alan M. Turing a publicat "Machine and intelligence computing" în *Mind*, în care propunea ca mașinile să poată fi testate pentru inteligență folosind întrebări și răspunsuri. Acest proces este acum numit *testul Turing*. Termenul inteligență artificială (IA) a fost folosit pentru prima oară de John McCarthy, care a considerat că înseamnă "știința și ingineria de a face mașini inteligente". Se poate referi și la inteligența expusă de o entitate artificială (produsă de om, non-naturală, fabricată). IA este studiată în domenii suprapuse fin informatică, psihologie, neuroștiințe și inginerie, care se ocupă de comportamentul inteligent, învățarea și adaptarea, și de obicei dezvoltate folosind mașini personalizate sau computere.

Cercetarea în IA este preocupată de producerea de mașini pentru automatizarea sarcinilor care necesită un comportament inteligent. Printre exemple se numără controlul și planificarea,

abilitatea de a răspunde la întrebările legate de diagnostic și consum, scrisul de mână, limbajul natural, recunoașterea vocală și vorbirea. Ca atare, studiul IA a devenit, de asemenea, o disciplină de inginerie, axată pe furnizarea de soluții la problemele reale ale vieții, mineritul cunoașterii, aplicații software, jocuri de strategie cum ar fi șahul pe calculator și alte jocuri video. Una dintre cele mai mari limitări ale IA este în domeniul înțelegerii reale a mașinii. În consecință, înțelegerea limbajului natural și conexionismul (în care se investighează comportamentul rețelelor neuronale) reprezintă domenii de cercetare și dezvoltare active.

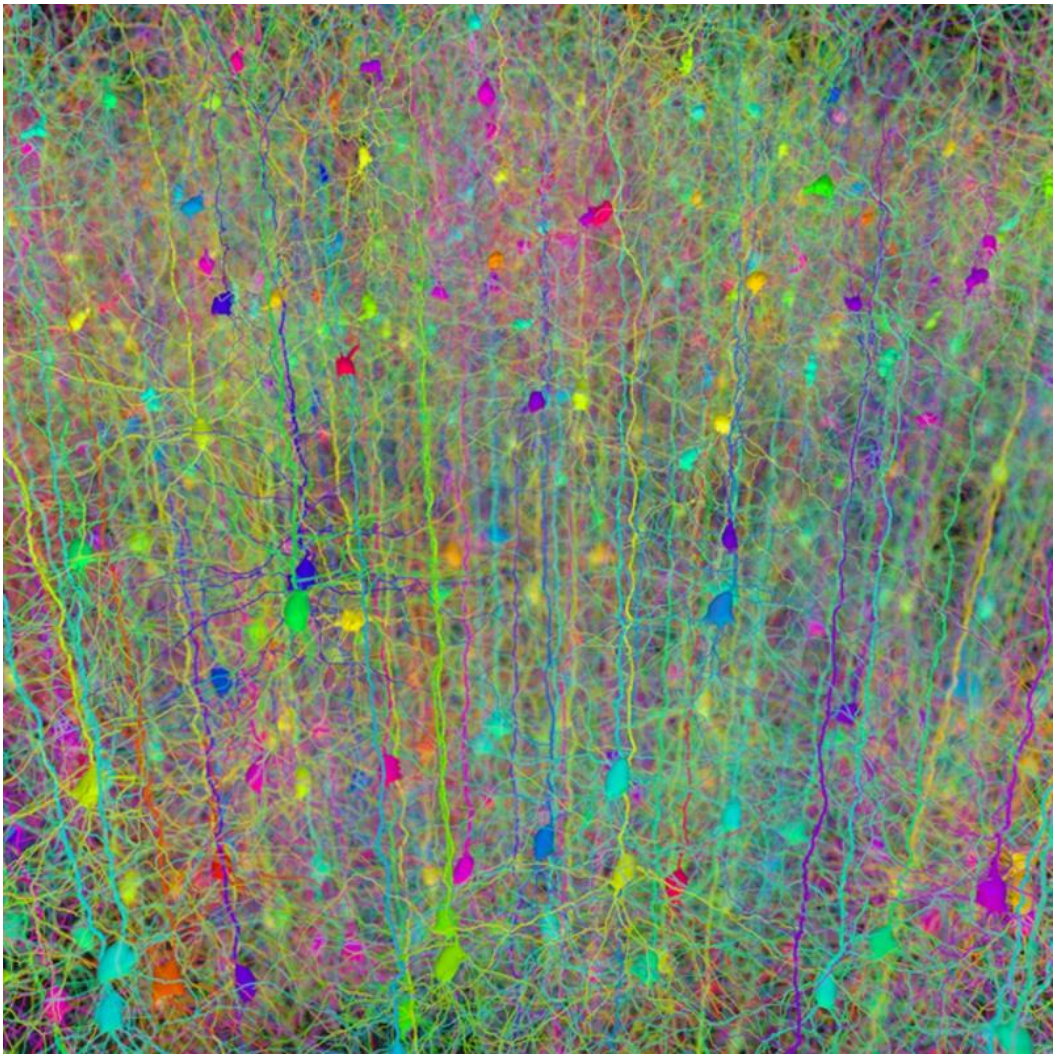 (Simularea computerizată a arhitecturii ramificate a dendritelor neuronilor piramidali. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Forest_of_synthetic_pyramidal_dendrites_grown_using_Cajal%27s_laws_of_neuronal_branching.png)

Dezbaterea despre natura minții este relevantă pentru dezvoltarea inteligenței artificiale. Dacă mintea este într-adevăr un lucru separat de sau mai mare decât funcționarea creierului, atunci ipotetic ar fi mult mai dificil să se recreeze într-o mașină, dacă ar fi posibil. Dacă, pe de altă parte, mintea nu este mai mult decât funcțiile agregate ale creierului, atunci va fi posibil să se creeze o mașină cu minte (deși, eventual, numai cu computere mult diferite de cele de astăzi), prin simpla virtute a faptul că o astfel de mașină există deja sub forma creierului uman.

12.1 Filosofia minții

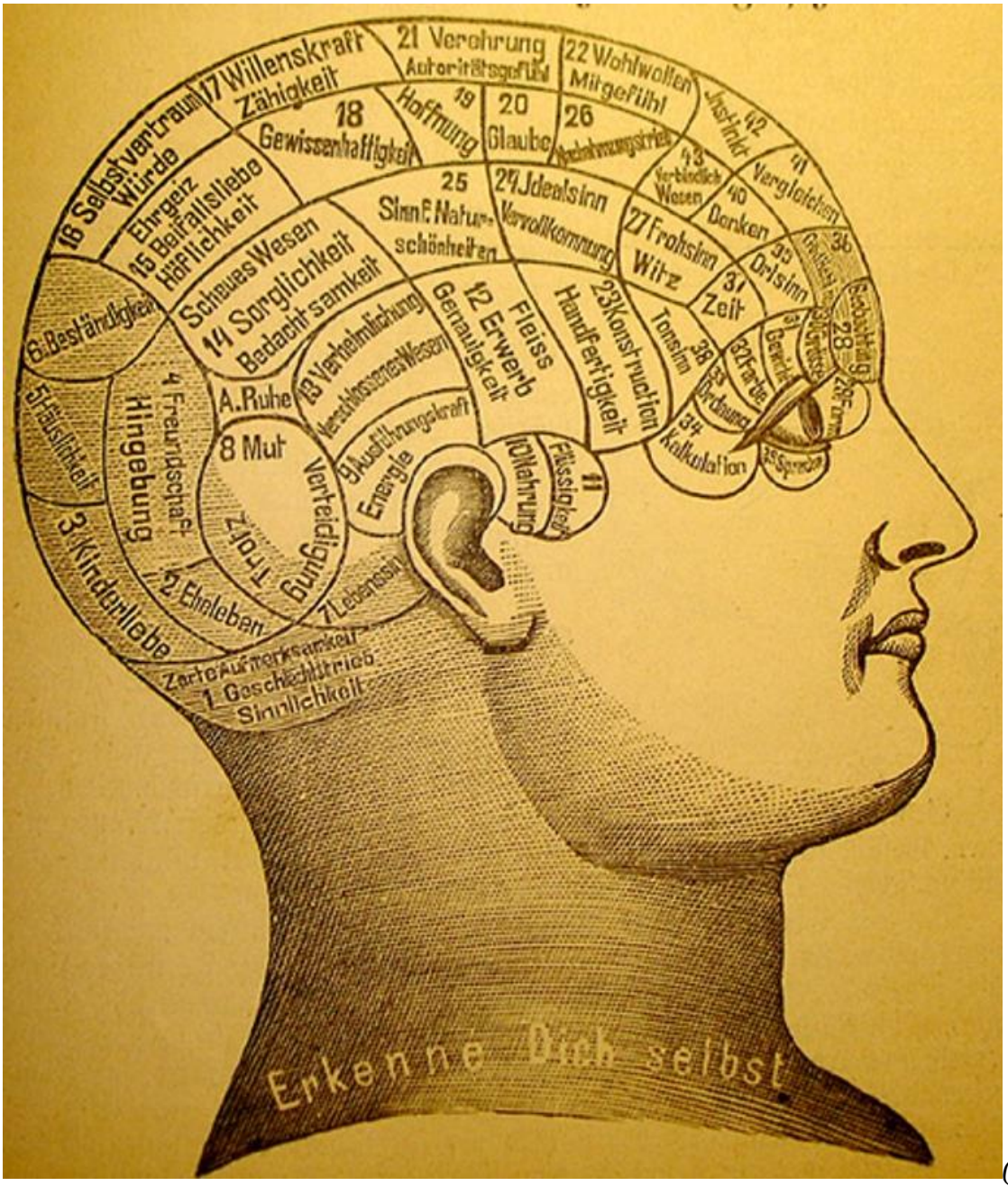

(O cartografiere frenologică a creierului - frenologia a fost printre primele încercări de a corela funcțiile mentale cu anumite părți ale creierului, deși acum este discreditată).

...

13 Arta (Estetica)

(În sensul acelor de ceasornic din stânga sus: Autoportret de Vincent van Gogh, statuie Chokwe africană, detaliu din Naşterea lui venus de Sandro Botticelli şi un leu Shisa japonez. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Art-portrait-collage_2.jpg)

Arta este în esenţă cea mai profundă expresie a creativităţii umane. Pe cât de dificil de definit, pe atât de dificil de evaluat, având în vedere faptul că fiecare artist îşi alege singur regulile şi parametrii de lucru, se poate spune totuşi că *arta* este rezultatul alegerii unui mediu, a unui set de reguli pentru folosirea acestui mediu şi a unui set de valori ce determină ce anume merită a fi exprimat prin acel mediu pentru a induce un sentiment, o idee, o senzaţie sau o trăire în modul

cel mai eficient posibil pentru acel mediu. Prin modul său de manifestare, arta poate fi considerată şi ca o formă de cunoaştere (cunoaşterea artistică).

Definiţii

(Mona Lisa)

Într-un sens larg, termenul *artă* desemnează orice activitate, care bazează pe cunoştinţe, exerciţiu, percepţie, imaginaţie şi intuiţie. Într-un sens mai strict, se adauga la cele de sus lipsa de funcţionalitate (practică), cunoaştere, estetică.

Britannica Online defineşte arta ca "îndemânare şi imaginaţie în creaţia de obiecte, medii ambiante sau experienţe estetice care pot fi împărtăşite" (*the use of skill and imagination in the creation of aesthetic objects, environments, or experiences that can be shared with others.*)

În filosofia medievală, Ioan Gură de Aur a considerat că "*numele de artă ar trebui să se aplice numai celor care contribuie la producerea de mijloace de subzistență și la stilul de viață.*" Toma de Aquino, atunci când prelucra podoabele femeilor, oferea o justificare etică de genul: "*În cazul unei arte îndreptată spre producerea de bunuri pe care oamenii nu o pot utiliza fără păcat, rezultă că muncitorii păcătuiesc atunci când prelucrează astfel de lucruri, întrucât le oferă altora prilejul de a păcătui. De exemplu, dacă un om ar face idoli sau orice altecva referitor la închinarea la idoli Dar, în cazul unei arte a produselor care pot fi folosite de om, în bine sau în rău, precum fi săbii şi săgeți, practicarea unei astfel de artă nu este un pacat. Acestea ar trebui să fie numit numai arte.*" Toma de Aquino a considerat că arta nu este nimic altceva decât "*adevăratul motiv pentru care anumite lucrări trebuiesc făcute*", și că este de lăudat, nu voința unui meşter de a lucra, "*ci calitatea muncii. Arta, prin urmare, este un obişnuină de a lucra.*" Aristotel și Toma de Aquino se disting de obiceiul conex de virtute.

Definiţia şi evaluarea artei a devenit problematică mai ales de la începutul secolului 20. Richard Wollheim face distincţie între trei moduri de acces: realist, unde calitatea estetică este o valoare independentă de orice punct de vedere uman; obiectivist, unde calitatea estetică este deasemeni o valoare absolută, dar dependentă de experienţă umană generală; şi pozitia relativistă, în care calitatea estetică nu este o valoare absolută, dar depinde de, şi variază cu experienţa umană a diferiţilor indivizi. Un obiect poate fi caracterizat în funcţie de intenţie, sau lipsa acesteia, a creatorului său, indiferent de scopul sau funcţiunea lui. De exemplu o ceaşcă, care poate folosită ca un simplu recipient, poate fi considerat obiect de artă, dacă e intenţionată obiect estetic. Deasemeni, o pictură poate fi considerată obiect de meşteşug (deci nu obiect de artă), dacă este un produs de masă.

Natura artei a fost descrisă de Richard Wollheim ca "unul din termenii cei mai elusivi (care se eschivează) ale problemelor tradiţionale de cultură umană" (*one of the most elusive of the traditional problems of human culture*).. A fost definită ca vehicol pentru expresia sau comunicaţia de emoţii şi idei, un mijloc pentru explorarea şi aprecierea elementelor formale pentru sine, şi ca *mimesis* sau reprezentaţie. Leo Tolstoi a identificat arta ca un mijloc indirect de a comunica între persoane. Benedetto Croce şi R.G. Collingwood au avansat ideea idealistă că arta exprimă emoţii, şi că opera de artă aşadar există esenţialmente în mintea creatorului.

Teoria artei îşi are rădăcinile în filosofia lui Immanuel Kant şi a fost dezvoltată în secolul 20. Arta ca *mimesis* are rădăcini adânci în filosofia lui Aristotel.

(Galez pe moarte. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Dying_gaul.jpg)

Al doilea sens și mai recent al *artei* este cel considerat ca o abreviere pentru *arta creatoare* sau *arta plastică*, și a apărut la începutul secolului XVII. Arta plastică înseamnă că o aptitudine este folosită pentru a exprima creativitatea artistului, sau pentru a se angaja sensibilitățile estetice ale audienței, sau pentru a convinge publicul să ia aminte la lucrurile fine.

Cuvântul *artă* poate descrie mai multe lucruri: un studiu de aptitudini creative, un proces de utilizare a aptitudinilor creative, un produs al aptitudinilor creative, sau o experiență a publicului cu aptitudinile creative. Artele creative (*arta* ca disciplină), sunt o colecție de discipline care produc *opere de artă* (*arta* ca obiecte), care impuse de către o echipă (arta ca activitate) și care transmit un mesaj, o stare de spirit, sau un simbol pentru privitor pentru a-l interpreta (arta ca experiență). Arta este ceva care stimulează gândurile unui individ, emoțiile, credințele, sau ideile prin intermediul simțurilor. Lucrările de artă pot fi create explicit în acest scop, sau interpretate pe baza imaginilor sau obiectelor. Deși aplicarea cunoștințelor științifice pentru a obține o nouă teorie științifică presupune îndemânare și rezultatele în "crearea" de ceva nou, acest lucru reprezintă numai știință și nu este clasificată ca artă.

(Alegoria muzicii, de Filippino Lippi)

De multe ori, atunci când aptitudinea este utilizată într-un mod obişnuit sau practic, oamenii o consideră mai degrabă un meşteşug decât o artă. De asemenea, dacă aptitudinea este utilizată într-un mod comercial sau industrial, aceasta poate fi considerată artă comercială în loc de artă

plastică. Pe de altă parte, meșteșugurile și designul sunt uneori considerate artă aplicată. Unii experți în artă susțin că diferența între arta plastică și arta aplicată are mai mult de a face cu judecăți de valoare făcute despre artă decât cu o diferență clară prin definiţie. Cu toate acestea, chiar și arta plastică are de multe ori scopuri dincolo de creativitatea pură și auto-exprimare. Scopul unei opere de artă poate fi de a comunica idei, precum în politică, spiritual, sau artă motivată filosofic, pentru a crea un sentiment de frumusete, pentru a explora natura percepției, pentru plăcere, sau pentru a genera emoții puternice . Scopul poate fi, de asemenea, aparent inexistent.

(Măşti romane de teatru)

Natura artei a fost descrisă de către filosoful Richard Wollheim ca "*una dintre cele mai evazive probleme tradiționale ale culturii umane*". Arta a fost definită ca un vehicul pentru expresia sau comunicarea de emoții și idei, un mijloc pentru explorarea și aprecierea elementelor formale de dragul lor, și ca mimesis sau reprezentare. Arta ca mimesis are rădăcini adânci în filosofia lui Aristotel. Goethe a definit arta ca o altă responsabilitate, o *a doua natură,* în conformitate cu idealul său de stil bazat pe fundamentele de bază ale înţelegerii și pe caracterul cel mai intim al lucrurilor. Lev Tolstoi a identificat arta cu un mijloc indirect de a comunica de la o persoana la alta. Benedetto Croce și R.G. Collingwood au avansat ideea idealistă că arta exprimă emoții, și

că opera de artă așadar există esențialmente în mintea creatorului. Teoria artei ca formă își are rădăcinile în filosofia lui Immanuel Kant, și a fost dezvoltată în secolul XX de Roger Fry și Bell Clive. Mai recent, gânditori influențaţi de Martin Heidegger au interpretat arta ca mijloc prin care o comunitate dezvoltă de la sine un mediu pentru auto-exprimare și interpretare. George Dickie a oferit o teorie instituțională a artei, care definește opera de artă ca orice artefact căreia o persoană calificată sau instituție i-a conferit "*statutul de candidat pentru apreciere*".

Domenii ale artei în evoluţia culturală

De la Iluminism încoace sub artă se înţeleg mai ales formele aşa-numitelor **arte frumoase**:

- *Arta plastică* cu genurile clasice *pictură şi grafică*, *sculptură*, *arhitectură* şi o multitudine de alte genuri secundare, precum din sec. 19 *arta aplicată* ca gen apropiat meşteşugului artistic
- *Arta dramatică* cu diviziile principale *teatru*, *dans/coreografie* şi *cinematografie*
- *Muzica* cu diviziile principale *muzică vocală* şi *muzică instrumentală*
- *Literatura* cu grupările *epică*, *dramaturgie* şi *lirică*

De la începutul Modernismului încoace formele de expresie, tehnicile şi mijloacele artei s-au lărgit semnificativ, de exemplu cu fotografia în cazul artei plastice. Atât in cazul artei dramatice, muzicii şi literaturii, dar şi în arta plastică, în prezent se adaugă şi aşa-numitele medii noi (*new media*), ca de exemplu radio şi televiziune, dar şi video, online media şi altele. Din ultimele decenii ale sec. 20, împărţirea clasică începe să-şi piardă importanţa. Genuri de artă ca *instalaţie* sau *arta media* nu mai cunosc genurile clasice.

Forme, genuri, mediu, şi stiluri

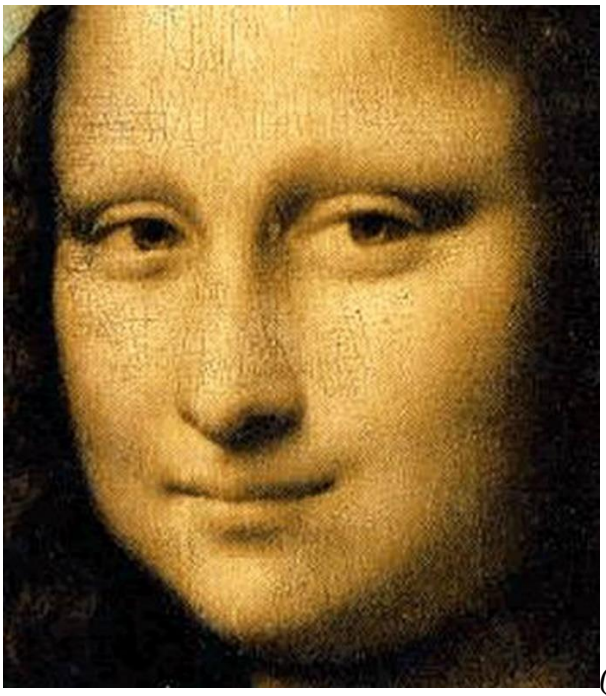

(Detaliu Mona Lisa de Leonardo da Vinci, arătând tehnica picturii de sfumato)

Artele creative sunt adesea împărțite în mai multe categorii specifice, legate fiecare de tehnica sa, sau de mediu, cum ar fi artele decorative, artele plastice, artele spectacolului, sau literatura. Spre deosebire de domeniile științifice, în artă subiectele sunt academic organizate în conformitate cu tehnica. Un mediu artistic este o substanță sau un material de lucru, sau se poate referi la tehnica utilizată. De exemplu, vopseaua este un mediu utilizat în pictură, iar hârtia este un mediu utilizat în desen.

O **formă a artei** este forma specifica, sau calitatea pe care o ia o expresie artistică. Media folosită adesea influențează forma. De exemplu, forma unei sculpturi trebuie să existe în spațiu în trei dimensiuni, și să se conforme gravitației. Constrângerile și limitările unui mediu special, sunt astfel denumite **calităţi formale**. Pentru a da un alt exemplu, calitățile formale ale picturii sunt textura pânzei, culoarea, și textura pensulei. Calitățile formale ale jocurilor video sunt nelinearitatea, interactivitatea și prezența virtuală. *Forma* unei anumite opere de artă este determinată de calitățile formale media, și nu este legată de intențiile artistului sau reacțiile publicului în orice mod, deoarece aceste proprietăți sunt legate de conținutul, mai degrabă decât forma.

(Marele val Kanagawa de Hokusai (japonez, 1760-1849), print xilogravură colorată)

...

Cartea

O introducere prin noțiuni de bază în lumea filosofiei, cu răspunsuri la cele mai profunde întrebări pe care ni le punem cu toții, prin prisma celor mai mari filozofi din lume, de la Platon și Confucius până la gânditorii moderni. Un ghid pentru natura fundamentală a existenței, a societății și a modului în care gândim.

După o prezentare generală a filosofiei, cu istoria filosofiei, ramuri ale filosofiei, concepte filosofice și școli și tradiții filosofice, sunt abordate subiecte specifice în filosofie, precum Dumnezeu (religia), binele și răul (etica), drepturile animalelor, filosofia politicii, aparență și realitate, filosofia științei, filosofia minții, și arta (estetica).

Filosofia este studiul problemelor generale și fundamentale cu privire la chestiuni precum existența, cunoașterea, valorile, rațiunea, mintea și limba. Metodele filosofice includ întrebări, discuții critice, argumente raționale și prezentări sistematice. Întrebările filosofice clasice includ atât întrebări abstracte (Este posibil să cunoști ceva și să o demonstrezi? Ce este cel mai real?) cât și întrebări mai practice și concrete (Există o modalitate optimă de a trăi? Este mai bine să fii drept sau nedrept? Au oamenii liberul arbitru?)

Filosofia se distinge de alte modalități de abordare a acestor probleme prin abordarea critică, în general, sistematică, și dependența de argumentele raționale.

Alte investigații sunt strâns legate de artă, știință, politică sau alte activități. De exemplu, este frumusețea obiectivă sau subiectivă? Există multe metode științifice sau doar una? Este utopia politică un vis plin de speranță sau fantezie fără speranță? Principalele sub-domenii ale filosofiei academice includ metafizica ("preocupată de natura fundamentală a realității și a ființei"), epistemologia (despre "natura și bazele cunoașterii [și]... limitele și valabilitatea ei"), etica, estetica, filosofia politică, logica, filosofia științei și istoria filosofiei occidentale.

Multe dezbateri filosofice care au început în antichitate sunt încă dezbătute și astăzi.

MultiMedia Publishing https://www.setthings.com/ro/e-books/filosofie-notiuni-de-baza-volumul-2/
- Digital: EPUB (ISBN 978-606-033-380-7), Kindle (ISBN 978-606-033-379-1), PDF (ISBN 978-606-033-378-4)
- Tipărit (Coperți cartonate, Format A4 (297 x 210 mm, 496 pagini)) ISBN 978-606-033-387-6 (ISBN general: 978-606-033-385-2)
Filosofie - Noțiuni de bază, Volumul 1: https://www.setthings.com/ro/e-books/filosofie-notiuni-de-baza-volumul-1/

Smashwords (EPUB): https://www.smashwords.com/books/view/1026437
Google (EPUB, PDF): https://books.google.ro/books?id=X5zpDwAAQBAJ
eMag (Tiparit, PDF, EPUB, Kindle) https://www.emag.ro/filosofie-notiuni-de-baza-volumul-2-nicolae-sfetcu-pdf-pbro199p/pd/D1V3HYMBM/

Facebook: https://www.facebook.com/FilosofieFilozofie/

Despre autor

Nicolae Sfetcu

Asociat şi manager MultiMedia SRL și Editura MultiMedia Publishing.

Partener cu MultiMedia în mai multe proiecte de cercetare-dezvoltare la nivel naţional şi european

Coordonator de proiect European Teleworking Development Romania (ETD)

Membru al Clubului Rotary București Atheneum

Cofondator şi fost preşedinte al Filialei Mehedinţi al Asociaţiei Române pentru Industrie Electronica şi Software Oltenia

Iniţiator, cofondator şi preşedinte al Asociaţiei Române pentru Telelucru şi Teleactivităţi

Membru al Internet Society

Cofondator şi fost preşedinte al Filialei Mehedinţi a Asociaţiei Generale a Inginerilor din România

Inginer fizician - Licenţiat în științe, Fizică, specialitatea Fizică nucleară. Master în Filosofie.

De același autor

Alte cărți scrise sau traduse de același autor:

- A treia lege a lui Darwin - O parodie reală a societăţii actuale (RO)
- Ghid Marketing pe Internet (RO)
- Bridge Bidding - Standard American Yellow Card (EN)
- Telelucru (Telework) (RO)
- Harta politică - Dicţionar explicativ (RO)
- Beginner's Guide for Cybercrime Investigators (EN)
- How to... Marketing for Small Business (EN)
- London: Business, Travel, Culture (EN)
- Fizica simplificată (RO)
- Ghid jocuri de noroc - Casino, Poker, Pariuri (RO)
- Ghid Rotary International - Cluburi Rotary (RO)
- Proiectarea, dezvoltarea şi întreţinerea siturilor web (RO)
- Facebook pentru afaceri şi utilizatori (RO)
- Întreţinerea şi repararea calculatoarelor (RO)
- Corupţie - Globalizare - Neocolonialism (RO)
- Traducere şi traducători (RO)

- Small Business Management for Online Business - Web Development, Internet Marketing, Social Networks (EN)
- Sănătate, frumusețe, metode de slăbire (RO)
- Ghidul autorului de cărţi electronice (RO)
- Editing and Publishing e-Books (EN)
- Pseudoştiinţă? Dincolo de noi... (RO)
- European Union Flags - Children's Coloring Book (EN)
- Totul despre cafea - Cultivare, preparare, reţete, aspecte culturale (RO)
- Easter Celebration (EN)
- Steagurile Uniunii Europene - Carte de colorat pentru copii (RO)
- Paşti (Paşte) - Cea mai importantă sărbătoare creştină (RO)
- Moartea - Aspecte psihologice, ştiinţifice, religioase, culturale şi filozofice (RO)
- Promovarea afacerilor prin campanii de marketing online (RO)
- How to Translate - English Translation Guide in European Union (EN)
- ABC Petits Contes (Short Stories) (FR-EN), par Jules Lemaître
- Short WordPress Guide for Beginners (EN)
- ABC Short Stories - Children Book (EN), by Jules Lemaître
- Procesul (RO), de Franz Kafka
- Fables et légendes du Japon (Fables and Legends from Japan) (FR-EN), par Claudius Ferrand
- Ghid WordPress pentru începători (RO)
- Fables and Legends from Japan (EN), by Claudius Ferrand
- Ghid Facebook pentru utilizatori (RO)
- Arsène Lupin, gentleman-cambrioleur (Arsene Lupin, The Gentleman Burglar) (FR-EN), par Maurice Leblanc
- How to SELL (eCommerce) - Marketing and Internet Marketing Strategies (EN)
- Arsène Lupin, The Gentleman Burglar (EN), by Maurice Leblanc
- Bucharest Tourist Guide (Ghid turistic București) (EN-RO)
- Ghid turistic București (RO)
- Ghid WordPress pentru dezvoltatori (RO)
- French Riviera Tourist Guide (Guide touristique Côte d'Azur) (EN-FR)
- Guide touristique Côte d'Azur (FR)
- Ghid pagini Facebook - Campanii de promovare pe Facebook (RO)
- Management, analize, planuri și strategii de afaceri (RO)
- Guide marketing Internet pour les débutants (FR)
- Gambling games - Casino games (EN)
- Death - Cultural, philosophical and religious aspects (EN)
- Indian Fairy Tales (Contes de fées indiens) (EN-FR), by Joseph Jacobs
- Contes de fées indiens (FR), par Joseph Jacobs
- Istoria timpurie a cafelei (RO)
- Londres: Affaires, Voyager, Culture (London: Business, Travel, Culture) (FR-EN)
- Cunoaștere și Informații (RO)
- Poker Games Guide - Texas Hold 'em Poker (EN)
- Gaming Guide - Gambling in Europe (EN)
- Crăciunul - Obiceiuri și tradiții (RO)
- Christmas Holidays (EN)
- Introducere în Astrologie (RO)
- Psihologia mulțimilor (RO), de Gustave Le Bon
- Anthologie des meilleurs petits contes français (Anthology of the Best French Short Stories) (FR-EN)
- Anthology of the Best French Short Stories (EN)
- Povestea a trei generații de fermieri (RO)

- Web 2.0 / Social Media / Social Networks (EN)
- The Book of Nature Myths (Le livre des mythes de la nature) (EN-FR), by Florence Holbrook
- Le livre des mythes de la nature (FR), par Florence Holbrook
- Misterul Stelelor Aurii - O aventură în Uniunea Europeană (RO)
- Anthologie des meilleures petits contes françaises pour enfants (Anthology of the Best French Short Stories for Children) (FR-EN)
- Anthology of the Best French Short Stories for Children (EN)
- O nouă viață (RO)
- A New Life (EN)
- The Mystery of the Golden Stars - An adventure in the European Union (Misterul stelelor aurii - O aventură în Uniunea Europeană) (EN-RO)
- ABC Petits Contes (Scurte povestiri) (FR-RO), par Jules Lemaître
- The Mystery of the Golden Stars (Le mystère des étoiles d'or) - An adventure in the European Union (Une aventure dans l'Union européenne) (EN-FR)
- ABC Scurte povestiri - Carte pentru copii (RO), de Jules Lemaitre
- Le mystère des étoiles d'or - Une aventure dans l'Union européenne (FR)
- Poezii din Titan Parc (RO)
- Une nouvelle vie (FR)
- Povestiri albastre (RO)
- Candide - The best of all possible worlds (EN), by Voltaire
- Șah - Ghid pentru începători (RO)
- Le papier peint jaune (FR), par Charlotte Perkins Gilman
- Blue Stories (EN)
- Bridge - Sisteme și convenții de licitație (RO)
- Retold Fairy Tales (Poveşti repovestite) (EN-RO), by Hans Christian Andersen
- Poveşti repovestite (RO), de Hans Christian Andersen
- Legea gravitației universale a lui Newton (RO)
- Eugenia - Trecut, Prezent, Viitor (RO)
- Teoria specială a relativității (RO)
- Călătorii în timp (RO)
- Teoria generală a relativității (RO)
- Contes bleus (FR)
- Sunetul fizicii - Acustica fenomenologică (RO)
- Teoria relativității - Relativitatea specială și relativitatea generală (RO), de Albert Einstein
- Fizica atomică și nucleară fenomenologică (RO)
- Louvre Museum - Paintings (EN)
- Materia: Solide, Lichide, Gaze, Plasma - Fenomenologie (RO)
- Căldura - Termodinamica fenomenologică (RO)
- Lumina - Optica fenomenologică (RO)
- Poems from Titan Park (EN)
- Mecanica fenomenologică (RO)
- Solaris (Andrei Tarkovsky): Umanitatea dezumanizată (RO)
- De la Big Bang la singularități și găuri negre (RO)
- Schimbări climatice - Încălzirea globală (RO)
- Electricitate și magnetism - Electromagnetism fenomenologic (RO)
- Știința - Filosofia științei (RO)
- La Platanie - Une aventure dans le monde à deux dimensions (FR)
- Climate Change - Global Warming (EN)
- Poèmes du Parc Titan (FR)
- Mecanica cuantică fenomenologică (RO)
- Isaac Newton despre acțiunea la distanță în gravitație - Cu sau fără Dumnezeu? (RO)

- The singularities as ontological limits of the general relativity (EN)
- Distincția dintre falsificare și respingere în problema demarcației la Karl Popper (RO)
- Buclele cauzale în călătoria în timp (RO)
- Epistemologia serviciilor de informaţii (RO)
- Evoluția și etica eugeniei (RO)
- Filosofia tehnologiei blockchain - Ontologii (RO)
- Imre Lakatos: Euristica și toleranța metodologică (RO)
- Controversa dintre Isaac Newton și Robert Hooke despre prioritatea în legea gravitației (RO)
- Singularitățile ca limite ontologice ale relativității generale (RO)
- Filmul Solaris, regia Andrei Tarkovsky – Aspecte psihologice și filosofice (RO)
- Tehnologia Blockchain - Bitcoin (RO)
- Fizica fenomenologică - Compendiu - Volumul 1 (RO)
- Causal Loops in Time Travel (EN)
- Chinese Fables and Folk Stories (Fables et histoires populaire chinoises) (EN-FR)
- Isaac Newton on the action at a distance in gravity: With or without God? (EN)
- Isaac Newton vs Robert Hooke sur la loi de la gravitation universelle (FR)
- Epistemology of Intelligence Agencies (EN)
- The distinction between falsification and refutation in the demarcation problem of Karl Popper (EN)
- Isaac Newton vs. Robert Hooke on the law of universal gravitation (EN)
- Evolution and Ethics of Eugenics (EN)
- Solaris, directed by Andrei Tarkovsky - Psychological and philosophical aspects (EN)
- La philosophie de la technologie blockchain - Ontologies (FR)
- Philosophy of Blockchain Technology - Ontologies (EN)
- Isaac Newton sur l'action à distance en gravitation : Avec ou sans Dieu ? (FR)
- Imre Lakatos: L'heuristique et la tolérance méthodologique (FR)
- Fizica fenomenologică - Compendiu - Volumul 2 (RO)
- Épistémologie des services de renseignement (FR)
- Boucles causales dans le voyage dans le temps (FR)
- Le film Solaris, réalisé par Andrei Tarkovski - Aspects psychologiques et philosophiques (FR)
- Les singularités comme limites ontologiques de la relativité générale (FR)
- Etica Big Data în cercetare (RO)
- Teorii cauzale ale referinței pentru nume proprii (RO)
- La distinction entre falsification et rejet dans le problème de la démarcation de Karl Popper (FR)
- Epistemologia gravitației experimentale – Raționalitatea științifică (RO)
- The Adventures of a Red Ant, by Henri de la Blanchère (EN)
- Big Data (RO)
- Tapetul galben, de Charlotte Perkins Gilman (RO)
- Evolution et éthique de l'eugénisme (FR)
- Imre Lakatos: Methodological Tolerance and Heuristic (EN)
- Gravitația (RO)
- Filosofia contează - Prezentări și recenzii (RO)
- Les aventures d'une fourmi rouge (The adventures of a red ant), par (by) Henri de la Blanchère (FR-EN)
- Big Data Ethics in Research (EN)
- Înțeles, sens și referință în filosofia limbajului și logica filosofică (RO)
- Epistemology of experimental gravity - Scientific rationality (EN)
- Fables et histoires populaires chinoises, par Mary Hayes Davis et Chow-Leung (FR)
- Causal Theories of Reference for Proper Names (EN)
- Last Thoughts, by Henri Poincaré (EN)
- Memories of a Sparrow, by Henri de la Blanchère (EN)

- Les mémoires d'un Pierrot (Memories of a Sparrow), by Henri de la Blanchère (FR-EN)
- De ce (nu) suntem fericiți? (RO)
- Excel - Ghid pentru începători (RO)
- PowerPoint - Ghid pentru începători (RO)
- Epistémologie de la gravité expérimentale - Rationalité scientifique (FR)
- L'éthique des mégadonnées (Big Data) en recherche (FR)
- Théories causales de la référence pour les noms propres (FR)
- Emoțiile și inteligența emoțională în organizații (RO)
- Inteligența emoțională (RO)
- Emotions and Emotional Intelligence in Organizations (EN)
- Émotions et intelligence émotionnelle dans les organisations (FR)
- Teste de inteligență, probleme de logică, puzzle și amuzamente matematice - Volumul 1+2, de Henry Ernest Dudeney (RO)
- Filosofie - Noțiuni de bază (RO)

Contact

Email: nicolae@sfetcu.com

Facebook/Messenger: https://www.facebook.com/nicolae.sfetcu
Twitter: http://twitter.com/nicolae
LinkedIn: http://www.linkedin.com/in/nicolaesfetcu
YouTube: https://www.youtube.com/c/NicolaeSfetcu

Editura

MultiMedia Publishing

*web design, comerţ electronic, alte aplicaţii web * internet marketing, seo, publicitate online, branding * localizare software, traduceri engleză şi franceză * articole, tehnoredactare computerizată, secretariat * prezentare powerpoint, word, pdf, editare imagini, audio, video * conversie, editare şi publicare cărţi tipărite şi electronice, isbn*

Tel./ WhatsApp: 0040 745 526 896
Email: office@multimedia.com.ro

MultiMedia: http://www.multimedia.com.ro/
Online Media: https://www.setthings.com/

Facebook: https://www.facebook.com/multimedia.srl/
Twitter: http://twitter.com/multimedia
LinkedIn: https://www.linkedin.com/company/multimedia-srl/